

KAITSE KODU!

KAITSELIIDU AJAKIRI NR 2 (78/524) 2008

**ERIÜKSUS —
MIS SEE ON?**

POMMIGA ÖÖKULL JA SÕJALENDURID

**TÄPSUSLASKURITE ÜLESANNETEST
ERINEVATES LAHINGULIIKIDES**

**KULTUURIVÄÄRTUSTE KAITSE
RELVAKONFLIKTI KORRAL**

TEENETEMÄRKIDE ANDMINE JA ERGUTAMINE

Fotod: Ardi Hallismaa ja Taive Kuuse

Foto: Tõnu Noorits

Eesti Vabariigi 90. aastapäeva vastuvõtul Afganistani pealinnas Kabulis osalesid Eesti Vabariigi ajutise asjuri Andres Kolgi ja Eesti Kabuli militaarkontingendi vanema major Tõnu Nooritsa kutsel kõik Kabulis tegutsevad eestlased. Vastuvõtt korraldati 23. veebruaril Kaia militaarlennuväljal asuvas prantsuse restoranis.

Pärnus 23. veebruaril korraldatud Eesti Vabariigi 90. aastapäeva paraad oli senistest suurim. Kaitseväge juhataja eesmärk oli näidata Eesti riigi juubeliaastal rahvale kaitseväge patareide ja kompaniide kaupa, mitte üksikuid relvasüsteeme nagu varasematel aastatel. Esmakordselt marssisid väeliikide üksuste ees väeliikide ülemad. Kokku osales paraadil 1081 kaitsevaelast ja kaitseliitlast ning 47 ühikut lahingutehnikat.

20

Kaitseliidu Tartu maleva esimesed kuud Soome reservväelase pilgu läbi.

23

Varustus – kaitseliitlase peamisi motivaatoreid.

32

Täpsuslaskurite ülesannetest erinevates lahinguliikides.

49

Iseseisvuspäeval pühitseti ringkondade lippe.

KK! KAITSELIIT ARVUDES

1 346 647

krooni oli annetatud Vabadussõja võidusamba fondi 17. märtsiks.

EEL-ERNA 2008 JA NAISKODUKAITSE KOORMUSMATK TULEVAD HIIUMAAL

Tänavusel Kaitseliidu malevate luurepatrullide mõõduvõtmisel kasutatakse ära Hiiumaa vaheldusrikka looduse võimalused 12

KUIDAS NÄHA JA TABADA SEDA, MIDA VAJA? II

Täpsuslaskuri üks parimaid tööriistu pikkadel distantsidel laskmiseks on optiline sihik 35

NAISKODUKAITSE INSTRUKTORITE READ TÄIENESID

Naiskodukaitsjad on ühtlustanud oma väljaõppeprotsessi, et kindlustada organisatsiooni suutlikkuse kasvu kõikjal Eestis.....48

Allüksuste juhid on Kaitseliidu jätkusuutlikkuse hoidjad 9

Kas Eesti on kaitstav? 10

Pommiga öökull ja sõjalendurid 13

Kaitseliidu Harju maleva Kose malevkonna pealik nooremleitnant Toomas Kutsar 16

Nimed, mida pole raiutud marmortahvlile IV 17

Kaitseliidu Tartu maleva esimesed kuud Soome reservväelase pilgu läbi..... 20

Varustus – kaitseliitlase peamisi motivaatoreid 23

Rahuoperatsioonide Keskuses alustab sotsiaalse ja psühholoogilise toetuse sektsioon.....26

Kolme Võrumaa meest ühendab pühendumus 28

Täpsuslaskurite ülesannetest erinevates lahinguliikides 32

Kaitseliidu lipp taas pealpool pilvi 41

Kultuuriväärtuste kaitse relvakonflikti korral..... 42

Eriüksus – mis see on?..... 44

Paarkümmend kilomeetrit admiral Pitka mälestuseks.....47

Iseseisvuspäeval pühitseti ringkondade lippe..... 49

Naiskodukaitsjad õppisid koos külarahvaga.....50

Naised, märk rinda!.....50

Instruktor-noortejuhid seadsid tulevikuplaane..... 51

Tartumaa noorte talveta talilaager 52

Cõsises kinnitati koostöövalmidust 54

Matk on parim osa laagrist..... 54

Kodutütarde aastapäev Läänemaal 55

Saaremaa tüdrukud mängisid võidu 55

Sakala kodutütarde rivi täienes..... 55

EESTI VABARIIGI 90. AASTAPÄEVA PARAAD PÄRNUS

Eesti Vabariigi 90. aastapäeva paraad korraldati 23. veebruaril Pärnus. Selle erandliku koha ja kuupäevaga meenutati, et esmakordselt loeti Eesti Vabariigi iseseisvusdeklaratsioon ette päev enne Eesti Vabariigi ametlikku sünnipäeva, 1918. aasta 23. veebruaril Pärnu Endla teatri rüdült.

Ivar Jõesaar, kapten

Ordnungi evitamine välikomandöride väes

Taastamisaegset Kaitseliitu võib kirjeldada kui võimekate välikomandöride väge. Tugevad isiksused koondasid enda ümber mõttekaaslasi, et kas või eneseohverduse hinnaga ajada eesti asja – kuidas iganes keegi seda õiget ette kujutas. Ühise tegutsemise kavandamine oli sarnane kärajatega friigifilmist “Malev”, kus mõistliku otsuseni jõudmist takistasid murdeerinevused, isiklikud põlsvaenud ja lihtsalt soovimatus kokku leppida. Samas on võimsad välikomandörid olnud ajaloo vägagi edukad. Kuperjanovist pole vaja rääkida. Ka legendaarset Põhjalaiga juhti Ahmad Shah Masoodi (1953–2001), kes enne atentaati hoidis aastaid Panjshiri oru puhta nii Nõukogude kui Talibani vägedest, nutetakse Afganistanis taga veel aastaid.

Looduslikest talentidest välikomandörid on edukad segastel aegadel. Riigikorralduse stabiliseerudes on neil raske endale rakendust leida. Nii lahkus Che Guevara (1928–1967) Kuubast teistele ladinaameeriklastele punaõnne tooma ja Kalle Ellergi taandus roostikku. Kasarmeeritud sissisalk lakkab ühel päeval paratamatult olemast. Nööri mööda käimine ja distsipliin iga ilmaga pole asjad, mida südame-tunnistuse sõdurid on tegema tulnud. Kaitseliidu jätkusuutliku deformeerimise valemiks saab olla vaid targalt sünteesitud olukord, kus algatusvõimeliste meeste talent saab väärtustatud süstemaatilise väljaõppe ja selgelt väljajoonistatud karjäärivõimalustega. Kaitseliidu sissisalk peab tahtma õppida kasutama ka regulaarväe drilliüksuste edukuse aluseks olevaid oskusi, siis on nad topelt edukad. Kaitseliidus vabatahtlike väljaõppe ja võimekuste kavandajatel tuleb paratamatult leida motivaatoreid, mis mehi kodust metsa püssi alla toovad ja kaitsetahet üha laiematesse hulkadesse levida lasevad.

Tänaseks on mõned Kaitseliidu arengule hoogu andvad asjad juba sündinud. Tagasitulek n-ö juurte juurde on andnud vanadele sõpruskondadele taas võimaluse kohalikus maakaitseüksuses kokku saada. Panustamine hästitoimivatele väikeüksustele eeldab üha suuremat tähelepanu jao- ja rühmapealike sõjalisele koolitamisele, mis tähendab, et andekatele välikomandöridele antakse ühtsed teadmised sõjalise üksuse tegutsemise ordnungist.

Ning *last not least* on leitud viis, kuidas saab Kaitseliidu aktiivsetele liikmetele väljastada samasuguse varustuse, mida kasutavad väljaõppe ajal ajateenijad. Selliseid ühtselt vormistatud ja rakmestatud kaitseliitlasi sai näha Eesti Vabariigi 90. aastapäeva paraadil Pärnus. Aasta lõpuks on lubatud kuni 3000 kaitseliitlast sellisel kujul varustada. Igal järgneval aastal lisaks 1500. Vägisi on kerkimas kartus, et kui meie tublid välikomandörid nüüd kiiremas korras ei ergasta segaduse aastatel kõrvale jäänud kaitseliitlasi ega värba juurde uusi, võib peagi näha kaitseväge tagalakeskuses käsi lajutavaid Kaitseliidu logistikuid, et kahju, kuid meil pole seda varustust kellegi selga panna. Seega, härrased kaitseliitlased, tulge, õppige olema hästi kokkuharjutatud üksus ja teie vaev saab tasutud. **KK!**

Kaitseliidu ajakiri
Kaitse Kodu!

Asutatud 11. september 1925

VÄLJAANDJA KAITSELIIT

Ilmub kaheksa korda aastas.

PEATOIMETAJA:

kpt Ivar Jõesaar

TEGEVTOIMETAJA:

Taive Kuuse

MAKETT JA KÜLJENDUS:

Matis Karu

REKLAAM JA LEVI:

Virgo Tamm

kaitsekodu@hot.ee

TOIMETUS:

Riia 12, Tartu 51013

Telefon 717 9155

Faks 717 9150

Toimetuse e-mail:

kaitsekodu@kaitseliit.ee

Trükitud ASi Printall trükikojas

Toimetus kaastöid ei
retsenseeri ega tagasta.

KAITSELIIT INTERNETIS:

www.kaitseliit.ee

www.alutaguse.ee

www.jogevamalev.ee

laane.kaitseliit.ee

toompea.kaitseliit.ee

www.hot.ee/parnukl

polva.kaitseliit.ee

rapla.kaitseliit.ee

tallinn.kaitseliit.ee

www.meredivisjon.ee

www.hot.ee/laanemk

yhend.kaitseliit.ee

www.virumalev.ee

tartu.kaitseliit.ee

www.ut.ee/akmk

valgamaa.kaitseliit.ee

jarva.kaitseliit.ee

Toimetuse kõnetund

esmaspäeviti kell 13–15

Tallinnas Toompea 8, tel 717 9027

Kaitseliit õpetas koolivaheajal riigikaitset

Kaitseliit korraldas keset kevadist koolivaheaega 19. märtsil Tallinna Saksa Gümnaasiumis riigikaitseõpetust õppivatele õpilastele riigikaitse erikursuse, kus teadmisi jagati nelja kooli – Tallinna Arte Gümnaasiumi (õpetaja Aare Sutt), Tallinna Tehnikagümnaasiumi ja Tallinna Ühisgümnaasiumi (õpetaja Gunnar Koitsaar) ning Tallinna Saksa Gümnaasiumi (õpetaja Toivo Lipstok) – enam kui 70 gümnasistile. Teemapäeval esinesid koolinoortele Mati Raidma Riigikogust, Hardo Aasmäe Eesti

Entsüklopeediakirjastusest, major Vitali Loka ja kapten Toomas Väli kaitsejõudude peastaabist, kapten Erik Reinhold Kaitseliidu Pärnumaa malevast ja Andres Truss Põhja Politseiprefektuurist. Lühiuurimustega esinesid ka kooliõpilased.

Lisaks olid uudistamiseks välja pandud näitused “Eestlastele antud maailma riikide sõjalised aumärgid” ja “Kadunud relvaliid – soomusrongid”. Kursusele olid kutsutud ka Eesti Vabadusvõitle-

jate Liidu ja Soome Sõjaveteranide Eesti Ühenduse liikmed. Korraldamisel löid Kaitseliidu kõrval kaasa Tallinna Saksa Gümnaasium, Vabadusvõitlejate Liit ning raamatuklubi Mõte ja Mõök. **KK!**

UUDISED

PEALINNA MALEVLASI HARITI MITTESÕJALISTE OPERATSIOONIDE VALDKONNAS

Kaitseliidu Tallinna malev korraldas 15. märtsil valmidusalase õppepäeva maleva staabi vabatahtlikule isikkoosseisule ja malevkonnapealikele ning malevkondade operatiivpealikele. Õppepäeva eesmärgiks oli tutvustada mittesõjaliste operatsioonide läbiviimise põhimõtteid, vastutusala luurealase ettevalmistuse läbiviimist ja selle põhjal järelduste tegemist.

Päeva esimesel poolel pidas ettekande Kaitseväge Ühendatud Õppeasutuste Kõrgema Sõjakooli ülem major Vahur Murulaid, kes rääkis mittesõjalistest operatsioonidest. Päeva teisel poolel analüüsisid malevkonnapealikud oma vastutusala. Et keskendutud oli mittesõjalistele operatsioonidele, olid kaasatud ka politsei ameti sideohvitserid, kes õppepäeva raames löid kontakti kohalike malevkondadega ja jagasid kogemusi politsei suuoperatsioonidelt. Õppepäeva lõpuks oli malevkonnapealikel tekkinud arusaam mittesõjaliste operatsioonide läbiviimisest, analüüsitud oma vastutusala ning kaardistatud ja selekteeritud Tallinna tähtsamad objektid. **KK!**

Kaitseliidu Pärnumaa malevasse moodustati Korbe malevkond

Kaitseliidu ülem kolonelleitnant Raivo Lumiste muutis Pärnumaa maleva juhatuse ettepanekul oma käskkirjaga maleva struktuuri ja moodustas selle koosseisu uue üksuse – Korbe malevkonna. Senini jagunes Pärnumaa malev kaheks – Kikepera ja Soontagana – malevkonnaks. Vastloodud malevkonna vastutusala saavad olema Are, Halinga, Kaisma, Paikuse, Tootsi, Tori ja Vändra vald. Sama käskkirjaga muutis Kaitseliidu ülem ka senise Kikepera malevkonna vastutusala, millesse nüüd kuuluvad Häädemeeste, Saarde, Surju ja Tahkuranna vald ning Kilingi-Nõmme linn.

Nimetus Korbe pärineb muinasajast, kui ühe tänase Põhja-Pärnumaa haldusühikuna eksisteeris samanimeline kihelkond. Muinas-Eesti ajastust pärinevad nii Kikepera kui ka Soontagana malevkonna nimed. Uue malevkonna loomine tulenes vajadusest parandada oluliselt juhtimise efektiivsust ja struktureerida optimaalsemalt maleva isikkoosseisu. Korbe malevkonda asub juhtima senine Kikepera malevkonna pealik nooremleitnant Raul Peetson. Kikepera malevkonna juhtimise võtab Peetsonilt ajutiselt üle maleva staabiülem kapten Marek Laanisto. **KK!**

Võrumaa malev reamees Raul TOHV Kaitseliidu peastaap kapten Marek KÜTSEN Tiia-Triin TRUUSA Siiri SITSKA	nr 2715 nr 2716 nr 2718 nr 2720	Rapla malev lipnik Aavo VÄLI veebel Leino LUKS nooremveebel Tiit KALJASPOLIK seersant Reemet KASEKAMP Saaremaa malev vanemseersant Igor BABENKO malevlane Volodja ŠAROV malevlane Sven ERNESAKS Sakala malev nooremleitnant Valdur KILK nooremveebel Raivo HÕIM nooremseersant Vello AASNA kapral Jaan KULD malevlane Signe KOLD malevlane Helir-Valdor SEEDER malevlane Aili OTT malevlane Juhan SINIVÄLI Valgamaa malev kolonel Uno KASKPEIT nooremseersant Rainer LEESMAA kapral Teet ILVES reamees Havo KOLK	nr 835 nr 836 nr 837 nr 838 nr 840 nr 841 nr 842 nr 843 nr 844 nr 845 nr 846 nr 847 nr 848 nr 849 nr 850 nr 851 nr 852 nr 853 nr 854	Reet KEERD Karin KIVI Rapla malev vanemseersant Meelis PORMANN nooremseersant Tarmo TAMMUS kapral Astrid KOPLIMÄE reamees Marko LIGI reamees Erik OGANJAN reamees Jaan LIIDERS reamees Jaan ANDRESTE malevlane Aare PÕLMA Saaremaa malev seersant Matti KALJUSTE malevlane Ahti ELDEMEEL Sakala malev malevlane Andrus PÕLDMA nooremseersant Enn PINSEL kapral Guido RIITSALU kapral Aadu LÕHMUS kapral Jüri RAHE reamees Arli OKAS malevlane Elmar MÕTTUS Valgamaa malev reamees Heiki UUSTALO Kaitseliidu peastaap Silver TAMM Airi NEVE	nr 2733 nr 2734 nr 2723 nr 2724 nr 2725 nr 2726 nr 2727 nr 2728 nr 2729 nr 2730 nr 2735 nr 2736 nr 2737 nr 2738 nr 2739 nr 2740 nr 2741 nr 2742 nr 2743 nr 2744 nr 2721 nr 2722
3. AVALDAN KESKJUHATUSE 14. VEEBRUARI 2008 OTSUSE NR 0-2.2/23					
3.1. Valgeristi III klassi kavaleride nimekiri					
Saaremaa malev malevlane Paul AAV Sakala malev major Rein KIKAS nooremleitnant Raivo ASUKÜLA kapral Kaljo LILLEVERE	nr 663 nr 664 nr 665 nr 666				
3.2. Teenetemedali I klassi kavaleride nimekiri					
Rapla malev seersant Hans HATTO kapral Sulev HATTO Sakala malev vanemseersant Karl KOBIN kapral Johannes TIKKA	nr 55 nr 56 nr 57 nr 58				
3.3. Teenetemedali II klassi kavaleride nimekiri					
Põlva malev Tiina SISKO	nr 839				
		3.4. Teenetemedali III klassi kavaleride nimekiri			
		Põlva malev Karmen KEVVAI Tuulike MÖLDER	nr 2731 nr 2732		

Ergutamine

Kaitseliidu ülema kolonelleitnant Raivo Lumiste 21. veebruari 2008 käskkiri nr 36-P

Kaitseliidu seaduse § 11 lg 8, kaitseväe distsiplinaarseaduse § 2 ja § 13 lg 2 p 1, p 2, avaliku teenistuse seaduse § 79 lg 1 p 1 ja § 81 alusel, arvestades esitatud taotlusi ning seoses Eesti Vabariigi 90. aastapäevaga

1. ANNAN TÄNUKIRJA KOHUSSETUNDLIKU TEENISTUSÜLESANNETE TÄITMISE EEST ALLJÄRGNEVALE KAITSELIIDU MALEVATE KAITSEVÄELASTELE, RIIGIAMETNIKELE JA LIHKMETELE:

1.1. Kaitseliidu Alutaguse malev

kapral Andrus VERNIK
reamees Kalle KUUSIK
reamees Vello OJA
reamees Andres VISNAPUU
malevlane Kalle AAV
malevlane Martin ILVES
malevlane Ingvar KULLAM
malevlane Rando LEHTMAA
malevlane Tiina PILLESAAR
malevlane Madis SÜGIS

1.2. Kaitseliidu Harju malev

lipnik Olari RÄTSEP
seersant Rein SUKK
nooremseersant Aare KORJU
kapral Lembit POMERANTS
malevlane Katriin ALLIK
malevlane Ülle ERNESAKS
malevlane Romaz GORAN
malevlane Raivo KOSKRE
malevlane Mati MANDEL
malevlane Matti NAPPUS
malevlane Mart NASSAR
malevlane Hugo SIINER
malevlane Kalev VURMA
malevlane Tõnu TEESALU

1.3. Kaitseliidu Jõgeva malev

kapten Ants NOORMÄGI

vanemseersant Väino JOOSUA
nooremseersant Mati VESIKO
kapral Rünno RÜÜTLI
malevlane Andres REINESBERG

1.4. Kaitseliidu Järva malev

kapten Alfons JAKOBSON
leitnant Janek MÄNNIK
nooremseersant Janis BARANIN
kapral Urmas PIIGERT
kapral Üllar VAHTRAMÄE

1.5. Kaitseliidu Lääne malev

leitnant Olaf TARU
nooremleitnant Rein REIMETS
veebel Kalle KARM
veebel Reemet SITS
kapral Andres VESKE
Aver ALLMERE
Anne KAASIK
Ulvi KARK-JAARMA
Ester KARM
Svetlana MUSTKIVI
Reelika SAARD
Kai SILMER
Kaidi SITS

1.6. Kaitseliidu Rapla malev

kapral Raido RAHKEMA
reamees Tannar KALJASPOLIK

1.7. Kaitseliidu Sakala malev

nooremleitnant Arvo ANT
lipnik Marek RAHU
veebel Harri MÄESALU
nooremseersant Heino VARES
kapral Johannes-Alfred KOIK
kapral Ain LUIK
kapral Arvo PEDE
malevlane Raul ASTEL

malevlane Katrin KIVISTIK
malevlane Indrek KRÜHBERG
malevlane Ervin TAMBERG

1.8. Kaitseliidu Tallinna malev

lipnik Jaanus TALLO
malevlane Ott AARMA
malevlane Peeter ILISON
malevlane Kristel KASELEHT
malevlane Rainer KASEVÄLI
malevlane Aleksander PAIA
malevlane Henry REITELMANN

1.9. Kaitseliidu Viru malev

seersant Andre LARIONOV
kapral Ando LARIONOV
kapral Rein RANNET
reamees Toomas SEPÄJÕE
Viljar KUUSMANN

1.10. Kaitseliidu eriorganisatsioon Naiskodukaitse

Liisa ARU

2. AVALDAN TÄNU KOHUSSETUNDLIKU TEENISTUSÜLESANNETE TÄITMISE EEST ALLJÄRGNEVALETEL:

2.1. Kaitseliidu Sakala malev:

malevlane Fred ASUKÜLA
malevlane Kalmer LAUK

3. ANNAN TÄNUKIRJA PANUSE EEST KOOSTÖÖ ARENDAMISEL ALLJÄRGNEVALETEL AMETIASUTUSTELE:

3.1. Kaitseliidu Lääne malev

Lääne – Eesti Päästkeskus Läänemaa päästeosakond
Lääne Politseiprefektuur Haapsalu Politseijaoskond
OÜ Tradilo
OÜ Haapsalu Linna Spordibaasid

4. ANNAN TÄNUKIRJA SEOSE VABADUSSÕJA KUU LÄBIVIIMISEGA 3. JAANUARIST 2. VEEBRUARINI 2008 NING PANUSE EEST KOOSTÖÖ ARENDAMISEL ALLJÄRGNEVATELE ISIKUTELE JA AMETIASUTUSTELE:

4.1. Kaitseliidu Harju malev

Nikolai VOJEIKIN, Harju maavalitsus
Anija vallavalitsus
Kuusalu vallavalitsus
Kõue vallavalitsus

4.2. Kaitseliidu Jõgeva malev

nooremleitnant Raino KUBJAS
lipnik Sulev SOVA
Olev TEDER, harrastusajaloolane
Jõgeva linnavalitsus
Jõgeva maavalitsus
Jõgeva vallavalitsus
Pajusi vallavalitsus
Puurmani vallavalitsus

Tabivere vallavalitsus
Tabivere vallamuuseum

4.3. Kaitseliidu Järva malev

Ants LEPPOJA, Järva maavalitsus
Tõnu LINNASMÄE, Ambla Maarja koguduse õpetaja
Henn SOKK, Järva maavalitsus
Üllar VAHTRAMÄE, Järva maavalitsus
Albu vallavalitsus
Ambla vallavalitsus
Koeru vallavalitsus

4.4. Kaitseliidu Põlva malev

major Meelis KIVI
Urmas KLAAS, Riigikogu liige
Põlva Kultuuri- ja Huvikeskus

4.5. Kaitseliidu Valgamaa malev

Olev KAASIK, Paju Pansionaatide juhataja

Tõnu KÜRSA, Lõuna Politseiprefektuuri Valga politseijaoskonna ülemkomissar
Raimond LUTS, Valga Gümnaasiumi direktor
Aivo MEEMA, Otepää Gümnaasiumi direktor
Jalaväe väljaõppekeskus Kuperjanovi Üksik-jalaväepataljon
Otepää vallavalitsus
Tõlliste vallavalitsus

4.6. Kaitseliidu Viru malev

Urmas TAMM, Lääne-Viru maavalitsus
Hilje PAKKANEN, Lääne-Viru maavalitsus
Ain SUURKAEV, Rakvere linnavalitsus
Haljala vallavalitsus
Kadrina vallavalitsus
Kunda linnavalitsus
Tapa Kultuurikoda
Tapa vallavalitsus
Viru-Nigula vallavalitsus
Väike-Maarja vallavalitsus

Ergutamine

Kaitseliidu ülema kolonelleitnant Raivo Lumiste 7. märtsi 2008 käskkiri nr 57-P

Kaitseliidu seaduse § 11 lg 8, kaitseväe distsiplinaarseaduse § 2 ja § 13 lg 2 p 1, p 2, avaliku teenistuse seaduse § 79 lg 1 p 1 ja § 81 alustel ning arvestades esitatud taotlust

1. ANNAN TÄNUKIRJA KOHUSUTUNDLIKU TEENISTUSÜLESANNETE TÄITMISE EEST EESTI VABARIIGI 90. AASTAPÄEVA PARAADI LÄBIVIIMISEL ALLJÄRGNEVATELE KAITSELIIDU PÄRNUMAA MALEVA LIIKMETELE:

leitnant Kristian KIVIMÄE
nooremleitnant Mart ALLIKU
nooremleitnant Raul PEETSON
nooremleitnant Roman SILLASTU
nooremleitnant Rait VAENO
lipnik Ain LAAST
lipnik Tarvi MARKSON
vanemseersant Fred KAAS
vanemseersant Rainer RISTIMETS

2. AVALDAN TÄNU KOHUSUTUNDLIKU TEENISTUSÜLESANNETE TÄITMISE EEST EESTI VABARIIGI 90. AASTAPÄEVA PARAADI LÄBIVIIMISEL ALLJÄRGNEVATELE KAITSELIIDU PÄRNUMAA MALEVA LIIKMETELE:

kapten Kalju TINKUS
leitnant Ats RAUDSEPP
nooremleitnant Margo SAI
nooremleitnant Sulev SAARNA
lipnik Salmar SAAR
veebel Marko MIITER
vanemseersant Gerdo LIIVAMÄGI
vanemseersant Aivar LÄTT
vanemseersant Kalle MÜREL
nooremseersant Ranno TILK
kapral Vilor LEBEDEV
kapral Kristo SINIVEE
reamees Aimar PUKK
Lea PIKKER
Hinge VAIKSOO

Ergutamine

Kaitseliidu ülema kolonelleitnant Raivo Lumiste 21. veebruari 2008 käskkiri nr 35-P

Kaitseliidu seaduse § 11 lg 8, kaitseväe distsiplinaarseaduse § 2 ja § 13 lg 2 p 2, avaliku teenistuse seaduse § 79 lg 1 p 1 ja § 81 alustel, arvestades esitatud taotlusi ning seoses Eesti Vabariigi 90. aastapäevaga

1. ANNAN TÄNUKIRJA KOHUSUTUNDLIKU TEENISTUSÜLESANNETE TÄITMISE EEST ALLJÄRGNEVATELE KAITSELIIDU PEASTAABI KAITSEVÄELASTELE JA AMETNIKELE:

kapten Mikk PUKK
kapten Kristjan MULD
leitnant Argo LAANEMAA
nooremleitnant Sirje VAHTRAMÄE
nooremveebel Tiia FEDIK
Virve KIRTSI
Sirje VAHER

2. AVALDAN TÄNU KOHUSUTUNDLIKU TEENISTUSÜLESANNETE TÄITMISE EEST ALLJÄRGNEVATELE KAITSELIIDU PEASTAABI KAITSEVÄELASTELE:

leitnant Aare NIINEPUU
veebel Tiit KÄGU

Ergutamine

Kaitseliidu ülema kolonelleitnant Raivo Lumiste 7. märtsi 2008 käskkiri nr 58-P

Kaitseliidu seaduse § 11 lg 8, kaitseväe distsiplinaarseaduse § 2 ja § 13 lg 2 p 1, p 2, avaliku teenistuse seaduse § 79 lg 1 p 1 ja § 81 alustel ning arvestades esitatud taotlust

1. ANNAN TÄNUKIRJA KOHUSUTUNDLIKU TEENISTUSÜLESANNETE TÄITMISE EEST EESTI VABARIIGI 90. AASTAPÄEVA PARAADI LÄBIVIIMISEL ALLJÄRGNEVATELE KAITSELIIDU LÄÄNE MALEVA LIIKMETELE:

leitnant Neeme SUUR
nooremleitnant Aivo RAUTAM
nooremleitnant Mihkel SEIN
nooremleitnant Tõnu TEDER
lipnik Mare LAIDE
lipnik Raigo ÕIGLAS
veebel Reemet SITS
seersant Ivar LEPP

kapral Haljand KOTELNIKOV

2. AVALDAN TÄNU KOHUSUTUNDLIKU TEENISTUSÜLESANNETE TÄITMISE EEST EESTI VABARIIGI 90. AASTAPÄEVA PARAADI LÄBIVIIMISEL ALLJÄRGNEVATELE KAITSELIIDU LÄÄNE MALEVA LIIKMETELE:

leitnant Vambola TAMBERG
nooremleitnant Raimond LUNEV
vanemseersant Taimo JUHE
seersant Margus NELKE
seersant Tiit LINTS
nooremseersant Roland VARBULA
kapral Aivar KAUS
kapral Madis MARLEEN
reamees Jaan ARNOVER
reamees Kaido SIPELGAS
Svetlana MUSTKIVI
Anne VALLIK

Teenetemärkide andmine

Naiskodukaitse keskjuhatus 27. jaanuari 2008 otsus nr NKK-0-2.16/3

1. LIILIARISTI V KLASSI KAVALER

Vika LAAN, Naiskodukaitse Sakala ringkond

Tekst: RAIVO LUMISTE, kolonelleitnant, Kaitseliidu ülem

Allüksuste juhid on Kaitseliidu jätkusuutlikkuse hoidjad

Tahame kõik, et Kaitseliit oleks täna ja ka tulevikus organiseeritud jõud. Kaitseliidus on koos palju häid inimesi, kes on juba aastaid panustanud energiat ja aega vabatahtlikku riigikaitselisse tegevusse. Nemad moodustavad organisatsiooni tugeva vundamendi. Kuid jätkusuutlikuks teevad Kaitseliidu siiski eestvedamisvõimelised juhid. Juhtideks on nii vabatahtlikud, kes on võtnud ülesandeks juhtida kaaslasi jao- ja rühmapealike, kui ka meie malevate ja peastaabi tasandi juhtkond.

Kaitseliidu allüksused on tekkinud nii, et eestvedamissuutlikud inimesed on enda ümber koondanud motiveeritud Eesti kodanikke, et siis ühiselt panustada riigikaitselisse tegevusse. Eestvedajate olemasolul tekib inimeste ring, kes tagavad ka jätkusuutliku laiapõhjalise organisatsiooni toimimise. Kuigi aastate jooksul on struktuurimuudatused inimesi siia-sinna pillutanud, on paljud kohalikud arvamussliidrid jätkuvalt omakandimeeste eesotsas.

Selleks, et Kaitseliit saaks edaspidi veelgi tulemuslikumalt täita talle seatud ülesandeid, tuleb meil leida üles inimesed, kel on algatus- ja organiseerimisvõimet ning soovi juhtimisteadmisi juurde õppida. Oluline on, et eestvedajatel oleksid ühtsed arusaamad oma tegevusest ja toimingutest. Oma koolitussüsteemi kaudu saab Kaitseliit anda neile juhtimisteadmisi ja eestvedamis- oskusi, mis on väärtustatud ka ühiskonnas tervikuna. Lisaks pakume sõjalist ettevalmistust, sest tahame, et Kaitseliit oleks hea ja suutlik just väikeüksuste tasemel. Hästi kokkutöötavad väikeüksused on suutelised võitma mis tahes situatsioonis, mis iganes lahingus, kui nad on moraalselt terved, vaimselt tugevad ja füüsiliselt vastupidavad. Loomulikult ei piisa meile teadmistest, et Kaitseliidu ridades või ka Kaitseliidu lähedastes ringkondades on meile vajalike omadustega inimene. Inimeste väärtustamiseks ja tunnustamiseks tuleb sihikindlalt välja kujundada ka nende karjäärisüsteem. Kaitseliidus on protsessid pikaajalised, kuivõrd vabatahtlikud pole pidevalt kohal ja teenistuses. Kuid see pole põhjus, miks siin ei saaks teha militaarset karjääri.

Lisaks kaitseliitlastest pealikele, kellele alles anname sõjaväelist ettevalmistust, puudutab see ka meie reserv- ja eruohtsere. Kaitseliit ei ole nii kivistunud organisat-

sioon, et ei leiaks võimalusi, kuidas ära kasutada kord ohvitseriks saanud inimeste oskusi. Tegevteenistusest eemal olevatel ohvitseridel, kel pole Kaitseliidus oma üksust, on alati võimalik teostada ennast vabatahtliku instruktorina malevas. Võidaksid kõik – ohvitser saaks olla kodu lähedal ja alal hoida oma kvalifikatsiooni. Kaitseliitlastel on hea meel – nad saavad paremat väljaõpet kogenud instruktorilt. Kaitsevägele oleks see ülioluline jätkusuutliku personaalikorralduse seisukohalt. Ning Kaitseliit on targalt kasutanud piiratud ressursse ja saanud võimekama allüksuse.

Kaitseliit on valmis panustama vastavalt sellele, mida sõjaväelase karjäär ette näeb. Tegevteenistuja, kui ta on mõne aja tegelnud kaitseliitlastega, võib jätkata kaitseväes. Lisaks saab ta kaasa hindamatu kogemuse, kuidas juhtida vabatahtlikest koosnevat väge. Väidan, et tegevteenistuses olev ohvitser saab Kaitseliidus teenides väga kõva juhtimispraktika: Kaitseliidus peab ju töötama demokraatliku juhina ja kehtestama ennast demokraatlike meetoditega.

Eraldi väljakutse on allohvitseride koolitamine. Õeldakse, et allohvitserid on armee selgroog. Kaitseliidus on täna paraku nii, et leiame küll vabatahtlike seast ohvitseri, kuid väga harva allohvitseri. Kuid enamik meie vabatahtlikest pealikest peaksid olema oma sõjalise ettevalmistuse poolest vastavad just tasemele, mis eeldab väikeüksuse juhtimist, sõnaga allohvitserid.

Arenenud armeedes on allohvitser meeskonna kokkuhoidja, meeskonna hing. Meil on rohkesti inimesi, kes on olnud aastaid kohapeal algatus- ja organiseerimisvõimelised ning saavutanud ka sõjalise ettevalmistuse mõttes hea tulemi. Kuid nende kaitseväeline karjäär pole paigast nihkunud. Praegu tehakse Kaitseliidu peastaabis tööd selle nimel, et Kaitseliidu ülem saaks anda kaprali ja miks mitte ka kõrgemaid auastmeid. Kaitseliit on pika toimega organisatsioon ja teda ei saa valmis arendada aastaga.

Kui vabatahtlikud tulevad ja panustavad organisatsiooni, saame anda neile vajadusel väljaõpet koos haridustöendava dokumendiga ja neile on ühiskonnas lahti kõik teed. Kaitseliidu juhtide ülesanne on inimestega tegelemine ja teede lahtihoidmine. Personalitöö puudutab igaüht meist. See tuleb vaid läbipaistva süsteemina toimima panna. **KK!**

Tekst: MART HELME

Kas Eesti on kaitstav?

Kui Eesti (ja teiste Balti riikide) võimalik liitumine NATOga 1990. aastate teisel poolel päevakorda tõusis, oli skeptikute üheks argumendiks selle vastu, et Baltimaad pole sõjaliselt kaitstavad. Liiga piiratud operatiivruum, liiga väike rahvaarv, liiga suured vene vähemused, liiga arenemata kaitsejõud ja muud -struktuurid – olid kõige sagedasemad vastuväited ja kõhklused. Kindlasti lähtusid skeptikud siis (ja lähtuvad ka praegu) oma eitavas hoiakus ajaloolisest kogemusest. Tõepoolest, Eesti (ja Läti) on kogu ajaloos võltsitud oma rahvusterritooriume, relv käes, edukalt kaitsta suutnud vaid ühel korral – Esimese maailmasõja järel peetud vabadussõdade ajal. Muistsetes heitlustes ristiusustajate vastu, sellele järgnenud arvukates ülestõusudes ega ka juba hilisemate valitsejate poolt (orduaja lõpp, rootsi aja lõpp) peetud võitlustes sissetungijatega pole territooriumi enda käes hoida suudetud. Seega näib, et ka ajalugu on meie vastu ja kinnitab teesi, et Baltikum (Eestit), pole üksnes kohalikele jõuvarudele toetudes võimalik kaitsta.

Ajalugu ja sõjandus pole siiski puhtalt matemaatilised tehted, kus kaks pluss kaks on raudselt neli. Seepärast riskin pragmaatikutele vastu vaielda ja väidan, et arvukatele probleemidele vaatamata on Eesti täiesti kaitstav – ning on seda ajaloos aset leidnud ebaõnnestumiste peale vaatamata olnud õigupoolest alati. Artikli maht ei võimalda laskuda põnevatesse ajaloolistesse spekulatsioonidesse ja analüüsida, mis olid nendeks objektiivseteks ja subjektiivseteks põhjusteks, mis viisid muistsete eestlaste allajäämiseni ristsõdijatele või miks ei suutnud orduriik 16. sajandi lõpul edukalt tagasi tõrjuda Ivan Julma kallatungi. Või mis viis Rootsi võimu langemiseni Liivimaal Põhjasõjas. Nendime vaid, et tavatarkusest hoolimata polnud nimetatud heitluste lõpptulemused ühelgi juhul tuimalt ette ära otsustatud.

Ajaloo asemel keskendumine tänapäevale ja Eesti kaitstavusele 21. sajandi algul. Ning teeme seda mitte vaatega NATO-le ja Euroopa Liidule kui Eesti julgeoleku rahvusvahelistele komponentidele, vaid lähtudes omaenda potentsiaalst. Eesti peamiseks probleemiks riigi kaitstavuse seisukohast tundub alati olevat napp rahvastik ja kaitsevõimele kulutatava materiaalse res-

sursi piiratus. Mõlemad ongi vaieldamatult olulise tähtsusega. “Suurtel pataljonidel on alati õigus,” kinnitas Napoleon Bonaparte – ja küllap see mees teadis, mida ta rääkis. Samas kinnitas ta ühtepuhku, et kaks kolmandikku lahingu edukusest sõltub vägede moraalist. Demoraliseerunud sõjavägi muutub hämmastavalt lühikese ajaga distsiplineerimatuks röövljõuguks, mida järjekindlalt ja pikemaks perioodiks planeeritud operatsioonides pole võimalik edukalt kasutada. Näiteid võib ajaloost tuua kui palju tahes.

Eesti kaitstavuse põhiküsimus peitubki motivatsioonis, usus edusse ning valmiduses ettenähtavalt raskeid ohvreid kaasa toova ja kogu rahva viimaseid jõuvarusid proovile paneva lahingu andmiseks. Nagu tegid soomlased Talvesõjas. Formaalsele kaotusele vaatamata olid selle sõja tegelikeks – mitte üksnes moraalsed – võitjateks ju nemad. Olgem ausad: ilma kõrge moraalse valmisoleku ja motivatsioonita on relvastumine, operatiivplaanid, mobilisatsioonikord, taktika ja vägede struktuur teisejärgulise tähtsusega. Teise maailmasõja eel oli Eesti sõjaks küll halvasti ette valmistatud, kuid kaugelki mitte nii halvasti, nagu hääletu alistumise õigustajad seda näidata on püüdnud. 129 000 mehega, mida peeti mobilisatsiooni absoluutseks maksimumiks, oleks hästi välja õpetatud ja kõrgelt motiveeritud Eesti sõdur ka tagasihoidlikule relvastusele vaatamata sissetungijale sedavõrd tõsiselt haiget teinud, et pika sõja pidamine oleks Stalinile üsna pea talumatult valusaks muutunud. Et see rahva kaitsetahte ja -valmiduse seisukohast nii oli, näitas õige pea 1941. aasta Suvesõda, veel enam aga kinnitasid 1944. aasta heitlused Narva rindel.

Ent tagasi tänapäeva. Hiljuti Rahvusvahelise Kaitseuuringute Keskuse küsitlus eestlaste suhtumisest kaitseväeteenistusse näitas, et ligi kaks kolmandikku meestest ei näe kaitseväes teenimises midagi ebaameeldivat. Tervelt kolmandik leidis, et on valmis kaitsevärke minema röömuga. Üksnes 10% oli neid, kes leidsid, et nad mitte mingil juhul ei tahaks sõjavärke minna.

Need numbrid on paljulubavad ja kinnitavad koos Pronksiööl saadud kogemusega, kui tuhanded inimesed hakkasid abipolitseinikeks või ühinesid Kaitseväelidudega,

et kodu kaitsmise tahe on rahva hulgas vägagi tugev. See tahe on Eestis vaja katta ka organisatoorselt ja materiaalselt. Kuigi kuulume NATOsse, on meil geograafilist asendit ja potentsiaalset vaenlast silmas pidades ainumõeldav lähtuda neutraalse Soome kaitsekontseptsioonist, mis apelleerib tugeva iseseisva kaitsevõime olemasolule. Meie oludes tähendab see kaitset kogu perimeetri ulatuses ehk siis mitte üksnes idas, vaid ka lõunas (kus elukutselisele armeele üle läinud Läti on tekitanud absoluutse tühiku) ja rannikualadel – ja sugugi mitte üksnes Soome lahe ääres. Nimetatud ülesande täitmine sõjaolukorras on võimatu, kui meil puudub maksimaalselt kiiresti mobiliseeritav väljaõpetatud reserv. Mobiliseerimine omakorda on võimatu laitmatult välja töötatud ja praktiliste katsetega viimistletud mobilisatsioonikavadeta.

Teiseks kriitiliseks punktiks on relvastus. Võime saada pidevalt kiidusõnu kuulvaid poisid missioonidele, aga seal on nad vaid suure ja kõigist mõeldavatest allüksustest ning relvaliikidest koosneva armee väikesed jalaväeüksused. Eesti iseseisva kaitsevõime ei saa tugineda üksnes kergelt relvastatud jalaväele. Erineva iseloomuga lahinguliste ülesannete täitmiseks vajatakse ka vastavaid väeliike ja vastavat relvastust. Piisavat relvastust koos piisavate varudega. Et kriitilisel hetkel ei peaks jälle ütleva nii, nagu rahvas 1930. aastate lõpul, kui käibele läks kalambuuri: “Sel ajal, kui teised ehitasid Maginot’ liini, ehitatakse meil kasiinoliini.”

Alustada tuleb poliitilistest otsustest. Kõike, mida Eesti enda kaitsmiseks vajab, ei saa päeva ega ka aastaga. Ent juba enne seda, kui suudame muretseda ühe või teise praegu puuduva relvaliigi, saame ja peame alustama vajaliku isikkoosseisu väljaõpetamisest. Kui see pole võimalik Eestis, tuleb seda teha liitlaste juures. Kiireimas korras peame suurendama ajateenistuse läbinute hulka. See oleks taas poliitiline otsus. Lisaks sellele, et nii suureneb meie kaitsevõime, loob ajateenistuse läbimine meeste hulgas ka erilise solidaarsustunde, mis on oluliseks nurgakiviks kõrgendatud võitlustahte tekkimisele ühiskonnas.

Niisiis: kas Eestit on võimalik kaitsta? Vastus sõltub eelkõige meie kaitsetahte ja -võime usutavusest. Isegi väikest koera ei minda jalaga lööma, kui on teada, et see virutajale hambad säärede lööb. Muide, riigi väiksus pole siin üldse näitaja, mis apriooriselt dikteerib nõrga kaitsevõime ja vaid kergerehvastust kasutava armee olemasolu. Maailmas on piisavalt riike, mis on Eestiga nii rahvaarvu kui ka pindala poolest täiesti võrreldavad, kuid mis on oma kaitsevõimesse panustanud oluliselt rohkem. Sealjuures on paljud nendest riikidest vaesemad kui Eesti ega oma erinevalt meist ka revanšistlikku ja kordades suuremat naabrit. Nii on 700 000 elanikuga Bahreini kaitsekulud 4,5 protsenti riigi sisemaisest kogutoodangust (SKT) ning armee varustusse kuulub 180 tanki, 69 suurtükki ja raketisüsteemi ning 25 lahingulennukit; peaaegu olematu territooriumiga kuid 4,5 miljoni elanikuga Singapuri kaitsekulud moodustavad 4,9 protsenti SKTst ja

armee võib uhkeldada 100 tanki, 286 suurtüki ja raketisüsteemi ning 81 lahingulennukiga; 3,4 miljoni elanikuga Uruguai näitajad on 1,6 protsenti SKTst, tanke 15, suurtükke 207 ja lahingulennuleid 18.

Loetletud riigid on majanduslikult muidugi üsna heal järjel ja saanud oma kaitsevõimesse panustada juba pikema aja vältel. Ent on ka üsna vaeseid väikeriike, mis oma esmase kaitsevõime arendamiseks on suhtunud ülimalt tõsiselt. Niisugusteks on näiteks 1,4 miljoni elanikuga Gabon, mille kaitsekulud moodustavad 3,4 protsenti SKTst, kuid mis ometi on suutnud muretseda endale muu varustuse kõrval kuus lahingulennukit. Ka 2 miljoni elanikuga ja Eestiga peaaegu samal ajal iseseisvunud Namiibia kulutab relvastumisele 3,7 protsenti oma SKTst (mis on, muide, Eesti SKTst neli korda väiksem) ja omab selle tulemusena kaht lahingulennukit.

Lihtne järeldus on, et riigi väike rahvaarv ja pindala ei tähenda, et riigil ei võiks hästi relvastatud ja väljaõpetatud jalaväe kõrval olla ka usutavaid soomusjõude, lennuväge ja kõike muud, mida tema eripärasid arvestades tõhusa kaitsevõime tagamiseks tarvis läheb. Küsimus pole õigupoolest kunagi ainult rahas. Eelkõige on küsimus hoiakutes ja prioriteetides. Eesti on kaitstav, kui Eesti ennast kaitsta tahab, selleks pidevalt valmistub ja kui Eesti sõdur kvaliteedilt ja relvastuselt oma potentsiaalset vaenlast ületab.

Et see õimatu pole, tõendab teiste riikidega võrdlemise kõrval ka ajalugu. 1502. aastal läks ordumeister Wolter von Plettenberg umbes 4000 liivimaalasega Pihkva alla, et karistada eelnevalt pool Eestit paljaks riisunud ja siit tuhandete orjusse aetud talupoegadega lahkunud moskoviite. Smolino järve ääres põrkas ta kokku Vene väega, kelle arvuks kroonik Balthasar Russow annab “enam kui 90 000 meest”. Vastaste tohutust arvilisest ülekaalust hoolimata võitis lahingu Plettenberg. Seda tänu suurtükiväe oskuslikule kasutamisele, mis moskoviitide väkke suisa tänavad sisse tulistas. Neid tänavaid mööda tormas venelaste hulka Liivimaa ratsavägi, mis sel moel “tungis võimsalt kolm korda nende leerist läbi”. Purustatud, paanikas ja segaduses moskoviitid põgenesid, kuid liivimaalaste jaoks oli tapatalgutest sedavõrd otsas, et nad edu arendada ei suutnud ning jälitamisest ja Vene väe lõplikust hävitamisest loobuma pidid. Tulemuseks oli siiski see, et Moskva suurvürst oli sunnitud Liivimaaga rahu sõlmima ja sinne elu sai omasoodu jätkuda kuni Liivi sõdade puhkemiseni 1558. aastal.

Kahjuks ei olnud Liivimaa eesotsas siis enam Plettenbergiga ligilähedaseltki võrdsete vaimsete võimete ja sõjalise südikusega mehi. Üksmeelse kodu kaitsmise asemel hakati otsima kaitsjaid väljastpoolt Liivimaad. Kaitsjad tulid – ja hakkasid omavahel kisklema. Tulemuseks oli Eesti ajaloo üks suuremaid tragöödiad, mille ühe tulemusena vajas meie rahvas fataalselt väikerahvaste kilda. Ometi oli rikas ja õitsev Liivimaa täiesti kaitstav ka tookord... **KK!**

Eel-Erna 2008 ja Naiskodukaitse koormusmatk tulevad Hiiumaale

Tekst: MEELIS RÄTSEP, kapten

Märkamatu on jälle aasta möödunud sellest, kui Kaitseväe võistkonnad proovisid omavahel jõudu Järvemaal Eel-Ernal 2007. Võistkondade tase on jätkuvalt tõusuteel. Meeldiv on ka näha noort juurdekasvu. Ega noori ju muidu juurde tule, kui malevad ise ei koolita. See tõde kehtib igas valdkonnas ja mitte ainult võistkondade koosseisus.

Eel-Erna ei sünniks, kui puuduks konkreetse piirkonna maleva tugi. Malev on see üksus, mis tegelikult teeb selle võistluse korraldamisel ära suurema osa tööst. Võistlus ei koosne ju ainult trassist. Selle korraldamiseks on vaja, et kõik saaksid kõhu täis, asjaosalised oleksid õigel ajal õiges kohas, vastutegevus oleks vajaliku suurusega ja mobiilne, kehtivad kooskõlastused oleksid olemas ja palju, palju muud. Täna kõiki malevaid, kus mul on õnnestunud seda võistlust korraldada. Tänu teie abile on need võistlused ka õnnestunud.

SEKORD KOHTUME HIIMUMAAL

Nüüd aga räägime selle aasta võistlusest. Esmalt sellest, et miks langes valik Hiiumaale. Hiiumaa on minu arust kuidagi tagaplaanile jäänud. Osaliselt on see ka mõistetav, sest

Hiiumaa kui saar on omamoodi “meretagune asi”. See teeb ürituse korraldamise ja ka sellel osalemise logistiliselt raskemaks.

Eel-Ernale on Hiiumaa loodus aga nagu kullaauk. Maastik on mitmekesine – ilusatest kõrgetest metsadest kuni sooni. Sõnaga, valik igale maitsele. Miks mitte kasutada sellist maastikku. Hiiumaal tasub käia ka mitte ainult suvel.

Eel-Erna 2008 saab järjekordselt teoks koos Naiskodukaitse koormusmatkaga. Nii et kõik allpool kirjutatu kehtib ka selle võistluse kohta. Et tegu on “saareriigiga”, peaksid võistkonnad arvestama sinna saamisel praamide liikumisega. Võistlus algab 9. mai varahommikul. See tähendab, et võistkondadel oleks mõistlik sõita Hiiumaale juba 8. mail. Arvestage kas sellega, et kaasa tuleb võtta telk ööbimiseks. Vahemaad, mis tugiisikul võistluse ajal sõita tuleb, on väikesed. See-ega kõige suurem kütusekulu tuleb arvestada sinna- ja tagasisõiduks. Ametlik toitlustamine algab 9. mai hommikul. Tagasisõidu osas arvestage 10. mai õhtuste praamidega (juhul, kui te ei kavatse kauem kohapealseid vaatamisväärusi nautida).

TÄHELEPANU, LOODUSKAITSEALAD!

Erilist tähelepanu tuleb Hiiumaal pöörata looduskaitsealadele. Seal on neid lihtsalt väga palju. Kui sõidate metsas, siis ainult mööda ametlike teid. Parkimiseks ärge samuti sõitke metsa alla, vaid jätke auto kas ametlikku parklasse või teepeenrale. Kõik looduskaitsealad on märgistatud vastava sildiga. Oma autosse varuge ka üks prügikott. Kogu prügi, mida te trassil võistkonda oodates tekitate, korjake sinna, et saaksite selle hiljem konteinerisse panna.

Igal maleval on õigus panna Eel-Ernale välja kaks võistkonda, Naiskodukaitse koormusmatkale aga üks võistkond. Võistkonna soovituslik suurus on kuus inimest (neli võistlejat, tugiisik ja autojuht). Igal võistkonnal peab olema oma tugiisik. Kui mõni malev soovib osaleda rohkem kui kahe võistkonnaga, peab ta leidma nn doonormaleva, kes ei osale üldse või osaleb ainult ühe võistkonnaga. Vastavasisuline kiri peab siis laekuma registreerimiseks, kus on mõlema maleva poolt märgitud ära, millise maleva arvelt ja millisele malevale on võistluskoht antud. **KK!**

Eel-Erna 2008 saab järjekordselt teoks koos Naiskodukaitse koormusmatkaga. Nii et kõik allpool kirjutatu kehtib ka selle võistluse kohta.

Pommiga öökull ja sõjalendurid

Tekst: HENDRIK ARRO,
Sõjaaegsete Eesti Lennuväelaste
Ühenduse esimees

Eesti vabadusvõitlejate hulgas on kokkutulekutel, aga tihti ka lihtsalt oma igapäevaste tööde-toimetuste juures näha mehi, kes kannavad rinnas kilbikujulist märki, millel on kujutatud stiliseeritud öökull, kes hoiab küünte vahel pomm. Kes nad sellised on ja mida see märk sümboliseerib? Katsume allpool seda pisut siis selgitada.

EESTLASTEST SAKSA LENNUVÄES

Need veteranid on kunagised lennuväelased, kes Teise maailmasõja ajal teenisid Saksa õhujõududes moodustatud eesti lennuüksustes ja kes pärast Eesti taasiseseisvumist moodustasid Eesti Vabadusvõitlejate Tallinna Ühenduse (EVTÜ) juures oma sektsiooni nimetusega Sõjaaegsete Eesti Lennuväelaste Ühendus (SELÜ). Ühendus moodustati 17. aprillil 1993 ja selle ridadesse on aegade jooksul ennast registreerinud üle 170 mehe. Nende hulgas on nii lendureid, pardalaskureid kui ka maapealse personali hulka kuulunud mehi, sh välismaal elavaid kunagisi lennuväelasi (tuleb märkida, et välismaal elavad endistes eesti lennuüksustes teeninud mehed

SELÜ tikitud rinnamärk.

omaette organisatsiooni moodustanud ei ole). Ühenduse esimeheks valiti endine sõjaväelendur Hendrik Arro, kes on seda ametit pidanud käesoleva ajani.

Teatavasti tegutsesid Teise maailmasõja ajal Saksa sõjaväes eestlastest koosnevate maaväeüksuste kõrval ka lennuväeüksused. Esimene neist (*Sondrestaffel Buschmann*) moodustati 1942. aasta veebruaris. Lennusalk, mis tegutses mereluure lennusalvana, esialgu Saksa lennuväkke ei kuulunud, kuid viidi sinna üle 1943. aasta aprillis nimetuse all 127. Luurelennugrupp (hiljem 127. Mereluurelennugrupp). See oli esimene välismaalastest koosnev lennuüksus Saksa lennuväes. Üksus baseerus Tallinnas ning tegeles

mereluure ja allveelaevade vastase võitlusega Soome lahel.

Sellest grupist kasvas välja 11. Öölahingulennugrupp, mis esialgu tegutses mitmel pool Venemaal. Merelendurid aga jätkasid tegutsemist 127. Mereluurelennugrupi üksiku lennusalvana. 1944. aasta veebruaris toodi 11. Öölahingulennugrupp Neveli rindelt üle Eestisse, kus tegutses algul Narva, hiljem Tartu rindel.

1943. aasta sügisel organiseeriti Lätis Liibavis (praegu Liepaja) ka lennukool eestlaste ja lätlaste väljaõppeks. See kool valmistas ette nii lendureid ja pardalaskureid kui ka tehnilist personali eesti ja läti öölahingulennugruppidele. 1944. aasta suve algul toodi lennukooli eestlaste osa üle Pärnusse, kus tegevus jätkus. Samal ajal alustati Saksamaal ka eesti jahilendurite väljaõpet hävitajatele Focke-Wulf FW 190.

1944. aasta septembris, kui Eesti maha jäeti, viidi eesti lennuüksused üle Saksamaale, kus nad likvideeriti, meeskond aga saadeti teenistust jätkama teistes väeliikides. Kokku teenis eesti lennu- ja neid toetava maapealsetes üksustes ning lennukiremonditöökodades umbes 1000 meest.

Sõjaaegsete Eesti Lennuväelaste Ühenduse liikmed 2004. aasta kokkutulekul Kuusalu vallas Lendurite kivi juures.

SÜMBOOLIKA SAAMISLOOST

Ühenduse loomisel kerkis kohe alguses üles sümboolika küsimus. Teatavasti sõjaaegsetel eesti lennuüksustel oma üldkasutatavat, ametlikult kinnitatud embleemi ei olnud. Seetõttu tuli esimese variandina kõne alla kasutada SELÜ sümboolika väljatöötamisel enne sõda ja ka praegu Eesti Lennuväes kasutusel olevat Eesti sõjaväelenduri kutsemärki (sinimustvalge kilbi ja mõõgaga kotkast). Eesti lenduri kutsemärgi puhul oleks asi olnud selge. Seda märki, mis kinnitati juba 1922. aastal Eesti sõjaväelendurite ja vaatlejate kutsemärgiks, oli kandnud juba mitu põlvkonda Eesti lendureid, sealhulgas ka need eesti-aegsed lendurid, kes võitlesid sõjaaegsete eesti lennuüksuste ridades.

Ent Eesti sõjaväelenduri märgi kasutamise muutis küsitavaks asjaolu, et sõjaaegsetes eesti lennuüksustes lendas üsna palju ka selliseid mehi, kes ei olnud Eesti lenduri kutsemärki saanud. Need olid mehed, kes said oma lennualase väljaõppe Saksa sõjaväes teenides, mistõttu Eesti lenduri kutsemärki neile (ka mitteametlikult, nagu seda mõningate meeste puhul siiski tehti) välja ei antud. Et ka SELÜ asutajateks olid põhiliselt lendurid, kellel seda märki ei olnud, ei peetud selle märgi kasutamist SELÜ sümboolika väljatöötamisel õigustatuks. Nii tuli otsinguid jätkata.

Kui eespool sai öeldud, et sõjaaegsetel eesti lennuüksustel oma embleemi ei olnud, siis oli siin ka üks erand. Nimelt moodustati 1944. aasta suve algul värskelt Liibavi lennukooli lõpetanud lenduritest 11. Öölahingulennugrupi juurde 3. lennusalga, mis asus tegutsema Narva rindel. Selle lennusalga lendurid ja lennusalga ülem kapten Avo Ürgsoo otsustasid, et salgal peaks oma embleem siiski olema. Lendurite hulgas oli ka endine kunstiiõpilane Kalju Reitel, kes tegi ettepaneku võtta lennusalga embleemiks salga tegevusest lähtudes pommiga öökull. Mõel-

Sõjaaegsete Eesti Lennuväelaste Ühenduse lipp, keskel pommiga öökulli kujutav embleem.

dud, tehtud. Kalju Reitel kujundaski märgi ja see kanti kõikidele lennusalga lennukitele.

Seega oli pommiga öökullil otse-otse side sõjaaegsete eesti lennuüksustega olemas. Selle märgi all olid eesti lendurid vaenlase vastu võidelnud. See saigi valiku tegemisel otsustavaks – pommiga öökull otsustati üsna üksmeelselt võtta SELÜ sümboolika väljatöötamisel aluseks. Vastu ei vaielnud ka teistes eesti lennuüksustes teeninud mehed, sest 11. Öölahingulennugrupp moodustas sõja ajal kahtlematult eesti lennuüksuste tuumiku, olles suurimaks eestlastest koosnevaks lahingulennuüksuseks.

Et aga SELÜ liikmeskond ei koosne ainult kolmanda lennusalga meestest, vaid nende hulgas oli, nagu eespool juba öeldud, mehi kõikidest sõja ajal Saksa lennuväes tegutsenud eesti üksustest, ei peetud päris õigeks kolmanda lennusalga embleemi täpse koopia kasutamist. Eestis elav märgi autor, nüüd juba tunnustatud skulptor Kalju Reitel võttis asja käsi- ja kujundaski märgi pisut ümber. Esialselt ümmargused öökulli tiivanukid tõusid nüüd ülespoole ja olid teravnenud. Pisut muutus ka pommi kuju, mis hakkas sarnanema *Behälter*i, st kassettpommiga.

Ka selliseid pomme oli hulganisti venelastele kaela loobitud.

Ühesõnaga, märki stiliseeriti. Sellisel kujul võeti märk SELÜ liikmeskonna otsusega ka kasutusele ja telliti vastavad rinnamärgid. Pommiga öökulli ei kasutata mitte ainult rinnamärgina. See on kasutamist leidnud kogu SELÜ sümboolikas (lipp, tikitud rinnamärk, lennuväe mälestusrist).

SÕJAAEGSETE EESTI LENNUVÄELASTE ÜHENDUS

Pommiga öökulli märki rinnas kandes on SELÜ liikmeskond tegutsenud juba umbes 15 aastat – alates 1993. aasta aprillist. Koos käiakse regulaarselt kord kuus. Väga head suhted on SELÜ-l kujunenud tänapäeva Eesti Õhuväega. Suures osas tänu õhuväe vastutulekule on aastate jooksul korraldatud palju huvitavaid üritusi, millistest esma- ja teisejärguliseks vääriks märkimist 1994. ja 1996. aastal korraldatud kokkutulekud Kurtnas, millest võttis osa ka palju endisi, sõja ajal eesti lennuüksustes teeninud lennuväelasi välismaalt, ning juba traditsiooniks muutunud igasuviseid kokkutulekuid koos Kuusalu muinsuskaitsete ja Eesti õhuväelastega 1941. aasta suvelahingute mälestamiseks Kõnu metsades paikneva Lendurite kivi juures.

Peale traditsiooniliste ürituste on SELÜ oma liikmetele aastate jooksul organiseerinud ka arvukalt ühe-

Teatavasti tegutsesid Teise maailmasõja ajal Saksa sõjaväes eestlastest koosnevate maaväeüksuste kõrval ka lennuväeüksused. Esimene neist (*Sondrestaffel Buschmann*) moodustati 1942. aasta veebruaris.

Pommiga öökulli ei kasutata mitte ainult rinnamärgina. See on kasutamist leidnud kogu SELÜ sümboolikas (lipp, tikitud rinnamärk, lennuväe mälestusrist).

kordseid üritusi, mõned neist on ka möödudes kordunud. Nii on külastatud jäälõhkujat Suur Tõll, mitmel korral on käidud nii Laidoneri muuseumis kui ka Lagedil paiknevas vabadusvõitlejate muuseumis ja Ämari lennubaasis, kusjuures 1997., 2006. ja 2007. aastal viidi veteranid ka lendama. Ämari lennubaasis olles on spetsiaalselt tutvutud ka 2002. aastal saabunud Robinsoni helikopteritega. Külastatud on Tartu lähistel Ülenurmes asuvat lennundusmuuseumi, Ülemiste lennujaama lennujuhtimiskeskust ja Ülemiste lennuvälja juures paiknevat lennukiremondifirmat (Musketi angaari).

Ajaloo meeldetuletuseks on Eesti Ohuväe abiga organiseeritud kaks sõitu kunagistele eesti lennuüksuste poolt kasutatud lennuväljadele: 2001. aastal külastati Kärevere, Adavere, Rahkla ja Triigi lennuvälja, 2003. aastal käidi aga Pärnu lennuvälja vaatamas. SELÜ igakuistel koosolekutel on nende sisukamaks muutmiseks korduvalt esinenud nii Eesti Ohuväe ülemad kui ka mitmed teised Eesti lennundusega seotud juhtivisikud.

SÕPRUSSUHTEDE KODUS JA RAJA TAGA

Märkimist väärivad ka head kontaktid Soome lennuväe veteranidega, mis algasid juba enne SELÜ moodustamist. Põhilisteks sõprusühinguteks on kujunenud *Ky-menlaakson Ilmakilta* ja *Pilvenveikot*. Eesti veteranid on korduvalt külastanud Soomet ja soomlased Eestit. 2003. aastal saatsid soomlased aga Eestisse isegi sõjaväelennuki, mis eesti veteranid Soome külla viis ja tagasi tõi. Head koostööd iseloomustab ka asjaolu, et 1997. aastal püstitati Soomes Uti lennuväljal Kalju Reiteli loodud mälestussammas hukkunud ja langenud Soome lenduritele, mille avamisele olid kutsutud ka eesti

Lennuväe mälestusrist.

lenduriveteranid. Vastutasuks osutasid Soome veteranid raha kogudes suurt kaasabi mälestussamba püstitamiseks Ämarisse langenud ja hukkunud eesti lennuväelastele. Ka selle samba autoriks on Kalju Reitel ja sammas avati 2004. aastal. Nüüd on Ämari sammas saanud lisaks Lendurite kivile teiseks kohaks, kuhu veteranid koos tänapäeva ohuväelastega igal suvel 20. juulil kogunevad.

Pommiga öökulli märki rinnas kandes on SELÜ liikmeskond tegutsenud juba umbes 15 aastat, alates 1993. aasta aprillist.

Et SELÜ tegutseb EVTÜ juures, osalevad SELÜ liikmed

ka Eesti Vabadusvõitlejate Liidu (EVL) ja EVTÜ poolt läbiviidavatel üritustel (iga-aastastel üleriigilistel EVLi kokkutulekutel, Sinimägede kokkutulekutel jne).

AJALOO JÄÄDVUSTAMISEST

Et andmed eesti lennuüksuste tegevuse kohta ei kaoks vaikselt aegade hämarusse, on endised lendurid Kaljo Alaküla ja Hendrik Arro välja andnud ka raamatud, mis räägivad eesti lendurite sõjateest (Hendrik Arro raamat on ilmunud ka soome keeles). Lisaks neile ilmus mõni aeg tagasi ka Arvo Salumäe raamat, milles ta kirjeldab lennuüksuste maapealse personali elu.

Mõni sõna ka SELÜ liikmeskonnast. SELÜ liikmete nimekiri sisaldab 175 nime, kes on aastate jooksul ennast kirja pannud. Neist üle 30 mehe elab või elas väljaspool Tallinna ja 12 väljaspool Eestit. Seetõttu ei ole kõik nimekirjas olejad ka EVTÜ liikmed, kuid nimekirja on nad võetud selle pärast, et sõjaaegsetel lennuväelastel teist organisatsiooni ei ole. Manalateele läinud kaasvõitlejaid nimekirjast ei kustutata, vaid nende nimed kaetakse tumehalli varjutuse-

ga. Selliseid varjutatud nimesid oli 2008. aasta veebruari lõpul nimekirjas 99. Tegelikult võib neid rohkemgi olla, sest andmed igaveseks lahkunute kohta on väga visad laekuma.

SELÜ igakuistel koosolekutel osaleb viimasel ajal tavaliselt 20–25 meest. Paljud, kes kümmekond aastat tagasi olid veel tegusad, on nüüdseks juba nii kehva tervisega, et koosolekutel ja väljasõitudel käimine on raske või võimatu. Midagi pole parata, elul on omad seadused. Kuid asjatu virisemine ja oma kurva saatuse üle kurtmine ei kuulu lennuväe traditsioonide juurde. Need, kes veel suudavad, tegutsevad, olles võtnud motoks Romain Rolland'i raamatust "Colas Breugnon" tunnustuks saanud lause: "Elame veel!" Ja elamegi.

Väärrib mainimist, et SELÜ liikmeskonnas oli ja on kõigele vaatamata ka tänapäeval veel palju aktiivseid, organiseerimisvõimelisi mehi, mis tegi ja teeb ürituste läbiviimise lihtsaks. Paljud SELÜ liikmed on mitte ainult SELÜs, vaid ka EVTÜs ja EVLis tänu

oma aktiivsusele ja organiseerimisvõimele tuntuksaanud. Nii kuuluvad SELÜ liikmetest käesoleval ajal EVLi juhatusse

selle esimees Gunnar Laev ja liige Hendrik Arro, kes oli rida aastaid ka EVLi vanematekogu esimees. Ka EVTÜ juhtorganitesse on kuulunud ja kuuluvad praeguseni paljud SELÜ liikmed, näiteks Gunnar Laev, Arvo Salumäe, Eino Loigo, Armand Trei, Erich Puusaag, Hendrik Arro ja Kaljo Alaküla. Varasematel aegadel kuulusid sinna ka nüüdseks juba manalasse varisenud kaasvõitlejad Paul Tibbo, Endel-Johannes Sipria, Feliks Tipner ja Kalju Kukkur. **KK!**

Sõjaaegsete Eesti Lennuväelaste Ühenduse esimees Hendrik Arro on tehnikadoktor ja tunnustatud põlevkivienergeetika spetsialist, aga ka mälestusraamatute "Eesti lendurid lahingute tules" (1995) ja "Retk maakera servale ehk kroonu küüdiga läbi "punaste" maa" (2001) autor.

Kaitseliidu Harju maleva Kose malevkonna pealik nooremleitnant Toomas Kutsar

Kuusteist aastat tagasi otsis teotahteline, toona 28-aastane Toomas Kutsar võimalust end vabatahtlikuna teostada. Läks Kodukaitsesse. Tundis, et Kodukaitsese tegevusest jääb talle väheks, tahaks anda endast midagi enam. Sõber Deiv Bogensi õhutusel sai temast 16. jaanuaril 1992 Kaitseliidu liige. Eeskujul nakatas sõprugi ja koos loodi Alaveresse jaosuurune üksus. Juba aasta pärast sai pühendunud Kutsarist Kose üksikrühma pealik. Üksikrühmast on välja kasvanud praegune Kose malevkond, üksust juhtimas terve arengu vältel sama mees – nüüdseks nooremleitnandi paguneid kandev Toomas Kutsar.

“Ma olen olnud Kose malevkonna kasvatamise juures, kasvanud ise koos üksusega,” tunnistab nooremleitnant Kutsar. Ta tõdeb, et Kaitseliitu astudes ta ei teadvustanud, et hakkab nüüd isamaad kaitsma. Tunnetus, et ta on kaitseliitlasena valmis pühendama end Eesti riigi kaitsevõime suurendamisele, tuli liikmeskonda kuulumise käigus tasapisi, kasvades koos omandatud teadmiste ja oskustega. Mehe tublidust märgati, 1994. aastal kutsuti Kutsar tööle Kaitseliidu Harju maleva instruktorkomandandi pealikuks. Seal edasi jätkus juba teenistus kaitses ja Tallinna Üksik-päästekompaniis. Praegu töötab Kutsar Päästemeetide demineerimiskeskuses.

Kaitseliitlasena on ta palju õppinud. “Õppepäevad, õppused, kursused, praktilised harjutused on andnud teadmise ja kindlustunde, et hakka ma saada,” ütleb Kutsar. Ja kui tulebki tagasilööki ning tekib tahtmine lüüa kõigele käega, on Kutsari sõnul toeks meeskond. “Tänu kaitseliitlastele, kes on andnud jõudu, olen suutnud seda vankrit edasi vedada. Ilma oma üksuse meesteta ei teeks ma mitte midagi,” tõdeb ta. Hea kaitseliitlane on tema sõnul see, kes suudab, oskab, tahab oma aega jagada töö, perekon-

na ja Kaitseliidu vahel. “Suutlikkus seda tervikut hoida, pidada antud sõna, olla aateline, soov ja tahe tegutseda – need oskused teevad kaitseliitlasest hea kaitseliitlase.”

Toomas Kutsar on aktiivne ka muul alal. Ta on tegelnud maadlusega ja korraldab üle kümne aasta Kose triatlonivõistlust. Kutsari eestvedamisel on juba neljandat aastat korraldatud noorte metsalaagereid. Noored on saanud seal aimu meeskonnatööst ja metsas toimetulemise tarkustest. Nii saavad nad end proovile panna ja võib-olla kasvab seal värsket jõudu ka malevkonnale. Kutsar teab, et parim pedagoogiline võte on kasvatada eeskujuga ja

Hea kaitseliitlane on see, kes suudab, oskab, tahab oma aega jagada töö, perekonna ja Kaitseliidu vahel. Need oskused teevad kaitseliitlasest hea kaitseliitlase.

Kaitseliidu püramiidile võimalikult laia põhja ehitamine noorsoo kaudu tagab tugeva ja terve Kaitseliidu arengu ning kestvuse. **KK!**

KAITSELIIT – KINDEL KAITSE

Kaitseliit on ühendus, mis võimaldab omandada oskusi, mis on elementaarsed iseenda ja oma pereliikmete ning kaasmaalaste turvalisuse ja heaolu tagamiseks nii rahu- kui ka sõjaajal. Oskuste kaudu saab reaalset kaasa aidata Eesti riigi turvalisuse parandamisel.

IGAÜHELE MIDAGI

Kaitseliit ei ole pelgalt meesteorganisatsioon – meestega võrdsel alusel saavad liituda ka naised. Naiskodukaitsese on Kaitseliidu allorganisatsioon. Õpilased saavad liituda Noorte Kotkaste ja Kodutütarde tegevusega.

Kaitseliidul on kõik võimalused kujuneda perekeskseks organisatsiooniks, nii et ideaalis kuulub pereisa Kaitseliitu, pereema Naiskodukaitsesse ja lapsed Kodutütarde või Noorte Kotkaste organisatsiooni.

KAITSELIIDU LIIKMEKS ASTUMINE

- Pöördu oma maakonnas tegutseva maleva staapi (teave: www.kaitseliit.ee).
- Võta kaasa isikultõendava dokumendi koopia, kolm passipilti, CV (elulookirjeldus) ja perearsti tõend tervisliku seisundi kohta.
- Kui on olemas kaitsevõimeorganisatsiooni tunnistus (KTT), tee koopia KTT nendest lehekülgedest, kus on info vande andmisest ja aastmete omistamisest.
- Staabis täida sooviavaldus.
- Leia endale kolm soovijat, kes on olnud Kaitseliidu liikmed rohkem kui aasta.
- Pärast dokumentide esitamist oota ära politseikontrolli tulemus.
- Seejärel teeb kohaliku üksuse juhatus otsuse sinu vastuvõtmise kohta.
- Malevapealik annab välja käskkirja Kaitseliidu tegev-, noor-, toetaja- või auliikmeks vastuvõtmise kohta. Nimetatud käskkirja kuupäevast hakatakse ka lugema kaitseliitlase staaži Kaitseliidus.

Nimed, mida pole raiutud marmortahvlile IV

Tekst: RIHO ÜHTEGI, major

Olles tänaseks seitseteist aastat töötanud riigi(kaitse)süsteemis, olen korduvalt kokku puutunud ühe huvitava fenomeniga, mida ma nimetan unustamiseks. Olukorda kirjeldades olen mõnikord toonud lõbusa näitena ühe 1992. aastal Lõuna-Eestis korraldatud Kaitseliidu kahepoolse õppuse, kus juhtus järgmine lugu.

UNUSTAMISEST MITME KANDI PEALT

Õppuse algfaasis asus üks pooltest ühel soosaaretaolisel alal laagris ning malevkonna pealik pani välja vahi-postid. Üks tubli kaitseliitlane määrati postile mingile kuivale lapikesele keset võsa ja sood. Kõik oli vahva ja kaks päeva peeti ägedat madinat. Madina lõpus korjasid pooled oma rahva kokku ja asutasid koju sõitma. Siis selgus, et üks mees on puudu. Tubli kaitseliitlane, kes oli kahe päeva eest pandud valvesse pisikesele kuivale lapile keset võsa ja sood, oli kogemata unustatud sinna ja ta oli truult valvanud postil kogu selle aja.

Tol korral oli see asjaosalistele muidugi palju nalja tegev vahejuhtum, kuid selliseid asju juhtub ka palju tõsisemates olukordades. Eks ole ka käesolevate meenutuste kirjutamise mõtte omamoodi unustatud kaasvõitlejate meenutamine. Mitte et nad surnud oleksid. Me oleme nad lihtsalt unustanud.

Nagu eksimine, on ka unustamine inimlik. Tihti selle eest ka karistatakse, eriti siis, kui unustamine toob kaasa kahju. Muidu on unustamine igati mõistetav. Kuid unustamisel on veel üks hälbinud vorm, tahtlik unustamine, mis ei toimu kogemata, vaid tal on oma kindel eesmärk – unustada ebamugav inimene. Kuidas on kõige lihtsam unustada inimesi, kelle vaated ja teod ei sobi kokku üldise trendi ja poliitikaga? Eesti vanasõnagi ütleb, mis silmist, see meelest, ja sama taktikat kasutatakse ka ebamugavate inimeste puhul. Selleks tuleb inimene lihtsalt silma alt ära saata, võtta talt volitused (või muuta neid), et ta ei saaks enam “pahandust teha”, ja mõne aja pärast ongi ta unustatud.

Üks võimalus on saata probleemne isik välisteenistusse. Paraku on sellel taktikal omad nõrgad kohad – ühel hetkel tuleb see inimene koju tagasi. Lähetajal jääb vaid lootata, et selleks ajaks on ta ise lahkunud uutesse dimensioonidesse ning teda tagasi pöörduv isik enam häirida ei saa. “Peale meid tulgu või veeuputus,” ütlesid vanad roomlased.

Välisteenistuses on aga piiratud arv kohti ning see võimalus langeb osaks vaid vähestele valitutele. Enamikul juhtudel kasutatakse silma alt ära liigutamist Eesti piires. Kuigi Eestil ei ole oma Kaug-Ida sõjaväeringkonda, algab “õnneks” perifeeria tihti juba seal, kus Tallinna tuled enam teid ei valgusta. Mõnikord on vaja vaid kahte-kolme aastat, et inimene, kes oma aktiivsusega kippus muidu tüli tegema, enam karjäärast ei unista ja lepib rahuliku stressivaba tööga, mida perifeeria talle pakub. Tema ambitsioonid kaovad ja ta pole enam ohtlik. Aga veelgi kiiremini unustavad tema need, kes ta ääremaale teenima saatsid. Elu läheb edasi. “Maailm on muutunud,” nagu ütleb Stephan King oma raamatus “Laskur”.

KAITSELIIT JA UNUSTAMINE

Kaitseliit näib mulle mõnikord kohana, kuhu on inimesi unustatud. Kui ma näen Kaitseliidus neid leitnante ja paremal juhul kapteneid, kes olid leitnandid juba kümnekonna aasta eest, ja võrdlen neid nende kaitseväe majorite ja kolonelleitnantidega, kes mõne aasta eest olid veel leitnandid, tekibki mul see tunne. Te võite mulle vastu vaielda, aga aastatega kinnistuvad Kaitseliitu suunatud kaitsevälased sedavõrd oma kohtadele ja mõnes mõttes isegi stagneeruvad, et neid pole enam võimalik normaalsel teel roteeridagi. Ja nii kohtadki mõnikord omal ajal lootustandvana tundunud ohvitseri või Kaitseliidu aktivisti kusagil valvuri või korrapidajana, leitnandipagunid õlakutel nagu kümne aasta eest.

Kuid on veel kolmas viis inimene silma alt ära saada ja unustada, mis on kahest eelmisest karmim. Sel puhul lihtsalt inimene süüakse välja, diskrediteeritakse, valatakse sopa ja ebaõiglusega üle, mille peale ta lööb käega ja astub kõrvale, pettub ja loobub kõigest sellest, millele ta aastate jooksul on olnud pühendunud. Ta läheb lihtsalt ära ning me kustutame ta oma mälust ja ajaloost, nagu poleks teda seal olnudki.

Kuid on veel kolmas viis inimene silma alt ära saada ja unustada, mis on kahest eelmisest karmim. Sel puhul lihtsalt inimene süüakse välja, diskrediteeritakse, valatakse sopa ja ebaõiglusega üle, mille peale ta lööb käega ja astub kõrvale, pettub ja loobub kõigest sellest, millele ta aastate jooksul on olnud pühendunud. Ta läheb lihtsalt ära ning me kustutame ta oma mälust ja ajaloost, nagu poleks teda seal olnudki.

Kui paljud kaitseliitlased mäletavad oma malevas 1990. aastal aktiivselt tegutsenud mehi? Palju neid mehi on üldse täna veel alles? Kui palju on räägitud sündmustest, mis tol ajal aset leidsid, või inimestest, kes sündmustega seotud olid? Ma pakun, et vähe või üldse mitte. Maailm on muutunud, nagu ütleb Stephan King.

LEMBIT TÕNS, MEES VARJUST

Kui otsustasin kirjutada Lembit Tõnsist, võtsin endale riski kirjutada kõige lühem lugu oma meenutuste seeriast. Sest olgem ausad, kui paljud meist üldse mäleta-

vad Lembit Tõnsi Kaitseliidu ajast? Rohkem teatakse tema seotust Läänemaa Vabatahtlike Jägerkompaniaga ning Rahvusliku Kaitsealgauskusega. Ja ometigi on Tõnsil olnud keskne koht Kaitseliidu loomise ja algusaastate juures. Ilmselt olulisemgi, kui oskan siinkohal arvata, sest ka mina tean tema tegemistest vähe. Seepärast sobibki Tõnsi näite varal kirjutada artiklit, mis “pühendatud” meestele, kes eelistasid jääda teiste varju, ja selliseid mehi on Kaitseliidu juhtide selja taga pidevalt olnud. Nii mõndagi neist me täna enam ei mäletagi, kuid ilma nendeta oleks nii mõnigi asi võinud minna teisiti või jäänud toimumata.

Minu esimesed mälestused Lembit Tõnsist ulatuvad 1997. või 1998. aastasse. Aastat enam täpselt ei mäleta, kuid selgelt on mees Keila raudteejaamas mees, kes hoidis käes plakatit nõukogudevastase loosungiga. Enamik möödujaid kiirustas temast kaarega mööda ja üleüldse tundus ta seal kuidagi üksik ja mahajäetud. Teda vaadates ei oleks osanud arvata, et vaid paari aasta pärast lähevad sõnad tema plakatil tegelikkuses täide. Küsisin oma sõbralt Valdeko Sikkalt, kes näis plakatiga meest tundvat, et kes see selline on. Siis kuulsingi esmakordselt nime Lembit Tõns.

Seega alustas ka Tõns dissidendi ja Harri Henu mõistes vabandusvõitlejana oma teekonda riigikaitse juurde. Ma ei tea, kus ja kas üldse tutvus Lembit Tõns Kalle Elleriiga enne 1990. aasta Järvakandi koosolekut, kuid tean, et Tõns oli see mees, tänu kelle organiseerimisele nii mõnigi mees (ja naine) Kaitseliidu asutamiskoosolekule sattus. Usun, et Tõnsi arvele võib kanda ka Kaitseliidu Keila malevkonna rajamise.

Nüüd peaks järgnema jutt Tõnsi kaitseliitlikust karjäärast, paraku jääb see siinkohal lühikeseks. See piirub vaid mõne daatumiga, mis põhiliselt jäävad 1990. aastasse. Nagu öeldud, oli Tõns üks neist, kes rajasid Kaitseliidu Keila organisatsiooni, mis Järvakandi koosoleku ajaks juba eksisteeris. Järvakandis ei paistnud Tõns eriti millegagi silma, teda ei valitud Elleri soovitusel keskjuhatusse ega nimetatud juhtimiskeskusse. Tõns ise rõhutas mitmel korral oma ebapädevust sõjalistes asjades ja lükkas meeeldi tagant neid, keda pidas neis asjus tugevamateks. Näiteks tänu Tõnsi aktiivsele utsitamisele peeti 1990. aastal üheks lootustandvaks sõjapealikuks Kaitseliidus Valdeko Sikkat, keda Tõns pidas üdini militaristiks. Paraku otsustas Valdeko mõni aeg hiljem pühenduda muudele tegevustele ja loobuda sõjandusest. See-eest aga Valdeko abikaasa Merle Sikka, kes ka 17. veebruaril 1990 kohal oli, oli ja on Kaitseliidus tegev tänini, olles mitmel kõrgetel kohtadel nii Naiskodukaitses kui ka Kaitseliidu peastaabis.

LEMBIT TÕNS KALLE ELLERI VARJUNA

Esimestel kuudel pärast 17. veebruari 1990, kui kõikjal toimus vilgas allorganisatsioonide loomine, oli Tõns enamiku jaoks üks Kaitseliidu liikmetest, kes käis koosolekutel ja kokkutulekutel. Sõna võttis ta harva, kuid koosolekute vaheaegadel ja pärast nende lõppu läks ta tavaliselt kellegi juurde ning rääkis. Tõns oskas leida võtmeisikuid ja teadis alati üsna täpselt, kellega on vaja asju ajada.

Asju ei ajanud Tõns aga oma huvides. Mingil hetkel muutus ta tingimusteta lojaalseks Kalle Ellerile ja edaspidi saigi temast Elleri vari, kes hoolitses selle eest, et Elleri mõtted ja mõnikord keerulised või raskesti mõistetavad küsimused saaksid teistele selgeks tehtud. Niisamuti tegeles Tõns Elleri jääkade ja pahameelt tekitavate ütluste ja otsuste silumisega, tehes ometigi ka siin põhjalikke valikuid. Oli asju, milles Tõns oli vähemalt sama jäik kui Eller või kohati isegi jäigem. Tõns jättis mõnikord sedavõrd demagoogi mulje, et leidis ka neid, kes hakkasid teda lausa vihkama. Samas tuleb tunnistada, et ta oli mees, kes läks harva üle piiri ja püüdis lõppkokkuvõttes siiski olukordi lahendada. Ta võis kombata vastase intelligentsuse ja taluvuse äärmiselt piire ja siis, kui olukord tundus täiesti lootusetu, tulla välja kompromisslahendusega, mis sel hetkel võis tunduda lausa uskumatu vastutulekuna. Olgem ausad, kui poleks olnud Lembit Tõnsi, poleks õnnestunud lahendada ka nn jäägriikriisi 1993. ja 1994. aastal. Kuid see pole enam käesoleva jutu teema.

Lembit Tõns, mees varjust.

Raske on arvata, kui palju mõjutas Lembit Tõns Kalle Elleri ideid. Ilmselt oskaksid nad mõlemad sellele küsimusele paremini vastata. Kuid pean ütlema, et kohati tundus, et mõned ideed, mida Eller esitas, kuulusid Tõnsile. Algul oli selliseid Tõnsi mõjutatud ideid-otsuseid vähem, hiljem rohkem. Kuid see ei muutnud Elleri olemust karvavõrdki. Pigem “ohverdas” Tõns ennast ürituse ja guru Elleri hüvanguks. Kuuldavasti on nende kahe mehe liit püsima jäänud tänaseni.

Lojaalsust Ellerile näitab ka asjaolu, et Tõns sai ühena esimestest Eesti Vabariigi eksiilvalitsuselt auastme. 24. veebruaril 1991 andis eksiilvalitsuse peaminister presidendi ülesannetes Heinrich Mark Lembit Tõnsile kapteni aukraadi ja ülendas ta sama aasta 5. septembril koguni kolonelleitnandiks.

Mõnedel, kes on eksiilvalitsuse auastmete andmist uurinud, võib siinkohal tekkida küsimus, miks Eller 1991. aasta veebruaris taotles Tõnsile ainult kapteni aukraadi, samas kui kaks meest, Valdeko Sikka ja Margus Järve, pälvivad kaptenleitnandi auastme. Tegelikult on

tegu Kalle Elleri “näpukaga”. Nimelt oli Elliril kombeks leiutada uusi asju, mis mõnikord sattusid vastuollu vanadega. Ma ei tea, millisest ajaloolisest epohhist, kuid Eller leidis, et kaptenleitnant võiks olla madalam auaste kui kapteni oma. Mereväes see ju nii ongi, kuid ta jättis arvestamata, et maaväes võrdsustub mereväe kaptenleitnant kolonelleitnandi auastmega. Niisiis tõi Eller auastmete jadasse sisse ülemleitnandi ja kaptenleitnandi, pidades neid sisuliselt peaaegu võrdseteks. Seetõttu ongi presidendi käskkirjas esitatud auastmete loetelus nimetatud kaptenleitnante alles pärast kapteneid ja enne ülemleitnante. Hiljem, kui noored meeskondade juhid hakkasid uhkeldama ülikõrgete vanemohvitseride auastmetega, otsustas Eller ebavõrdsuse likvideerida ja seeläbi ülendatigi Tõns korraga kaks astet, et “tagada kord ja distsipliin”, nagu Eller armastas öelda, sest vastasel korral poleks saanud Rahvusliku Kaitsealगतuskeskuse ülema asetäitjaks tõusnud Lembit Tõns anda käske ja korraldusi kaitsealगतuskeskuse alluvuses olevatele ohvitseridele Sikkale ja Järvele.

KAITSELIIDUST RAHVUSLIKU KAITSEALGATUSKESKUSESSE

Kuid tulgem tagasi 1990. aastasse. Võib öelda, et Tõnsi aktiivsem tegevus Kaitseliidus just nimelt sellesama 1990. aastaga ka piirdus. Lojaalsuse eest määras Eller Tõnsi 1990. aasta aprillis Harju maleva pealiku kohusetäitjaks. Olgu öeldud, et Eller ei määranud kedagi täielikult ametikohale, põhjendades oma kohusetäitjateks nimetamise põhimõtet sellega, et kuni pole olemas Eesti Vabariiki, ei saa kedagi otseselt ametikohale nimetada. Sama aasta suvel kasutasid Elleri vastased oma “sajatustes” juba mõistet “Eller-Tõns”, sedavõrd samastunud olid selleks ajaks nende kahe mehe mõtted.

Kuid ilmselt sügavaima jälje jättis Lembit Tõns kaitseliitlaste hinge 1990. aasta septembris toimunud Viljandi kohtumisel, kus Kaitseliit ajakirjanduse sõnul lõhki läks. Viis, kuidas Tõns Elleri etteastet toetas, ei jätnud kellelegi kahtlust, kuhu leeri ta kuulub. Tõnsi väljaütlemised ja tema meeste tegutsemine kinnitasid seda piisavalt. Koosnes Elleri julgestusmeeskond ju põhiliselt Tõnsi juhitud Keila kaitseliitlastest, kes Elleri kuulsa käsu “tagada kord ja distsipliin” peale saalis püsti tõusid, Elleri ümber ringkaitse moodustasid ja saali oma kontrolli alla võtsid.

Nädal hiljem Elvas peetud laiendatud keskkogu koosolekul võttis Tõns sõna ja sarjas Eesti Rahvusliku Sõltumatuse Parteid (ERSP), mille liikmed tema meelest Kaitseliitu parteile allutada püüdsid. Sellega sai ta Kaitseliidu radikaalsema tiiva pahameele osaliseks – need üritasid teda isegi suurkogu ettevalmistava põhikirja komisjoni koosseisust eemaldada. Paljusid Eesti Rahvusliku Sõltumatuse Parteisse kuuluvaid kaitseliitlasi pahandas vist rohkem see, et nende partei tuliseimaks kritiseerijaks Kaitseliidu osas on nende endi endine parteikaaslane.

Mis puudutab Kaitseliidu suurkogu ettevalmistava komisjoni tööd, siis tegelikkuses Tõns ise väga aktiivselt seal ei osalenudki, tulles sel moel vastu vastaste nõudmistele. Ta volitas enda asemel koosolekutel kohal viibima Aivar Pajupuud, keda ta pidas põhikirja ettevalmistamisel kompetentsemaks. Pajupuu oli üks neist meestest, kelle Tõns Kaitseliitu tõi ja kellest ta palju lootis. Ka Pajupuu osas ei vedanud Tõnsi nina teda alt – mees oli üks Kaitseliidu parimaid sõnamehi kuni 1994.–1995. aastani, mil ta otsustas tagasi tõmbuda. Ilmselt oli tema aktiivsuse vähenemise taga isikliku otsuse kõrval ka toonane üldine “vanade isemõttelejate” väljajuurimise poliitika, mille tulemusena vahetus kolme-nelja aasta jooksul näiteks peaaegu kogu vana isepäiste maleva-pealike seltskond.

Lembit Tõns asus pärast 1990. aasta suurkogu koos Kalle Elleri aktiivselt Rahvuslikku Kaitsealगतuskeskust looma. Tema viimane esinemine laiema Kaitseliidu publiku ees leidis aset ilmselt 25. mail 1991, kui Eller andis keskkogul aru Kaitseliidu toimetustest ja raha kasutamisest. Raha küsimus tekitas koosolijates pingeid, esitati norivaid ja isegi solvavaid küsimusi, mille peale Tõns asus emotsionaalselt Elleri kaitsma. Asi lõppes sellega, et ootamata ära koosoleku lõppu lahkus ruumist esmalt Tõns ja tema järel paar minutit hiljem ka Eller.

KAITSEALGATUSKESKUS JA JÄÄGRIKRIIS

Siin kohal võiks loo Lembit Tõnsist lõpetada. Kaitseliiduga tal otsest seost enam polnud, kuigi heade sidemete kaudu paljude kaitseliitlastega jäi talle, nagu ka Elleri, alles suurepärase ülevaade organisatsiooni tegemistest. See muidugi ajas Kaitseliidu juhtkonda närviliseks ja 1991. aasta suveks vastandas Kaitseliit end kaitsealगतuskeskusele, nimetades organisatsiooni mittekattuva liikmeskonnaga organisatsioonideks. Selleks ajaks oli Tõns saanud Rahvusliku Kaitsealगतuskeskuse reservi ülemaks.

Mingil hetkel muutus Lembit Tõns tingimusteta lojaalseks Kalle Elleri ja edaspidiselt saigi temast Elleri vari.

Paljude arvates koosneski kaitsealगतuskeskus vaid Elleri-Tõnsist, kuid rahutute augustisündmuste ajal tõid Eller ja Tõns Tallinna kaitsealगतuskeskuse reservi, mis ei liitunud küll telemaja ja Toompead valvanud kaitseliitlastega, kuid oli valmis sekkuma, kui asi peaks Vene sõjaväelastega konfliktiks minema. Tõsi, põhiliselt koosnes see reserv Kaitseliidu Keila malevkonna meestest. Nii et Kaitseliidu juhtkonna jutt liikmeskonna mittekattuvusest ei pidanud paika. Aja jooksul hakkas üha enam kaitseliitlasi aktiivselt kaitsealगतuskeskusega suhtlema. Lisaks Harjumaale olid 1992. aastaks kaitsealगतuskeskusega seotud ka Läänemaa, Ida-Virumaa, Lõuna-Tartumaa ja isegi Pärnumaa, mille juhid 1990. aasta sügisel kõige enam Elleri vastu olid sõdinud.

Tõnsi enda käitumine muutus aja jooksul samuti. Kui 1990. aastal võis teda pidada Elleri “lõõmameheks”, kes igas olukorras tormas Elleri kaitsma, seda kas või oma-

enda reputatsiooni hinnaga, siis näiteks 1993. aastal oli temast saanud mees, kes suutis äärmiselt diplomaatiliselt lahendada keerulisi situatsioone ja probleeme. Ta toetas jätkuvalt Ellerit, kuid analüüsis olukordi ja käitumus vajadusel neile vastavalt, mõnikord teisiti, kui oleks soovitud Eller, kahjustamata ometigi viimase huve. Tõnisi aktiivne tegevus kaitseväge suunal lõppes koos jäägrikompaniiga. Ta järgnes Ellerile ja loobus edasistest püüetest riigikaitse ülesehituses osaleda. Ilmselt pole ta pärast 1994. aasta Kohila jäägrite probleemi lahendamist sel suunal enam midagi teinud.

LÕPPSÕNA ASEMELE

Kui kellelgi tekib nüüd küsimus, et mida on Tõns Eesti riigikaitsele siis öieti andnud, on sellele suhteliselt raske vastata. Ta hoidus kogu oma aktiivse tegevuse aja varju, lükates avalikkuse ette inimesi, kes ühel või teisel ajahetkel on olnud olulise tähtsusega nii Kaitseleile kui ka riigikaitsele laiemas tähenduses. Tõns ise võttis sõna ainult siis, kui olukord muutus kriitiliseks ja oli vaja vastu võtta eba populaarseid otsuseid selle lahendamiseks. Mõnel puhul oli tema käitumine õigustatud, mõnel puhul oleks saanud asju lahendada ka teisiti. Seepärast ei teagi me

kõike, mida Tõns ja teised temasukused riigikaitse ülesehitamise nimel on teinud.

Et olen näinud Eesti riigikaitse arenemise protsessi seestpoolt, tundub mulle, nagu olnuks Tõns üks neist “ketseritest”, kes on aastate eest ohvriks toodud sellepärast, et tema ideed ja mõtted on olnud liialt omast ajast ees, liialt novaatorlikud. Seepärast ongi mõned ideed ja ettepanekud, mille eest võitles Tõns, omandanud tänaseks aktuaalse tähenduse ja praktikas kasutusel.

Kui palju on temasukuseid “ketsereid”, keda on 1990. aastate alguses “tuleriidale” veetud ja kelle uuendused on ometigi meie tänast riigikaitset teatud momen-

tidel mõjutanud, ei tea vist keegi, sest oleme püüdnud loobuda kogu oma arenguloo detailide ülesmärkimisest, et mitte tunda piinlikkust minevikus tehtu pärast. Üleskirjutamata mälu on aga pahatihti sellised lood, et kipume unustama ja en-

nekõike unustame just ebaseadlikud asjad. Seepärast ei meenuki meile paljud inimesed, kellele oleme mõne asja eest tänu võlgu, sest need inimesed võivad olla seotud meie endi vigadega minevikust. Aga mineviku meenutamisest ja sündmuste ülestähendusest kirjutan juba järgmises loos. **KK!**

Küsimusele, mida on Tõns Eesti riigikaitsele öieti andnud, on suhteliselt raske vastata. Ta hoidus kogu oma aktiivse tegevuse aja varju, lükates avalikkuse ette teisi.

Kaitseleile Tartu maleva esimesed kuud Soome reservväelase pilgu läbi

Tekst ja foto: KARI ALENIUS, Kaitseleile Tallinna maleva toetajaliige

Teatavasti taasasutati Kaitseleile organisatsioonina Järvakandis 1990. aasta veebruaris. Kuuldused sellest olid minuni jõudnud juba varakevadel, aga täit kinnitust sain 17. aprillil, kui osalesin ülikooli ruumides peetud nn teisipäevaloengul, mille korraldas Eesti Rahvusliku Sõltumatuse Partei (ERSP). Kirjanik Peeter Ilus rääkis oma ettekandes Kaitseleile taasasutamist ja tegevust.

Pärast loengut küsisin temalt, kas ja kuidas saaksin Kaitseleile tegevusest osa võtta. Tundsin kohustust midagi Eesti vabadusvõitluse heaks teha ja mitte ainult passiivselt kõrvalt vaadata, nagu kahjuks tegid seda tollal Soome poliitika tippjuhid. Arvan, et häbi ja nõrdimust kodumaa riigiisade argpükslikkuse pärast tundsid paljud teisedki

soomlased. Seega olin teatud mõttes eesõigustatud, et sain võimaluse, ehkki tagasihoidlikul määral, kuid ikkagi konkreetset tegutseda.

VORMIOTSINGUD

Peeter Ilusa soovitusel sain mõni päev hiljem kokku Aigar Põdraga, kes oli malevas (ametlikult I malevkond, millest kõnekeeles räägiti lihtsalt kui malevast) rühmapealik. Vestelnud esiteks temaga, sain 26. aprillil kokku maleva juhatusega. Pärast põhjalikku intervjuud võeti mind samal päeval maleva koosseisu.

Maleva tegevus oli alles algusjärgus ja struktuur välja kujunemata, seetõttu ei leitud mulle kui Soome kodanikule mingit ametlikku positsiooni, poolnaljatamisi aga seati mind Soome militaarnõuandja ehk militaarvaatleja ametikohale. Samas lepiti kokku, et mind võetak-

se praktikas arvesse tegevliikmena ning võin teha koostööd eelkõige maleva juhatusega, mis koosnes kolmest inimesest: malevapealikuks oli Meelis “Vanakaru” Säre, aseülem Aleksei Lotman ja väljaõppeülem Andrus “Inboil” Rootsmäe.

Organisatoorselt paistis Kaitseleile 1990. aasta kevadel üpris stabiilseerimatuna. Tähtis samm edasi struktuurilise kindlustumise teel tehti 18. mail. Siis peeti Tartus Kaitseleile esimene üldkoosolek, mida saab teatud mõttes pidada ka Tartu maleva ametliku tegevuse sünnihetkeks.

Muret tekitas ainult see, et lõplikult lahendamata jäi küsimus, kellele öieti on õigus Eesti Vabariigi aegse Kaitseleile tööd jätkata. Kaitseleile tegevust oli ju alustatud Tartus kahe erineva algatusega. Üks oli see initsiatiiv, mille koosseisu ka mina

kuulusin ning mis allus Järvakandis loodud Kaitseliidu ajutisele juhatusele. Teine oli aga nn Kaitseliidu Tamme kompanii (hilisem malev-kond), mis tegutses eraldi ja mille esindajad võtsid sõna ka üldkoosolekul, kaitstes oma initsiatiivi õiguspädevust. Kompromissi nende kahe vahel ei leitud ning Tamme kompanii esindajad lahkusid koosolekult. Ühel pingelisel hetkel näis, et terve koosolek läheb laiali, aga õnneks nii ei juhtunud. Küsimusi igatahes tekitas asjaolu, et kui juba eestlased-kaitseliitlased omavahel võitlema hakkavad, mis siis saab.

PEAAEGU TÜHJAD KÄED

1990. aasta kevadel oli Kaitseliidu materiaalne seis nii Tartus kui ka mujal nõrk. Esialgu polnud isegi korralikku ruumi juhatuse koosolekute pidamiseks. Staabihooneks oli aprillikuus üks Supilinna poollaokil maja, kusjuures KGB varitses kaitseliitlasi üle tee paiknevast samasugusest hurtsikust. Olukord paranes mais, sest Kaitseliidu Tartu malev sai siis oma kasutusse endise Rahvamaleva büroo, mis asus kesklinnas ja nägi välja juba üsna kontori moodi. Maleval oli nüüd isegi telefon, olgugi, et ka seda kuulas pealt okupatsioonivõim.

Relvastatud väljaõpet polnud võimalik korraldada, sest relvi lihtsalt polnud, v.a mõned jahipüssid jms, mida varjati, et need ei satuks võõraste kätte. Vähe-seid padruneid polnud ka raatsimist treeninguks raisata. Vajaduse korral oleks ise saanud valmistada mingis koguses lõhkeainet ja süütepudeleid, aga praktikas ei saanud ka nende kasutamist harjutada. Eelkõige puudus kevadel-suvel praktiliseks väljaõppeks sobilik polügoon. Taotleti küll, et malev saaks oma kasutusse linna lõunaosas oleva sõjaväepolügooni, aga see teostus alles hiljem. Enne seda korraldati õppusi mõnikord kooliruumides, vahepeal linnas, mõnikord jälle metsas kas Tartu lähistel või kaugemal Lõuna-Eestis.

Et relvi ei olnud, pidi tuginema põhiliselt idamaiste võitluskunstide harjutamisele ja selle treenimise-

Lipu heiskamine Kaika laagris 17. juunil 1990. Taustal Kaika koolihoone, kuhu laagrilised olid majutatud.

le, kuidas distsiplineeritud korras paljaste käte ja võib-olla puust nuiadega meelevaldusi kaitsta või laiali ajada, vastavalt sellele, kuidas kunagi vaja läheb. Internatside ja teiste samasuguste mässajatega oleks küll vajaduse korral hakkama saanud, kuid teisalt oli ka selge, et okupatsioonivägede vastu niisuguste vahenditega ei lähe. Igal juhul oleksid Kaitseliidu kaotused olnud märkimisväärselt suuremad kui soomusmasinate ja automaatidega relvastatud vastastel.

Midagi polnud aga parata. Polnud ju mõtet unistada suurvõimuga võrdsest varustusest ka kaugemas tulevikus. Peeti meeles ja rõhutati, et ajalugu oli näidanud, kuidas oma kodumaad kaitsev, hästi motiveeritud väiksem grupp suudab mitu korda suurema, kuid moraalselt nõrgema vaenlase taganema sundida – jõud ei peitu ju ainult arvulises ülekaalus.

KINDEL TAHE JA OHVRIVALMIDUS

Üks asi, mis mind algusest saadik vaimustas, oli kaitseliitlaste vankumatu tahe oma rahva vabaduse eest võidelda, ükskõik missuguseid isiklike ohvreid see ka ei nõuaks. Kõik teadsid ju, millises olukorras nad olid: paljud olid isegi kutsealused ja et nad arusaadavalt Nõukogude sõjaväkke minna ei tahetud, siis ametlikult ka Punaarmee väejooksikud.

Ka kõik ülejäänud olid juba ennast okupatsioonivõimu silmis kompromiteerinud – selleks piisas ainult malevas tegutsemisest. Kui okupatsioonivõim oleks püsima jäänud, oleksid need inimesed ikkagi kõik varem või hiljem jäänud mingite repressioonide ohvriks. Kui aga olukord oleks läinud relvastatud kokkupõrkeni, oleksid kaitseliitlased kui mitte lahingus langenud, siis vangi sattudes tõenäoliselt “bandiitidena” kohe maha lastud või Venemaa vangilaagritesse aeglasemat surma ootama viidud.

Iseseisva riigi mundris sõjaväelane on tsiviilriietes metsavennaga võrreldes märksa paremas seisukorras, vähemalt teoreetiliselt. Esimesed on ju põhimõtteliselt Genfi konventsiooni kaitse all, viimased aga mitte. Nii polnud rahvusvahelise õiguse seisukohalt mundrita kaitseliitlastel nt sõjavangi õigusi ega muud sellist. Aga midagi polnud teha – mundreid 1990. aasta suvel veel ei olnud.

Käesidemeidki hakati jagama alles juulis, kuid selle aktsiooni põhjuseks polnud esmajoones Genfi konventsiooni nõuete täitmine. Iga organisatsioon, mis tegutseb avaliku korra kaitseks, vajab ju tunnuseid, mis on kõigile ühtsed ja mida saab ka väljaspool organisatsiooni tunnistada. Peab teadma, kes on kes ning mis õigused ja kohustused tal on. Selleks piisas esialgu ka käesidemest, mille üle tundsid kõik 1990. aasta suvel muuseas õigustatud uhkust.

Ohvrivalmidust osutas ka niisugune küll väiksem, kuid mitte tähtsusetta detail, et juhatusel liikmed (ülejäänud liikmetest rääkimata) täitsid oma kohuseid palgata. Vabatahtlike organisatsioonide puhul on küll tavaline, et liikmetele palka ei maksta, kuid on suur vahe, kas tegutsesjad kulutavad oma aega ja energiat organisatsiooni heaks paar tundi kuus või paar tundi päevas. Maleva juhatus elas just niiviisi. Siin võib mainida ka tööka, et kõik tegevliikmed võtsid väga aktiivselt osa maleva tegevusest. Näiteks maleva väljaõppelaagritesse saabusid peaaegu kõik maleva liikmed, kusjuures kedagi polnud vaja sundida või veenda oma kohuseid täitma. Kõigest oli niisiis näha, et tegemist oli eesti rahva enesekaitseorganisatsiooni ülesanded endale põhjalikult selgeks teinud vabatahtlikega – nad tegutsesid Vabadussõja ja hilisemate vabadusvõitluste vaimus.

LAAGRITES JA MUJAL

Tartu maleva kaks esimest laagrit leidsid aset 1990. aasta suvel. Esimene korraldati Kaikal 16. ja 17. juunil, teine Läti piiri lähedal Krabis 14. ja 15. juulil. Praktilisest seisukohast oli väikseks takistuseks toonast olukorda hästi iseloomustav fakt, et Venemaa naftablokaadi tõttu polnud sinna- ja tagasisõidu korraldamine kuigi lihtne. Laagrid isenesest paistsid õnnestunud ning malevlaste aktiivsel osavõtul sai programmi kaunis mitmekülgne. Kavas oli mh orienteerumine, füüsilised harjutused, riviõppus, politseitaktika, tunnimehe tegevus, side, moondamine, maastiku kasutamine, kauguse mõõtmine jne.

Võrreldes programmi tollase Soome reservväelaste väljaõppega, võib siiralt öelda, et Kaitseliidu õppused olid mõneski mõttes Soome vabatahtlikest õppustest ees. (Soomes muutus olukord ju alles 1992. aastal, kui sai alustada *Maanpuolustuskoolutus ry* (MTÜ Riigikaitsekoolitus) organiseeritud üleriiklikku kõigi reservlaste praktilist väljaõpet – varem oli puhtmilitaarseid oskusi

võimalik harjutada ainult Soome kaitsejõudude kordusõppustel iga 5–8 aasta tagant.) Eelkõige võib siin rõhutada praktiliste harjutuste arvu ja intensiivsust – Soomes piirdus reservväelaste tegevus enamasti teoreetilise väljaõppega, v.a laskmine, milleks olid Soomes mõistagi paremad tingimused.

Eriti huvitav Soome reservisti seisukohalt oli võrrelda Soome sõjaväes kasutusel olnud teoreetilisi ja praktilisi printsiipe nendega, mis olid kasutusel Tartus 1990. aastal. Vahet tekitas paratamatult eelkõige see, et need, kes Kaitseliidus väljaõppe eest vastutasid, olid oma militaarhariduse saanud Nõukogude armees. Nende küsimuste üle sai mitu korda pikalt räägitud maleva juhatusesega. Suuremad erinevused olid

mh liikumine maastikul (Nõukogude armee tihedas rivis, Soome armee hajutatult), pealike roll lahingus (Nõukogude armees rühma- ja jaoulemal tähtsam roll – ta juhib oma meeskonda kogu aeg kõnega; Soome sõjaväes üksikul võitlejal või võitlejapaaril iseseisvam roll, nn taktikaliste käesignaali kasutamine) ning veel mõned väiksemad detailid, mis seostusid näiteks riviõppuse praktika ja laagrite püstitamise-ga.

Lisaks laagritele tuli 1990. aasta suvel arvestada veel kahe operatiivse ülesandega. Esimene seostus inter-

natside mässukatsega Toompeal 15. mail. Kohe pärast seda, kui uudised Tartusse jõudsid, arutati eelkõige, kas sõita Tallinna appi või mitte. Otsuseks oli ikkagi mitte sõita, sest neile sündmustele olime nagunii hiljaks jäänud. Parem oli valmistuda avaliku korra kaitse tagamiseks Tartus linna tähtsamatel objektidel.

Teine ülesanne, mida lõpuks täita polnudki vaja, oli Toris 7. ja 8. juuliks kavandatud Eesti vabadusvõitlejate kokkutuleku kaitsmine. Malev oli juba ärasõiduks valmis,

kui saime teate, mille kohaselt oli Torisse saabunud Nõukogude sõjaväekolonn, mis sisuliselt okupeeris terve alevi koos ümbruskonnaga, tõkestades maanteedel sissepääsu jne. Niisuguses olukorras olid kokkutuleku korraldajad sunnitud teatama, et üritus jäetakse ära. Esimeseks tundmuseks oli loomulikult sügav pettumus, kuid mõni päev hiljem suutsime otsuse põhimõtteliselt heaks kiita. Okupatsioonivõim püüdis ju oma provokatiivse käitumisega sünnitada ükskõik milliseid kokkupõrkeid, mida oleks saanud kasutada ettekäändena Eesti vabadusvõitluse lämmatamiseks.

OSALEJANA AJALOOS

Kokkuvõttes pakkus osalemine Kaitseliidu tegevuses 1990. aasta kevadel ja suvel Soome reservväelase seisukohalt ainulaadse võimaluse naaber- ja hõimurahva vabadusvõitlusele kaasa elada.

Soome riigikaitsetöoga võrreldes oli Kaitseliit küll materiaalselt kehval järjel ja struktuuriliselt välja kujunemata, kuid vastukaaluks oli töö keskendumine efektiivsetele väliõppustele ning – mis kõige tähtsam – silmanähtav innustus ja ennastalgavus, mis tuli ilmsiks nii tegevuses üleüldse kui ka organisatsiooni üksikliikmete juures. Polnud vähimatki kahtlust, et tegemist oli spontaanse rahvaliidumise-ga, millega valmistuti kaitsma oma rahvast

Okupatsioonivõim püüdis ju oma provokatiivse käitumisega sünnitada ükskõik milliseid kokkupõrkeid, mida oleks saanud kasutada ettekäändena Eesti vabadusvõitluse lämmatamiseks.

ja selle iseseisvumisprotsessi okupatsioonivõimu vastu. Niisugusele nähtusele polnud Soome-taolises

stabiliseeritud ühiskonnas 20. sajandi lõpul midagi vastu panna. Elukutselt ajaloolasena oli mul iga päev tunne, et saan kogeda tööpoolest ajaloolisi sündmusi. Seegi pole harilik nähtus ajaloolase elus. **KK!**

Kaitseliidu Tallinna maleva toetajaliige, Soome Oulu Ülikooli ajalooosakonna dotsent Kari Alenius õppis 1. veebruarist 8. augustini 1990 Tartu Ülikoolis ajalugu ja osales Kaitseliidu Tartu maleva tegevuses selle esimestel taasasutamisjärgsetel kuudel.

Varustus – kaitseliitlase peamisi motivaatoreid

Tekst: kapten TÕNU MIIL, kapten MAREK KÜTSEN, leitnant ARGO LAANEMAA, kapral ALEKSANDER GRIGORJEV ja TOOMAS KUNINGAS, Kaitseliidu peastaabi tagalakeskus

Läinud 2007. aasta oli Kaitseliidule mitmeti murranguline, sest see tõi kaasa vabariigi valitsuse ja kaitseministri poliitilisi pöördumisi Kaitseliidu osas. Pronksiöö sündmused ainult tugevdasid kõigi veendumust, et Kaitseliitu tuleb aineliselt senisest hoopis enam toetada. Kuid just eelmise aasta lõpuks oli olukord Kaitseliidu varustamise ajaloos alates 2003. aastast jõudnud kõige sügavamasse madalseisu ja lahendust ei paistnud kusagilt. Kaitseliidul oli jäänud ainus võimalus: hankida oma liikmetele ise riidevarustust riigivara võõrandamise teel tasu eest, kuid ka sel moel saadud kogused ei rahuldanud täielikult organisatsiooni vajadusi.

2007. aastal ilmnasid ka puudused seadusandluses. Sisuliselt tekkis vajadus läbi vaadata kolm seadusakti. Esiteks kehtiv vabariigi valitsuse määrus, mis kinnitas kaitseliitlase vormiriietuse kirjelduse. Teiseks kaitseministri määrus, millesse oli vaja lisada erinevate Kaitseliidu vormikomplektide kirjeldused ning riide- ja erivarustuse käitlemise korrad. Kolmandaks oli vaja täiendada kaitseväge vormikandmise korda kaitseliitlaste osas. Kõik kolm Kaitseliidule olulist dokumenti on praegu töös ja loodame aasta esimesel poolel nendega ühele poole saada. On plaan nendest muudatustest siis kohe ka Kaitse Kodu! vahendusel koos selgitustega teda anda.

VORMIRÕIVASTE KÜSIMUS LAHENENUD

Et ka kaitseväge oli asetatud n-ö survestatud seisuga Kaitseliidu vajaduste rahuldamise suhtes ja tahtis iga hinna eest Kaitseliidule abi osutada, moodustati olukorra tõsidust

tajudes läinud aasta lõpul kaitseväge ja Kaitseliidu ühine töögrupp, mida juhendas kaitsejõudude peastaabi logistikaosakonna ülem kolonelleitnant Raivo Tamm. Teemaks oli ettepanekute tegemine Kaitseliidu varustusega seonduva seadusandluse parandamiseks ja Kaitseliidu varustusprintsipi väljatöötamine järgnevatel aastateks.

Seaduste muudatuste projektidega oli Kaitseliidu peastaap juba alustanud ja see võimaldas määruseel nõude ettevalmistamise töö kiiresti lõpule viia. Paraku polnud esialgu selget arusaama, kuidas varustada Kaitseliitu niimoodi, et see oleks lihtne ja ei läheks samas vastuollu kehtivate seadustega. Kaitseväge oli valmis varustama Kaitseliitu aastaks kuni 1500 riide- ja erivarustuskomplektiga.

Nagu on kõigi geniaalsete asjadega, kipuvad nad olema kõik millegipärast lihtsad. Nii juhtus ka, et lõpuks töögrupis välja pakutud idee kohaselt muutub varustuse hankimine Kaitseliidule ülliliksaks, kui vaid kaitseministeeriumi hankeplaanis Kaitseliidule hangitav varustus eraldi välja kirjutada. Sellisel juhul hangib Kaitseväge Logistikakeskus vormiriietuse otse Kaitseliidule ilma igasuguse edasivõõrandamise vajaduseta. Seega on 2008. aastal oodata seadusandluse poolelt kahe varustusega seonduva määruse ja vormiriietuse kandmise korra muudatuste kinnitamist.

Nagu võis komisjonis välja pakutud idee põhjal eeldada, osutubki kaitseministri kinnitatud hankeplaani alusel Kaitseliidu varustamine 2008. aastal ülimalt lihtsaks ja vaata et lausa rutiinseks tegevuseks. Esimesteks selle plaani alusel varustuse saanud kaitseliitlasteks olid Eesti

Vabariigi 90. aastapäeva paraadil osalejad. Kuid see on alles algus. Juba märtsis-aprillis saab Kaitseliit kätte järgneva koguse ehk 1700 riide- ja erivarustuskomplekti. Aasta lõpuks peaks aga Kaitseliidul olema võimalik riietada juba kuni 3000 kaitseliitlast korrektsesse kaitseväge vormi. Edaspidi saab Kaitseliit 1500 vormikomplekti aastas.

2008. JA 2009. AASTA KAITSEVÄE JA KAITSELIIDU RELVASTUSES

Nii kaitseväes kui ka Kaitseliidus jätkub tänava ja järgmisel aastal juba mullu alguse saanud relvastuse ajakohastamise projekt, mis hõlmab 7,62 mm automaatide AK-4, 5,56 mm automaatide Galil ja 7,62 mm poolautomaatsete vintpüsside M-14 moderniseerimist. Eesmärgiks on võetud ümberpaigutavate ja missiooniüksuste relvade tänapäevastamine sihtimis- ja muude seadmete lisamisega, et suurendada oluliselt üksuste lahingulisust efektiivsust. Relvade moderniseerimisel pööratakse tähelepanu lisaseadmete kinnitusvahendite paigaldamisele ning sihtimis- ja lisaseadmete kinnitamisele. Sellega püütakse tagada üksuste võimekus, kus lisaseadmetega varustatud relvad on

taktikaliselt universaalsemad, tagades nii päeval kui ka öösel kiire ja täpse sihikulise tulevõimekuse.

7,62 mm automaatide AK-4 moderniseerimine seisneb nende varustamises kokkukäivate pärade, Picatinny siinidega lukukojal ja punatäppsihikutega. Osale relvadele lisandub ka kiirkinnitusega kolmekordne suurendus punatäppsihiku taha, mis annab oluliselt parema sihtimistäpsuse pikematel distantidel. 7,62 mm poolautomaatsete vintpüsside M-14 muutmise täpsuspüssideks M-14TP seisneb nen-

de varustamises paremate sihikute (Schmidti & Benderi 3-12x50 PMII/LP sihikupildiga Mil Dot Gen2), oluliselt kindlamate sihikukinnitusete, reguleeritavate põsetugede ja kiirkinnitusena reguleeritava pikkusega tugijalgadega.

5,56 mm Galili automaatide moderniseerimisel lisatakse igale relvale kergsulamist laesäär, mille alla saab kinnitada lisakäepideme, peale aga hologramm- või punatäppsihiku, külgedele taktikalise lambi ja laser-sihiku. Vajadusel saab laesääre alla kinnitada ka 40 mm relvaaluse granaadiheitja. Lukukoja kaane peale kinnitatakse lühikene Picatinny siin, kuhu saab vajadusel kinnitada kolmekordse suurenduse. Kõik moderniseeritud relvad komplekteeritakse plastikservedega. Käesoleva aasta teisel poolaastal peaksid kõik malevad omama väljaõppekomplektide jagu sel viisil moderniseeritud käsitulirelvi.

Lisaks planeerib kaitseväge hankida 2008. aastal missiooniüksustele ja osaliselt ka operatiivstruktuurüksustele 84 mm granaadiheitjad Carl Gustaf M3 (mille kaal – 9,5 kg ilma sihikuta – on oluliselt väiksem, kui seni kasutusel oleva mudeli M2, mis kaalub 14 kg), relvale kinnitavad 40 mm (40x46 mm granaat) granaadiheitjad (RGL) ühekordsed tankitõrjegranaadiheitjad, termokaamerad, laserkaugusmõõtjad, öövaatlusseadmed ja käsi-GPSid.

Kaitseväge ja Kaitseliidu relvastuses kasutatakse jätkuvalt püstolit Heckler & Koch USP (9x19 mm)

ning 9x19 mm püstolkuulipildujaid Mini-UZI, m45B ja MP-5. Auto-maattulirelvadest jääb 2008. ja 2009. aastal kaitseväes ja Kaitseliidus tavarelvastusse automaat Galil AR, SAR, ARM (5,56x45 mm), automaat AK-4 (7,62x51 mm), poolautomaatne vintpüss M-14TP (7,62x51 mm) (USA, modifitseeritud). Snai-pri- ja täpsuspüssidest kasutatakse Iisraeli täpsuspüssi Galil (7,62x51 mm) ja Prantsusmaa snai-pri-püssi FR-F2 (7,62x51 mm). Kuulipildujatest jääb kasutusele kergekuulipilduja Negev (5,56x45 mm), täiskuulipilduja

Eesti Vabariigi 90 aastapäeva paraadil Pärnus olid Kaitseliidu üksuste liikmed relvis, rõivais ja erivarustuses ühtsetel alustel ajateenijatega.

(7,62x51 mm) MG-3 ja Ksp-58 ning Norrast ostetud raskekuulipilduja Browning M2 (12,7x99 mm). Tankitõrjegranaadiheitjatest on relvastuses mitmetes NATO riikides kasutusel olev Rootsi päritolu 84 mm tankitõrjegranaadiheitja Carl Gustaf M2 ja 84 mm ühekordne tankitõrjelasukomplekt AT-4, Iisraeli päritolu 83 mm tankitõrje granaadiheitja B-300 ja Hiinas toodetud 40 mm tankitõrje granaadiheitja M-69.

Tavarelvastusest on välja arvatud aastaid väljaõppes kasutusel olnud 9 mm püstol PM, 7,62 mm püstol TT, 11,43 mm püstol Colt M1911, 5,56 mm automaat M16A1, 7,62 mm Kalašnikovi automaat, 7,62 mm täiskuulipilduja M 60, 7,62 mm kergekuulipilduja RPD ja 7,62 mm vintpüss M28-30 SKY.

Nii kaitseväes kui ka Kaitseliidus jätkub tänava ja järgmisel aastal juba mullu alguse saanud relvastuse ajakohastamise projekt.

Alates 2008. aprillist kuni 2009. aasta jaanuarini on kavas korralda-

da Luurepataljoni baasil Tallinnas Männiku lasketiirus ja Klooga laskeväljal täpsuslaskuri-instruktori kursus. Sellel kursusel saavad Kaitseliidust osaleda nii teenistujad kui ka tegevliikmed ning kursusel osalejate arvuks on 20 õppurit. Kursuse planeeritav läbiviimistihedus on üks nädalavahetus kuus ning kursuse õppeprogrammis kasutatakse ja õpetatakse 7,62 mm täpsuspüssi Galil Snai-per ja poolautomaatset vintpüss M-14TP. Täpsuslaskuri-instruktori koolituskursuse lõpetamisel saavad selle edukalt läbinud

õiguse viia malevates läbi kaitseväge nõuetele vastavat ühtset väljaõpet täpsuslaskuritele.

KAITSELIIDU TRANSPORT

Transpordi alal oli 2007. aasta Kaitseliidu silmapaistevtõhusakoostöö seisukohalt. Kaitseliidu suurimad koostööpartnerid olid majandus- ja kommunikatsiooniministeerium, samuti Eesti kaitseväge ja Taani kaitseväge. Majandus- ja kommunikatsiooniministeeriumiga koostöö tulemusena sai Kaitseliit endale vähese läbisõiduga alla kümneaastased sõidukid, mis said antud malevatele. Samalaadne koostöö jätkub ka tänava, kuid et riigiasutused on hakanud viimastel aastatel autosid liisima ja varem väljaostetud autod hakkavad otsa saama, jääb sel viisil Kaitseliidule üleantavaid autosid edaspidi vähemaks. 2007. aasta lõpus ostis Kaitseliit Taani kaitsevält 15 varustuse veoks mõeldud veoautot MAN 13.192 ja 16 ühetonnist haagist. Selle tehinguga suutis Kaitseliit parandada malevate esmaseid logistikavajadusi.

2008. aastal tuleb Kaitseliidu autopargis palju muudatusi. Praegu on juba sõlmitud leping Hollandi kaitseväega, mille tulemusena Kaitseliit saab 114 DAF 4440 tüüpi veoautot, millega paraneb oluliselt meie veoautode maastikuläbivusvõimekus. Et kaitseväge hakkab kasutama samu veoautosid, on saavutatud ka kaitsejõudude autopargi ühtlustamine. Augustis tuleb välja vahetada ma-

levatele liisitud väikebussid. Hetkel käivad läbirääkimised Taani kaitsevägega maasturite ja praegu Kaitseliidu kasutuses olevatele MB Unimog veokitele varuosade soetamiseks.

INFRASTRUKTUUR

Kaitseliidu infrastruktuuri olulisust on raske ülehinnata ja kindlasti on kinnisvaraga seonduv praegu Kaitseliidus üks n-ö kõrgendatud tähelepanu all olevatest valdkondadest. Infrastruktuuriga on ju seotud valdav osa organisatsiooni tegevustest (töötingimused, varustuse hoiustamine, nii auditoorse õppe läbiviimise tingimused kui ka väljaõppekohtade olemasolu jne). Infrastruktuuriga seonduvad tegevused võib lihtsustatult jagada kolmeks: planeerimine, ehitamine ja haldamine. Loomulikult moodustuvad siin iga üksiku etapi juurde erinevate tegevuste detailsemad alapunktid (erinevad planeeringute liigid, erinevad projekteerimisetapid, riigihangete korraldamine jmt). See valdkond on Kaitseliidus äärmiselt mahukas, hõlmates kinnisvarategevuste spektrit seinast seinast.

Enne kui tutvustan lühidalt lähituleviku tegevusi, teen kiire tagasivaate eelmisesse, 2007. aastasse. Kaitseliidu investeeringuteks oli 2007. aastal riigieelarvest ettenähtud 20 miljonit krooni, millest enam kui poole moodustas 2006. aastast üle tulnud kohustus, mis tulenes Kaitseliidu peastaabi hoone renoveerimistööde lepingust. Lisaks toimusid väiksemamahulised ehitustööd Pärnus (Raba tänava lasketiir), Harjumaal Männiku lasketiirus, Tartus Lehola tänava õppe- ja tagalakeskuses ning Raplamaal Alus Kaitseliidu Koolis.

Koostöös Kaitseliidu malevatega koostas Kaitseliidu peastaap Kaitseliidu kinnisvara arengukava aastateks 2008–2011, mis kinnitati Kaitseliidu keskkogul tänava 1. veebruaril. Arengukava üheks osaks on investeeringute plaan, kus Kaitseliidu iga-aastased riigieelarvelistest vahenditest teostatavad investeeringud on suurenenud 56 miljoni kroonini. Dokumendis on

toodud ka ruumiprogramm ehk optimaalsed ruumide vajadused erinevate funktsioonide lõikes alates malevatest kuni üksikrühmadeni ja sätestatud prioriteedid. Praegu on töös juba uue dokumendi koostamine. Nimelt on kaitseministeeriumi koordineerimisel valmimas sõjalise riigikaitse arenguplaan aastateks 2009–2018 (SRAP 2009–2018) ja Kaitseliidu peastaap koostöös malevatega kujundab Kaitseliidu seisukohti (vajadusi, prioriteete, eesmärgi) nimetatud perioodiks.

Järgnevalt lühiülevaade Kaitseliidu 2008. aasta tegevustest kinnisvaravaldkonnas. Käesolev aasta on Kaitseliidule eelkõige investeeringuteks eeldusi loov aasta. Riigieelarvest käesolevaks aastaks eraldatud raha, millele lisandub märkimisväärne omatulu, annavad Kaitseliidule 2008. aastal suurepärased võimalused teostada arvestatavaid investeeringuid esmakordselt sellises mahus. Mitte kunagi taasiseseisvumisajal ei ole Kaitseliidul olnud võimalust suunata nii suures mahus investeeringuid väljapoole Tallinna ja Harjumaad. Samas on lähimineviku krooniline alafinantseerimine ja puudujäägid tööde planeerimisel tekitanud olukorra, kus alustada tuleb planeeringutest ja projekteerimistest ehk eelduste loomisest mahukate investeeringute teostamiseks.

2008. aasta prioriteedid on erinevate objektide renoveerimisprojektide koostamine (Jaama 37 Jõhvis, Lehola 1 Tartus, Narva mnt 81 Tallinas, Lõõla õppekeskus Järvamaal, Pikk 15 Rakveres, Valgamaa maleva staabihoone Valgas Võru 12 või Pikk 16) ja vähemalt mõnede puhul neist on planeeritud käesoleval aastal kindlasti ka ehitustööde alustamine (eelkõige Jaama 37 Jõhvis, Lehola 1 Tartus, Lõõla õppekeskus Järvamaal). Suuremad ehitustööd 2008. aastal on Harju maleva staabihoone (juurdeehitis) ja Tallinna maleva õppehoone rajamine (mis ühtlasi saab Nõmme malevkonna tegevus-

kohaks). Lisaks tehakse ehitustööd Haapsalus (Lääne maleva staabihoone relvaruumi laiendamine ja fassaadi renoveerimine), Pärnus (Raba tänava lasketiiru valmimine ja Pärnumaa maleva staabihoone fassaadi renoveerimine), Männiku lasketiirus (50 m kinnise lasketiiru rajamine), Võrus (Võrumaa maleva staabihoone keskküttesüsteemi rajamine), Viljandis (Sakala maleva staabihoone renoveerimise alustamine) ning Alus Kaitseliidu Koolis (erinevad remonditööd).

Kindlasti ei ole toodud tegevuste ja objektide loetelu lõplik ja võimaluste avanedes objekte lisandub. Väga olulisel kohal on lasketiirude arendamisega seonduv, kuid antud valdkonnas reaalselt tulemusteni (loe: lasketiirudeni) jõudmine on pikaajaline ja erinevatest osapooltest (lisaks Kaitseliidule kohalikud omavalitsused ja kohalikud elanikud, keskkonnaministeerium ja Riigimetsa Majandamise Keskus ning kaitseministeerium) sõltuv protsess. Kaitseliidu eelistus on lahtiste vähendatud ohualadega lasketiirude rajamine Kaitseliidu omandisse kuuluvatele kinnistutele (esimesed prioriteedid on Väluste lasketiir Viljandimaal ja Rutja lasketiir Lääne-Virumaal), mis aga eeldab täna puuduvate pikaajaliste kokkulepete olemasolu riigimaadele jäävate ohualade sulgemiseks laskmiste ajaks. Kooskõlastuste saamisel on Kaitseliit valmis esimesel võimalusel alustama tänapäeva nõuetele vastavate lasketiirude rajamist.

Koostöös Kaitseliidu malevatega koostas Kaitseliidu peastaap Kaitseliidu kinnisvara arengukava aastateks 2008–2011, mis kinnitati Kaitseliidu keskkogul tänava 1. veebruaril.

Kaitseliidu kinnisvara arengukavas 2008–2011 on eraldi peatükina pikemalt tutvustatud nii laskeväl-

jaõppe kui ka taktikalise väljaõppe läbiviimise kohtadega seonduvat (sh on loetletud perspektiivsete lasketiirude asukohad). Kokkuvõtvalt on reaalselt saavutatava sihttulemina kirjeldatud olukorda, kus igas maakonnas on vähemalt üks nõuetele vastav 300 m lasketiir (maakondades, kus on kaitseväge lasketiir või harjutusväli, Kaitseliidule dubleerivat lasketiiru ei rajata, v.a Lääne-Virumaa, Ida-Virumaa ja Harjumaal), Kaitseliidule täiendavaid harjutus-

välju ei rajata (välja arvatud Kikepera Pärnumaal) – lahinglaskmised viiakse läbi kaitseväe harjutusväljadel ja taktikaline väljaõpe toimub metsaseaduse alusel riigimetsas (eraomanikega kokkulepete korral ka erametsas).

VÕIMALUSED JA VAJADUSED

Piiratud ressursside tingimustes, olles aga samas silmitsi reaalse vajadustega infrastruktuuri võimekuse osas, on oluline alternatiivsete võimaluste kasutamine, olgu siin siis tegemist kas kaitseväe või teiste riigivara valitsema volitatud asutuste või riigivara valitsejate ja kohaliku omavalitsuste varade võimalik ühiskasutamine või hoopis betoonpunkrite ja merekonteinerite senisest aktiivsema kasutuselevõtuga.

Alates Kaitsealiidu seaduse jõustumisest on aktiivsemalt olnud päe-

vakorras varade tagastamine Kaitsealiidule Kaitsealiidu seaduse alusel. See töömahukas protsess ei ole tänaseni lõppenud ja hinnanguliselt vältab veel 2–4 aastat. Lisaks taotleb Kaitsealiit mitmeid objekte riigivaraseaduse alusel, saamaks enda omandisse malevatele piisavalt arenguvõimalusi pakkuvad kinnistud. Kaitsealiidu tänane kinnisvaraportfell on kujunenud välja vastavalt võimalustele, mitte aga vajadustele, ja kui jätta tähelepanuta vara praegune seisukord, on mõnegi objekti puhul probleemne tagada vajalike funktsioonide täitmine isegi vara renoveerimisel (näiteks Põlva maleva praegune staabihoone, Saaremaa maleva praegune ja planeeritav staabihoone). Teiselt poolt on Kaitsealiidu kasutuses jällegi objekte, mis on küll piisavate eeldustega loomaks optimaalseid vajadustele vastavaid staabihooneid, kuid mis ei ole Kaitsealiidu omandis

ja seetõttu ei ole neisse võimalik piisavalt investeerida (näiteks Sakala maleva staabihoone, Võrumaa maleva staabikompleks, Jõgeva maleva perspektiivne staabihoone).

Eeltoodu oli lühiülevaade 2008. aastal Kaitsealiidu kinnisvaraga seotud tegevustest. Antud ülevaade ei ole täielik ja siia lisandub täiendavaid tegevusi – näiteks varade haldamise ja võõrandamise korraldamine, osaliselt ametikorteritega seotu, keskkonnakaitse jne. Seejuures on juba ainuüksi keskkonnakaitse valdkond äärmiselt mahukas ja eeldab erialaspetsialistide tööd.

Nii mõnedki 2008. aastal alustatud tegevused jätkuvad 2009. aastal ning suuremad projektid ka 2010. ja 2011. aastal – põhjalikuma ülevaate saab tutvudes dokumendiga “Kaitsealiidu kinnisvara arengukava 2008–2011”. **KK!**

Rahuoperatsioonide Keskuses alustab sotsiaalse ja psühholoogilise toetuse sektsioon

Tekst: leitnant MERLE TIHASTE ja leitnant MARGE SILLASTE, Rahuoperatsioonide Keskuse sotsiaalse ja psühholoogilise toetuse sektsioon

Kaitsevæele on oluline, et missioonil osalevate sõdurite võitlusvõime ja moraal säiliks kogu lähetustsükli jooksul. Kahjuks ei ole seda võimalik tagada vaid professionaalse sõjalise väljaõppe ja ajakohase varustusega. Maksimaalset sooritust võib oodata vaid siis, kui on pidevalt tagatud sõduri psühholoogiline heaolu ja sotsiaalne turvatunne.

Perede ja lähedaste inimestega seonduv on siin üks olulisi faktoreid, mis väga suurel määral mõjutab seda, kuidas missioonil viibiv kaitsevæelane ennast tunneb, kuidas ta suudab keskenduda oma

tööle või kuidas ta on võimeline taluma operatsioonipiirkonnas tekkinud stressi.

TOETUSSÜSTEEM LIHTSAMAKS

Eesti kaitsevæelaste püsiv kohalolek sõjalistelt aktiivsetes piirkondades on tõstatanud üha tungivamalt vajaduse kompleksset psühholoogilis-sotsiaalset toetust pakkuva

Eesti kaitsevæelaste püsiv kohalolek sõjalistelt aktiivsetes piirkondades on tõstatanud üha tungivamalt vajaduse kompleksset psühholoogilis-sotsiaalset toetust pakkuva ja erinevate erialaspetsialistide tööd koordineeriva struktuuriüksuse järele.

tasime Rahuoperatsioonide Keskuses terviklahenduse väljatöötamist missioonidel osalevatele või pikaajalises lähetuses viibivatele kaitsevæelastele ja nende peredele sotsiaalse ja psühholoogilise toetuse tagamiseks. Püstitasime eesmärgi luua tsentraliseeritud toetussüsteem, mis võimaldaks kaitsevæelas-

ja erinevate erialaspetsialistide tööd koordineeriva struktuuriüksuse järele. 2007. aasta alguses alus-

te kodusest elust eemalviibimisega seotud probleemide korral saada igakülgset psühholoogilis-sotsiaalset laadi nõu ilma erinevate ametkondade rägastikku uppumata. Jaanuaris 2008 moodustati Rahuoperatsioonide Keskuse koosseisu sotsiaalse ja psühholoogilise toetuse sektsioon (SPTS) ja sellega võis tegevust ettevalmistava faasi lugeda lõppenuks.

Loodud sektsiooni ülesanne on tagada sõjaliste operatsioonidega seotud kaitsevæelastele ja nende lähedastele toetus kogu missioonitsükli jooksul. Missiooni- või lähetuseelisel perioodil on põhirõhk suunatud kaitsevæelaste psühholoogilisele ettevalmistusele ja informeerimisele, missiooni ajal tegeldakse erialase nõustamise ja konsulteerimisega, missioonijärgselt hinnatakse sõdurite taastumist ja probleemide ilmnemisel pakutakse igakülgset psühholoogilist toetust. Eraldi tegevused on suunatud kaitsevæelaste lähedastele.

SEKTSIOONI TÖÖMUDEL

Sektsiooni töös vajalikud pädevused ja oskusteave hangitakse koostöövõrgustiku printsiibil (vt joonis 1). Selline erialast kompetentsi parimal tasemel koondav võrgustik on võimeline tagama mitmekülgse turvatunde kodust eemal viibivate kaitseväelasele isiklikku laadi probleemide tekkimise korral.

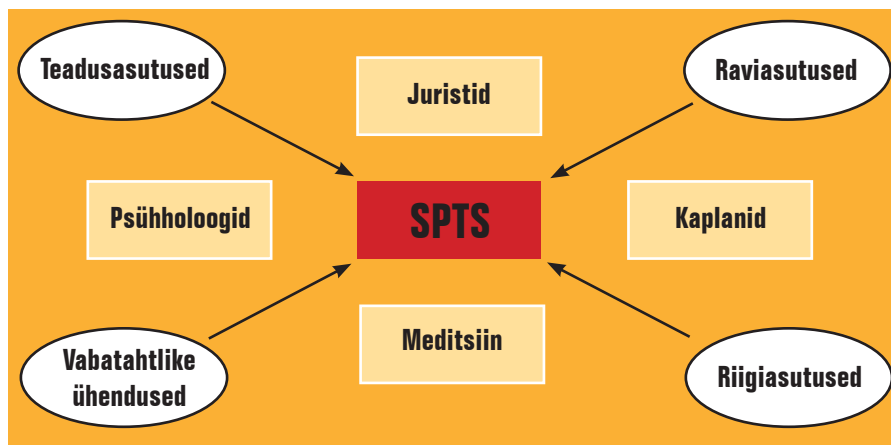
Sektsiooni töösse kaasatakse nii kaitseväes töötavad vastava eriala spetsialistid kui ka eksperdid tsiviilametitest. Koordineeritakse toetuse tagamiseks vajalike riigiasutuste (nt sotsiaalametid), raviastutuste (nt sanatooriumid) ja teadusasutuste ning vabatahtlike organisatsioonide koostööd. Juba praegu aitab Naiskodukaitse korraldada missioonil viibivate kaitseväelaste peredele mõeldud üritusi, nn perepäevi. Sellel suunal on plaanis koostööd laiendada ja selgitada välja, millised on lisavõimalused Kaitseväe allorganisatsioonide vabatahtlike kasutamiseks missioonidele minevate, missioonipiirkonnas olevate ja sealt tulnud kaitseväelaste toetamisel sektsiooni tegevuste raames.

SEKTSIOONI ÜLESANDED

Sotsiaalse ja psühholoogilise toetuse sektsiooni põhiline tegevus on suunatud rahvusvahelistel sõjalistel operatsioonidel osalevatele kaitseväelastele ja nende pereliikmetele.

Kaitseväelastele suunatud tegevuste hulka kuulub sektsiooni pädevusvaldkonna piires sõdurite missioonieelse ettevalmistuse koordineerimine ja osalemine väljaõppes, mille raames psühholoog tutvustab missioonile minejatele selliseid lähetuse ajal eriti aktuaalseid teemasid, nagu kriis, stress jms. Viiakse läbi ka kaitseväelaste missioonieelset testimist ja neile pakutakse individuaalset psühholoogilist nõustamist. Missiooni ajal tagab sektsioon vajaduse korral kaitseväelaste psühholoogilise toetuse lähetuspiirkonnas. Missioonijärgsel rehabilitatsiooniperioodil, aga vajadusel ka teatud aja jooksul

SOTSIAALSE JA PSÜHHOOGILISE TOETUSE SEKTSIOONI TÖÖMUDEL JA PARTNERID

pärast tegevteenistusest lahkumist toetab ja korraldab sektsioon missioonil käinud kaitseväelaste adaptatsiooni.

Rehabilitatsioonietapp sisaldab mitmeid tegevusi, nagu näiteks

Juba praegu aitab Naiskodukaitse korraldada missioonil viibivate kaitseväelaste peredele mõeldud üritusi, nn perepäevi.

psühholoogilist testimist sõduri üldise emotsionaalse seisundi tuvastamiseks, individuaalseid psühholoogilisi

intervjuusid ja missioonijärgset briefingut kogu missiooniüksuse koosseisule. Lisaks sellele koordineerib SPTS missioonijärgsele taastusravile saatmist ning korraldab perede taasühinemist ja tsiviilellul sulandumist toetavaid pereüritusi. Viimane selline üritus korraldati 23. ja 24. veebruaril Kuutsemäel, kus ESTRIF-2 üksuse liikmed koos pereodega talisporti harrastades aega veetsid ja eestimaise eluga kohanesid.

Missioonil viibivate kaitseväelaste peredele suunatud toetavad tegevused hõlmavad samuti kogu missiooniperioodi. Olulisim pikaajalises lähetuses viibiva sõduri lähedastele on kindlasti missioonipiirkonnas toimuva kohta informatsiooni saamine. Et kontakt missioonil viibiva pereliikmaga ei ole alati võimalik ega ka piisav, võib teadmatus tekitada mitmesuguseid probleeme. SPTS-i ülesandeks ongi missioonil viibivate kaitseväelaste pereliikmete informeerimine ja sotsiaal-psühholoogiliste probleemide lahendamine – tegelemine elustiili-

Tähtsal kohal on ka missioonil viibivate pereliikmetest sotsiaalse võrgustiku tekitamine ja julgustamine neid omavahel suhtlema.

muutustest tulenevate igapäevaelu küsimustega jms.

KOOSTÖÖVÕRGUSTIKUD

Tänu sellele, et sektsiooni töö on korraldatud koostöövõrgustiku baasil, hõlbustab see oluliselt professionaalse abi – olgu see siis juuridiline, sotsiaalne, hingehoidlik või psühholoogiline – vahendamist abivajajatele.

Tähtsal kohal on ka missioonil viibivate pereliikmetest sotsiaalse võrgustiku tekitamine ja julgustamine neid omavahel suhtlema. Üheks selliseks võimaluseks on spetsiaalselt missioonil viibivate kaitseväelaste pereliikmetele ja lähedastele loodud koduleht, mis annab neile võimaluse turvalises keskkonnas oma muresid, mõtteid ja nõuandeid jagada. Lisaks peaks sektsioon looma kõik võimalused, et tekiks id usalduslikud suhted missioonil oli-

jate peredega ning vahendama nende vajadusi ja ootusi kaitseväele.

Peale eelnimetatud ülesannetele osaleb sektsioon oma erialase pädevuse piires sõjaliste operatsioonidega seotud vahejuhtumite lahendamisel, organiseerib sõdurite lähedastele teabepäevi ja sektsiooni tööga seotud spetsialistidele koolitusi. Sektsiooni üheks töövaldkonnaks on ka missioonile minekuga seotud probleemiderägestikus orienteeruda aitavat teavet ja vajalikke nõuandeid sisaldavate infomaterjalide koostamine ja kirjastamine. **KK!**

Vasakult: Aivar Kaits, Aivar Kroonmäe ja Urmás Juhkam.

Kolme Võrumaa meest ühendab pühendumus

Tekst: MARI-ANNE LEHT

Võrumaa maleva kaitseliitlasi Aivar Kaitsi, Aivar Kroonmäed ja Urmás Juhkamit ühendab pühendumus organisatsioonile, nõutust rohkem tegemine ja algatusvõime. Maleva juhatus nimetas mehed erinevatel aastatel aasta kaitseliitlaseks.

AIVAR KAITS

Aivar Kaits (47) on üks Võrumaa maleva taasloojatest. “Vanavane-mate jutt nõukogude võimu jõhk-rustest eestlaste kallal oli see, mille mõjul tahtsin ja tahan oma kodu kaitsta. Nendelt kuuldu ei lubanud mul astuda ühtegi võõrvõimu ajal tegutsenud noorteorganisatsiooni,” ei varja ta oma patriotismi. Malevas tunnevad Aivar Kaitsi kõik, sest ta lööb kaasa peaaegu igal üritusel. Mees on kindlustanud naiskodu-kaitsjate, kodutütarde ja noorkot-kaste üritusi transpordiga, aidanud maleva väliõppustel maskeerimis-õpet läbi viia jne.

Kaitsi üks olulisimaid tegevusi on seotud Erna retkega, kus ta on ol-nud tosin aastat Võrumaa võist-konna tugisik ja mullu võistkonna liige. “Aivar on fantastiline tugisik, ta on meie nimel riskinud, teinud meile süüa, andnud meile oma riideid, sõnaga – on teinud kõik võist-konna edu nimel,” kiidab Tiia Kiis, kellel on kõrvale panna ka kogemus

Kaitsast kui võistlejast. “Et Aivar on tugev, ei oska ta kõigis olukordades võistkonna nõrgematega arvesta-da,” täpsustab Kiis.

“Enne Erna retkele minekut tunnen samasugust ärevust kui võistlejaldi. Mõtlen alati, et kuidas meie omad trassi läbivad ja kui palju saan tu-giisikuna neid moraalselt toetada. Olen iga kord õppinud midagi juur-de ja saanud seda järgmisel korral rakendada. Mullu võistlejana rajal olles mõistsin lõplikult, kui oluline on moraalne tugi hetkedel, kui oled murdumas. Head ja julgustavad sõ-nad annavad jõudu,” räägib Kaits.

Küsimusele, mida on talle andnud Kaitseliidus oldud aastad, vastab mees, et see on ühelt poolt kasulik vaba aja veetmise vorm, teisalt pin-ge maandamise koht. Siin on mees õppinud relvi tundma ja saanud peaaegu iga ürituse juures rakenda-da oma organisaatorioskusi. “Olen nende aastatega saanud Kaitseliid-dust palju teadmisi ja mul on, mida huvilistele meenutada,” ütleb ta.

Maleva ühe taasloojana puutus Kaits kohe kokku võõrvägedega ega taha tollal juhtunut kui killukest Eesti taasiseseisvumisloost ainult endale hoida. “Maleva taasloomi-se järel saime Võru linnavalitsusest loa Taara kasarmute valvamiseks, sest võõrvägede lahkumise järel hakkasid kohalikud neid rüüstama. Kui me valvamist alustasime, olid

kasarmute aknad juba sisse peks-tud,” toob ta ühe näite 1990. aastate algusest.

Ka majanduspiiri ajast on Kaitsil mõndagi meenutada, sest ta oli üks viiest piiril olnud maleva liikmest. “Olime koos politseinikega Riia-Pihkva maanteel Muratis. Ühel päe-val tuli ida poolt Riia poole suunduv motoriseeritud jalaväekolonn ja peatus tõkkepuu ees. Kui me auto-maatidega soojakutest väljusime, kolonn jalastus ja suunas relvad meile. Nende polkovnik ei pidanud meie juttu majanduspiirist mil-lekski. Relva ähvardusel tõstsime tõkkepuu,” meenutab ta juhtumit, mil 300 idanaabri sõjaväelast oleks meie kümme meest vastuhaku korral kohe sõelapõhjaks lasknud.

Võru üksikkompanii seersant Aivar Kaits valiti 2005. aasta aasta kaitse-liitlaseks.

AIVAR KROONMÄE

Aasta varem sai sama tiitli Antsla üksikkompanii vanemseersant Ai-var Kroonmäe (51), kes astus orga-nisatsiooni 1991. aastal. “Kaitseliitu astusin nii patriotismist kui ka Va-badussõjas võidelnud vanaisa te-gevuse edasikandmise eesmärgil,” ütleb ta.

Lasketreener-instruktor Aivar Kroonmäe on läbinud esimese ast-me lasketreeneri kursused ja võib

läinud aastast noortele sportlaskmist õpetada, kuid oma lemmikspordiala on ta toetanud juba üle viie aasta. Antsla ja selle ümbruse noored hindavad oma instruktorit, sest mehel ei ole Võrumaa malevas laskmises vastast. Kolm aastat tagasi täitis ta 95 silmaga esimese klassi kütinormi. "Ma ei ole jahimees ega ole elus ainsatki looma küttinud," tunnistab relvadest ja nende loojatest huvituv ning mõlemast palju teadev Kroonmäe.

"Mul on hea meel, et saan koolilapsi relvi tundma ja nendega ümber käima õpetada, sest relva kui ohtlikku eset peab hästi tundma. Kui oskad relvaga ümber käia, on ta ohutum," ütleb ta rõõmustades, et saab oma huvi kümnete noorte ja isegi täiskasvanutega jagada. Antsla lapsed käivad nädalas korra kohalikus tiirus laskmas, ümbruskonna kolme valla – Urvaste, Mõniste ja Varstu – omad kaks korda kuus. Kuigi õppeaasta alguses on huvilisi palju, jäävad ala juurde need, kes on tõsiselt huvitatud ja kellel on ka tulemused head.

Piirkonna rahvas tunneb Kroonmäed ka kui tublit abipolitseinikku, kes koos politseinikega on reididest osa võtnud juba 2001. aastast. "Patrullide tihedus sõltub sellest, millal politsei meie abi vajab," selgitab mees ja lisab, et abipolitseinik peab patrullis politsei juhendite järgi tegutsema. Inimesed tunnistavad, et kuna abipolitseinikud elavad kohapeal, on piirkonnas turvalisem. "Meid respekteeritakse, rullnokad ei tule minu ja mu kolleegide maja juurde enam ammu räuskama. Mõned kurikaelad isegi teretavad," kõneleb Kroonmäe.

Aprillisündmuste ajal hoidsid piirkonnas korda kaheksa kaitseliitlastest abipolitseinikku. Abipolitseinikud on öösiti valves ka piirkonna suurimal üritusel, Antslas peetaval Hauka laadal.

Kroonmäe on kindlalt seda meelt, et iga terve Eesti mees peab kaitseliitu astuma, sest see on koht, kus õpib riiki kaitsma. "Kaitseliit on klubiline tegevus, millega kaasneb nii

oma kodu kui ka oma riigi kaitsma õppimine," täpsustab ta. Kroonmäe peres kasvab viis last. Mees ütleb uhkusevarjundiga hääles, et tema kõik kolm poega on kaitseliitlased, üks tütar on kodutütar ja teine õpib politseikoolis.

URMAS JUHKAM

Läinud aastal nimetas maleva juhatus aastakaitseliitlaseks Rõuge-Vastseliina üksikkompanii kaprali Urmas Juhkami (46). Mees on organisatsioonis tegutsenud ligi viis aastat, kuid on selle ajaga teinud palju piirkonna lähiajaloo jäädvustamisel ja tutvustamisel ning organiseerib kohaliku laskeringi tegevust. "Olin ammu enne organisatsiooni astumist tuttav kompaniiülem Aare Hõrnaga, kes mind siia kutsus. Minu vanaisa oli Vastseliina valla Loosi kandi kaitseliitlaste rühma viimane ülem, kes 1944. aastal kohe võõrvõimu poolt kinni võeti. Kaitseliidus tegutsemisega austan tema mälestust," tutvustab Juhkam liitumise põhjusi.

Juhkami eestvõttel tähistavad maakonna jõustruktuurid tänavu juba kolmandat korda 2. veebruaril Tartu rahu aastapäeva laskevõistlusega Vastseliinas. Siiani on osavõtt olnud aktiivne, sest Võrumaad on jõustruktuuridega n-ö õnnistatud.

Ajaloo huvilise kaitseliitlase Urmas Juhkami sõnul on metsavendade tegevuse jäädvustamiseks ja nende punkrite kindlakstegemiseks viimane aeg, sest veel elus olevad metsavennad on eakad. Koos Vastseliina muuseumi töötaja Kaja Tuulega on ta lindistanud ligi 20 metsavenna mälestusi aastatest 1944–1953. Piirkonna elanikud teadsid juba lahingute lõppemise järel 20 punkrit, leitud on veel viis punkrit, kuid neid on piirkonnas veelgi. Juhkam ja Hõrn tahavad ka nende asukoha metalliotsijaga kindlaks määrata. Mehed on noortele näidanud punkreid ja rääkinud, miks omal ajal metsa mindi ja kuidas see ajajärk lõppes.

Vastseliina ja Misso kandis on pärast suurt sõda peetud kaks tõsist metsavendade punkrilahingut julgeolekumeestega. Julgeolekumehed hävitasid metsavennad nii Puutlipalos kui ka ka Saikal. "Juba viis aastat meenutame Puutlipalo mälestusmärgi juures 29. märtsil 1953 hukkunud metsavendi. Punkrilahingus hukkusid kõik metsavennad, nendega koos olnud kaks naist lasid end granaadiga õhku," teab ta ja lisab, et vaja oleks viita, siis leiaksid ka võõrad üles koha, kus 1980. aastate lõpust asub mälestusmärk. Saika punkrilahingu paika püstitati mälestusmärk mulu. Kaitseliitlased kogunesid tänavu märtsi algul ka sinna langenuid mälestama.

Tänu Juhkami kaasaaitamisele tegutseb juba kolmandat aastat Vastseliina lasketiir. "Tiirus käimine on üks osa isamaalisest kasvatuses," ütleb mees. Tema sõnul peab koolides isamaalise kasvatusosa suurendama, sest siis hakkavad noored rohkem kodumaad austama ja vajadusel seda ka kaitsma. "Isamaalasi üritusi tuleb noortele rohkem tutvustada. Vastseliinas on aastaaastalt võidutule saabumise ajal vabadussamba juures aina rohkem noori," tunneb ta heameelt.

"Kui midagi on vaja isamaa või kogukonna heaks teha, ei ütle Urmas kunagi ei," tunnustab Aare Hõrn. Juhkam ütleb, et organisatsioonis saab ta ennast teostada. "Meil on hea seltskond ja me toetame üksteist tegemistes," täpsustab ta.

MALEVAPALIKU TUNNUSSÕNAD

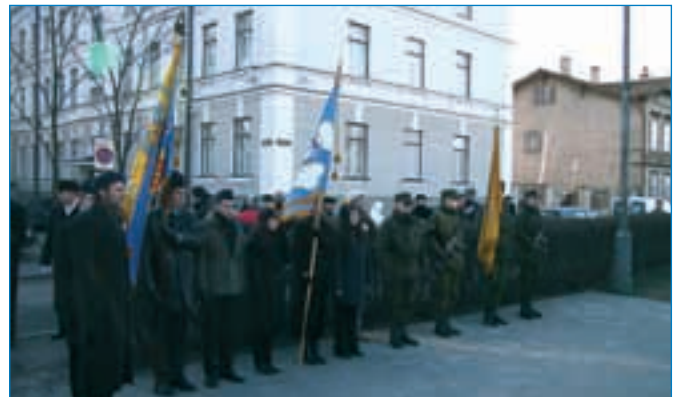
Võrumaa maleva pealik kapten Kalev Ader ütleb, et Kaitse, Kroonmäe ja Juhkam osalevad aktiivselt organisatsiooni tegevuses väljaõppeseltsieluni ja seda on tunda nii kohapeal kui ka maleva staabis. "Nad ei oota, millal kutsutakse, vaid teevad ise ettepanekuid ja korraldavad kohtadel üritusi, vaatamata sellele, et kõigil on töö ja pere," tunnustab pealik ja lisab, et aasta kaitseliitlase nimetuse andmine on viis tegusate motiveerimiseks. **KK!**

Kaitseliidu keskjuhatus otsusega annetati kindralleitnant Johannes Kerdile Kaitseliidu Valgeristi I klassi teenetemärk. Kõrge teenetemärgi andsid 19. veebruaril kindralleitnant Johannes Kerdile Viimsis Laidoneri muuseumis üle Kaitseliidu ülem kolonelleitnant Raivo Lumiste ja Kaitseliidu vanematekogu esimees Tiit Tammsaar.

Johannes Kert pälvis Kaitseliidu kõrgeima autasu sihipärase ja väsimatu teenistuse eest kaitsejõududes, tulemusliku panuse eest Eesti riigikaitse, sh Kaitseliidu arengusse ning Eesti riikluse tugevdamisesse. Kindralleitnant Kert oli ka taasloodud Kaitseliidu Tartu maleva esimene pealik ja aastatel 1992–1996 Kaitseliidu ülem. Kaitseliidu Valgeristi teenetemärk asutati 19. juunil 1929. Varem on selle I klass annetatud presidentidele Lennart Merile ja Arnold Rüütlile, Kaitseliidu auliikmele Enn Tartole, viitseadmiral Tarmo Kõutsile ja postuumselt Kaitseliidu endisele ülemale major Benno Leesikule. Enne Teist maailmasõda Valgeristi I klassi teenetemärki välja anda ei jõutud.

Kaitseliit ja Merevägi tähistasid 19. veebruaril Kaitseliidu ja Mereväe looja admiral Johan Pitka 136. sünniaastapäeva. Lisaks Kaitseliidule ja Mereväele asetasi admiral Pitka mälestusmärgile Tallinnas Toompeal Hirvepargi serval pärja ka Tallinna linnavalitsuse ja veteranide organisatsioonide esindajad.

Johan Pitka sündis 19. veebruaril 1872 Järvemaal Jalgsema külas. Ta õppis Käsmu, Kuressaare ja Paldiski merekoolis ning sõitis aastaid merd kaugsõidukaptenina. 1917. aastal moodustas Pitka Tallinnas Omakaitse, millest sai tulevase Kaitseliidu eelkäija. Samal aastal organiseeris ta Eesti sõdurite koondamist kodumaale võitluseks Vabadussõjas. Pitka korraldas ka soomusrongide ja soomusautode ehitamist ning pani aluse Eesti merejõududele, mille esimeseks juhatajaks ta määrati. 1919. aastal sai Pitka kontradmirali auastme. Johan Pitkat autasustati ka Vabadusristi I liigi esimese järguga.

Täpsuslaskurite ülesannetest erinevates lahinguliikides

Tekst: RAIN SEPPING,
nooremleitnant

Kaitseliit saab loodetavasti juba lähiajal oma relvastusse täpsuspüssid ning käesoleva aasta lõpul ja 2009. aastal läbiviidava erialaõppe tulemusel peaksid üksustesse lisanduma ka nende relvade kasutamises pädevad täpsuslaskurid. Nii erialaväljaõppe saanud sõdurile kui ka vastava üksuse ülemale on oluline, et omandatud oskusi ja võimekust rakendataks esimesel võimalusel ning maksimaalses ulatuses. Ainult nii saab eriala areneda.

Kirjutise eesmärk on luua põgus ettekujutus sellest, kuidas üksuste ülemad võiksid kasutada täpsuslaskureid erinevates lahinguliikides. Olen valinud keskseks üksuseks ja-laväekompanii, kuid enamikul juhtudel on kirjeldatud põhimõtteid võimalik rakendada ka väiksemates formeeringutes.

Täpsuslaskuri paiknemine lahinguväljal on mobiilne või positsiooni-põhine.

POSITSIONIPÕHINE ASETUS

Positsioonipõhine lähenemine täpsuslaskurite paigutamisele on suu-resti tuletatav kaitselahingu ühest põhivariandist – maa-alakaitsest. Ülesanded sellisel paigutamisel on seotud teatud võtme positsiooni omavate piirkondade (kõrgendikud, sillad) enda käes hoidmisega, hävitatud vastase hulk on teisejärguline.

Sellise asetuse klassikaliseks näiteks on kaitselahing lahingupositsioonidelt. Eelduseks on, et vastase liikumisteed joonistuvad hästi välja, maastik “kanaliseerib” vaenlast. Domineerivad kõrgendikud, mille abil on võimalik kontrollida moodustuvaid pudelikaelu. Näiteks võib tuua Lõuna-Eesti kuppelmaastiku ja Kesk-Eesti voored. Ülematel on kontrollivõimalused head, üles-

andeks on näiteks hoida maastikupunkti või mingit osa, hävitada vastase esimesi löögiüksusi. Allüksustele (täpsuslaskuritele) näidatakse kätte konkreetsed positsioonid ja tulesektorid.

NAGU LIPP MALELAUAL

Täpsuslaskuri asukoht lahinguväljal peaks positsioonipõhisel paigutamisel olema ennekõike allüksuse pealiku vahetus läheduses ja otsesidet võimaldavas ühenduses. Täpsuslaskur on kui lipp males, mille mõjuulatus on suur. Mitte juhuslikult ei ole see vigur paigutatud mänguväljal kuninga kõrvale. Kui näete vastase ridades eakamat sõjameest, kellega koos liiguvad täpsuslaskur ja sidemees, on üsna tõenäoliselt tegu üksuse juhiga. Pealikule annab otsealluvuses olev täpsuslaskur võimaluse koheselt reageerida lahinguväljal toimuvale, häirida vastaste oluliste mehhanismide ja tehniliste sõlmede tööd, viia rivist välja side-

mehi, relvameeskondi, vastase tulejuhte ja teisi võtmeisikuid. Selliste tegelaste ülesannetest ja funktsioonidest saab tihtipeale aimu vaid üksuse ülem, kes on koolitatud taktikalise olukorda lugema. Seetõttu peab tal olema ka vahendeid, et sekkuda ja mõjutada toimuvat.

Lisaks sellele on võimalik täpsuslaskuri abil teostada maastikuvaatlusi, mõõta kaugusi, osutada olulisematele sihtmärkidele ja näiteks trasseeeriva moonu abil kogu allüksuse tuld suunata. Kui pealiku ülesanne on viibida parema ülevaate saamise huvides võimalikult lähedal eesliinile ning põhili-

sele kaitse- ja/või ründesuunale, siis peaks eelduslikult seal viibima ka suurima tuleulatusega relva omanik. Samas tuleb kainelt arvestada kaasnevaid riske, sest täpsuslaskuri avastamine lahinguväljal on vastase poolt võrreldav loteriivõiduga ja tihti ei peeta paljaks kulutada snaipri likvideerimiseks isegi kalleid tankitõrjerakette.

Nii erialaväljaõppe saanud sõdurile kui ka vastava üksuse ülemale on oluline, et omandatud oskusi ning võimekust rakendataks esimesel võimalusel ja maksimaalses ulatuses.

“Roomamiskostüümis” ja maskeeritud relvaga täpsuslaskur. Vormirõiva alumine pool on vastupidava kangaga tugevdatud. Relva ja võitleja on maskeerimiseks kasutatud tehnilikke ja kohapealsest loodusest nopitud elemente. Põhitähelepanu on pööratud relva ning võitleja pea ja õlgade profiili muutmisele. Fotod: Heikki Kirovari erakogu

Sihikupilt Galil Snajprist 500 m kaugusele. Sihiku suurendus on kuuekordne. Kui teada nähtava objekti mõõtmeid, on sihikult kriipsukesi lugedes võimalik sihtmärgi kaugus välja arvestada.

Täpsuslaskurite grupi ülem ülesannet selgitamas. Pildil on näha ka erineval viisil maskeeritud võitlejad.

TÄPSUSLASKURID KOMPANIIIS

Käsitledes täpsuslaskureid kompanii koosseisus, ei saa jätta mainimata asjaolu, et taktikaliselt on suurekaliibriliste snajpripüsside kasutamine sellel tasandil vägagi põhjendatud. Muude argumentide kõrval on lihtne kompanii täpsuslaskuri laskekaugust võrrelda näiteks kompanii kaitsepositsiooni laiusega, milleks on reeglina 1–1,5-kilomeetrine maastikulõik. Kui kompaniiülem asub positsioonide keskel ja hoiab enda läheduses kompanii täpsuslaskurit, ei suuda viimane näiteks 500-meetrise tuleulatusega M-14-st katta kogu kaitsepositsioonigi, rääkimata selle tulealast. .338 kaliibriga poltlukuga snajpripüss, mille efektiivne tuleulatuse on umbes kilomeeter, on tunduvalt rohkem reaalselt abi.

Sellest üksusepõhisest matemaatikast tulenevalt ongi seatud loodavas Kaitseliidu snajprikontseptsioonis eesmärgiks varustada kompanii snajpripüssid NATO standardist suurema kaliibriga poltlukusüsteemil vintpüssi, rühm 7,62x51 mm snajpripüssi ja jagu poolautomaatse täpsuspüssiga.

MOBIILNE ASETUS

Täpsuslaskurite mobiilsed ülesanded on tuletatud suuresti liikuvkaitsepõhimõtete rakendamisest meie peamises lahinguliigis – kaitse-

hingus. Liikuvkaitse on orienteeritud eeskätt vastase jõudude hävitamisele või viivitamisele. Maa-ala enda käes hoidmine ei ole reeglina eesmärk. Kaitsetegevuses enimlevinud lahinguplaanide kohaselt eemaldub vastane eeldatavasti pärast esimest tulekontakti ja hakkab rühmituma uueks rünnakuks, millele eelneb ettevalmistav kaartuli. Snajprite ülesandeks võiks sellel lahinguetapil olla vastase häirimine rühmitumisel ja võtmeisikute (tulejuhtide) hävitamine. Selleks peavad nad tõenäoliselt liikuma edasi, säilitades pidevat kontakti taganeva vastasega.

Täpsuslaskur on kui lipp males, mille mõjuulatuse on suur. Mitte juhuslikult ei ole see vigur paigutatud mänguväljal kuninga kõrvale.

Snajpripüssuse ülesandeks edasise kaitselahingu käigus võiks olla ka kaitsepositsioonidest läbi tunginud või mööda läinud vastase üksuste äralõikamine ja hävitamine ning koos julgestusüksuse või teiste reservidega vasturünnaku sooritamise. Vasturünnaku organiseerimisel peab olema vastane välja sirutunud, hajutatud ja segipaisatud lahingurivistusega. Oluline on, et vasturünnakut teostav üksus on vastase vaatluse ja tule alt varjatud ning liigub minimaalselt. Vasturünnakuga saavutame, et peatatud vastase üksus ei saa püsivamatele positsioonidele asuda.

KUS KASUTADA TÄPSUSLASKURIT?

Mobiilsete ülesannete asetamine täpsuslaskuritele on seotud ka teatud asjaoludega, mida üksuse ülem

peaks arvestama. Suur kiusatus on pealikul saata näiteks täpsuslaskur eeljulgestusse selleks, et lahinguväljal veelgi kaugemale ja paremini näha. Samas tuleb tõdeda, et täpsuslaskurite rakendamine ülesannetes, mis nõuavad kiiret ümberpaiknemist ja liikuvust, ei ole enamasti otstarbekas. Võime panustada täpsuslaskuritele olukordades, kus on vajalik varjatud liikumine, kuid mitte situatsioonis, kus tuleb sooritada kiireid energilisi söße.

Reeglina on täpsuslaskurite varustus raskem ja seetõttu on nad kohmakamad tavalisest jalaväelasest ning nende liikuma sundimisega kaotame vastast kõige enam heidetava eelise – raskesti avastatava täpse otsetule. Tulemusliku täpsuslasu sooritamise nõuab teatud ettevalmistustööd ja ka varustuse kiire kokkukorjamine võtab tavalisest jalaväelasest enam aega. Taskutelefonigagi õnnestub nael seinale lüüa, kuid kas sellel on ikka mõtet...

KOMBINEERITUD ÜLESANDED

Sõltuvalt maastikust, olukorrast ja ülesandest võib lisaks mõlemale käsitletud asetusvariandile kasutada ka kombineeritud ülesandeid.

1. Tegutsemine kindlas sektoris

Täpsuslaskurite asetamisel võime määratleda ka kindla sektori, milles neil tuleb iseseisvalt tegutseda. Selline ülesandepüstitus eeldab ka liikumist selle sektori raames. Sobib see maastikule, kus on lähenemis-

teid ja -koridore väga palju. Sellisel alal, nagu näiteks Kesk- ja Põhja-Eestis, kus on palju avaraid põlde, kuid puuduvad domineerivad kõrgendikud, on raske prognoosida vastase peamisi liikumisteid.

Sama kaitsetehnika sobib ka aladele, kus tihe mets või võsa vaheldub soiste rabadega. Üksuse tegevuspiirkond on hajutatud ja iseseisev tegevus oluline, sest ülem ei haara kogu tegevusala ja tsentraalne juhtimine on väga raske. Ülesanne saab olla vastast häirida, kurnata. Täpsuslaskurid võiksid ideaalis tegutseda väikese grupina, lisaks erineva tuleulatusega täpsusrelvadele võiks grupi varustuses olla ka tankitõrjerehv ja kuulipilduja ning võimalus tellida iseseisvalt kompanii tuletoetusüksustelt miinipildujatuld.

Antavad ülesanded tuleks piiritleda sihtmärgipõhiselt (hävitada vastase snaipreid, luurajaid vms) või missioonipõhiselt (katta tuletoetusüksuse rühmitumist, julgestada läbi-pääse jne). Kui eksisteerib luure- või tulejuhtimisvõimekus, võib täpsuslaskureid rakendada ka nimetatud funktsioonides.

2. Paindlik kaitselahing

Kõige primitiivsemalt saab rühmitada kaitseesse ühte kaitseliini moodustades, millest vastasel on tule ja ründetegevuse kontsentreerimisel kerge läbi minna. Paindliku kaitse puhul on kaitsepositsioonid järgustatud sügavuti, olemas on reserv ja tagavaralahingupositsioonid. Paindliku kaitse puhul peab olema valmidus minna kaitsele üle vasturünnakule, seetõttu ei pruugi üksuste paiknemine oluliselt erineda rünnakuformatsioonist. Kui ühele kaitseliinile üles ehitatud kaitsepositsioonide korral on kompanii vastutusala laius 1,5–3 km, siis paindliku kaitse puhul on kompanii vastutusala laiuks põhisuunas 1–1,5 km, kõrvalsuunas 2–3 km või enam. Vastutusala sügavus ei ole reeglina suurem 3 kilomeetrist. Sellel distantsil paikneksid ka varupositsioonid.

ÜLDPRINTSIPE TÄPSUSLASKURITE RAKENDAMISEL

- Kasuta võimalusel igas lahinguliigis täpsuslaskureid tulejuhtimist abistavate andmete kogumisel ja rakenda alati nende luurealast võimekust.
- Täpsuslaskurite positsioonid peavad maksimaalset ära kasutama nende poolt kasutatavate relvade tuleulatust ja vaatlusvahendite eristusvõimet. Selleks peaks teadma et:
  - M14 täpsuspüssil või vastaval 7,62x51 mm poolautomaadil on tuleulatust 500 m;
  - poltlukuga 7,62x51 mm täpsuspüssil 800 m;
  - TRG 42 või vastava 8,6x70 mm poltlukuga relval 1000 m;
  - PGM Hecatel või vastava 12,7x99 mm poltlukuga relval 1500 m.
- Täpsuslaskuritele antud mobiilsed ülesanded peavad olema täidetavad varjatud liikumisteid kasutades. Positsioonipõhised ülesanded peavad võimaldama laskepositsioonide rajamist kohtadesse, mis on varjatud vastase tule ja vaatluses eest.
- Täpsustuli on kordades efektiivsem, kui see on kombineeritud suuremat tuletihedust võimaldavate relvade tulega.

Paindliku kaitse ülesehitamine algab alati kaitsepositsioonide ette (1–2 km) paigutatud julgestusüksusest (näiteks kompanii puhul tugevdatud jagu). Julgestusüksus kaitseb kompanii põhijõudude tegevust ja alustab lahingutegevust vastase avangardiga. Üksuse poolt peetavat lahingut peaks suutma toetada miinipildujatulega. Julgestusüksus on kogu kaitselahingu vältel kompaniiülema otsealluvuses.

Täpsuslaskurite gruppi võiks selles lahinguliigis kasutada analoogselt julgestusega otsealluvuses oleva üksusena. Nende ülesandeks oleks näiteks kaitselahingu algusfaasis julgestusüksuse liikumise ja kompanii kaitseesse rühmitumise katmine (ülesandeks hävitada kõik vastase luuregruppid), kaitselahingu edasises käigus võtmeisikute ja oluliste relvasüsteemide rivist välja viimine ning vasturünnakutel üksuste liikumiste katmine.

Et täpsuslaskurite tegevuse juhtimiseks ei tohiks nad olla väga kaugel kompaniiülemast, liiguvad nad reeglina koos kompaniiülemaga. Põhijuhtimispunkti asukoht on võimalikult lähedal eesliinile, kaitseformatsiooni keskel ja peasuuna läheduses.

3. Rünnak

Rünnaku üldiste põhimõtete üllatuse, tulekontsentratsiooni ja lihtsuse rakendamine loovad avaralt võimalusi täpsuslaskurite kasutamiseks. Kergejalaväekompanii ründab reeglina kõrgema üksuse koosseisus mitte laiemalt kui 500 m, kontsentreeritud läbimurdel kuni 300 m laiuselt. Kui täpsuslaskurid peaksid liikuma koos üksustega, võiks see toimuda keskositsioonidel, mis võimaldavad neil katta tulega kogu üksuse liikumist. Täpsuslaskurite funktsioonideks võiks olla ka üksuste liikumise ja rühmitumise julgestamine eest, külgedelt või tagant. Julgestusüksuste koosseisus võiksid olla ka suurema tulejõuga relvad, sest kui näiteks tuld kontsentreerides kombineerida kuulipildujatuld täpsuspüsside tulega, loob see vastasele ettekujutuse tihedast ja samal ajal tabavast tulest, mis on vägagi heidutav. Ka on võimalik kasutada täpsuslaskurite relvade tuleulatust, loomaks ettekujutust lähikontaktist vastasega.

Rünnakutüüpidest on iseseisvalt tegutsevatele täpsuslaskurite meeskondadele sobivaimad reid ja varitsus. Esimese tüüpiliseks koostisosaks on varjatud liikumise kasutamine vastase territooriumil olevatele objektidele lähenedes, teises rünnakuliigis suudame ära kasutada täpset tuld kaugemalt, kombineerituna agressiivse ja massiivse tulejõuga lähidistantsidelt. **KK!**

Kuidas näha ja tabada seda, mida vaja? II

Tekst: REIMO SOOSAAR,
Kaitseliidu Tartu malev

Artikli esimeses osas (vt Kaitse Kodu! 1/2008, lk 34–37) tutvustasin lähivõitlussihikuid, mis on valdavalt suurenduseta. Mainitud sai ka optilise sihiku peamine puudus – kohmakus lähivõitluses. Algselt olid optilised sihikud fikseeritud suurendusega, mis ei andnud piisavat paindlikkust lähi- ja kaugvõitluse tarbeks. Selle mure leevendamiseks on loodud muudetava suurendusega sihikud, mis võimaldavad vajalikku paindlikkust.

Artikli selles osas käsitlen optilisi sihikuid. Esmalt väikese ja muudetava suurendusega optilisi seadmeid (mis pakuvad paindlikku ja adekvaatset kasutusala kuni 400 m), siis fikseeritud väikese suurendusega relvasihikut ACOG ja seejärel optilist sihikut tavamõistes. Seadmeid vaatlen selle pilguga, kuidas need on ehitatud ja kuidas selline ehitus on kujunenud. Sellega kaasneb loomulikult ka niitistikuga arengu ülevaade lihtsast ristist keeruka mõõtskaalani.

POOLEL TEEL PUNATÄPIST OPTILISE SIHIKUNI

Nagu kirjeldatud, loodi vajadusest tingituna sellised sihikud, mis ühendasid endas punatäpssihiku ja optilise sihiku head omadused: osaliselt valgustatud niitistik (mis on nähtav ka pärast patarei tühjenemist) ja piisav suurendus kaugemate või väiksemate märkide nägemiseks. Teisalt valmistatakse ka selliseid sihikuid, millel niitistik kui selline puudub ja on vaid valgustatud element, st et laias laastus on tegu suurendusega punatäpssihikuga. Selliste variaabelsihikute (st muudetava suurendusega sihikute) suurendus algab tavaliselt 1–1,5-kordsest ja lõppeb 4–6-kordse juures, mis annab vajaliku paindlikkuse mõlema rolli täitmiseks. Selline sihik võimaldab lahingurelvaga täita üpris universaalset rolli – lähivõitlusest pooltäpssüspüssini. Kus sellist laia ampulaad või kohandumisvõimet võiks

vaja minna? Peamiselt lahingutes linnamaastikul, kus tulekontakti kaugused võivad muutuda väga kiirelt mõnelt meetrilt mõnesajale. Sellise sõjapidamise nõuded sihikutele on üpris keerulised – parim lahendus ühes rollis tähendab kehva sooritust teises, seega on vaja midagi, mis täidaks adekvaatselt kõiki nõudeid.

Üks parimaid universaalseid linnalahingusihikuid on Schmidt & Benderi Short Dot, mis on militaarrakendustele vastupidav kõrge kvaliteedi ja ülima usaldusväärsusega optiline sihik. See on saadaval ka mitme ballistilise trumliga (millel on kauguse näit seatud paika mingi konkreetse moona jaoks). Sihiku väga suureks plussiks on nurgamõõteskaala punktidega (*mil-dot*) niitistik, kuid väga suureks puuduseks kõrge hind – üle 25 000 krooni.

Joonis 1. Schmidt & Benderi sihik Short Dot (www.schmidtbender.com).

EDUMEELNE SIHIK ACOG

Advanced Combat Optical Gunsight (lühidalt ACOG) on väga edumeelne optiline sihik ja arvestatav alternatiiv eelmises punktis kirjeldatud sihikule. Lühidalt, ACOG on madala kuni keskmise suurendusega (fikseeritud, sõltuvalt mudelist 1,5–6 korda), kompaktne ja kahel viisil valgusta-

Joonis 2. Trijiconi ACOG 4x32 sihik USMC Rifle Combat Optic (www.trijicon.com).

tud niitistikuga optiline sihik. Niitistikuga valgustamiseks kasutatakse päeval fiiberoptilise kaabli poolt kogutavat valgust (valgustamise intensiivsus kohandub automaatselt välistele valgustingimustele) ja hämarates tingimustes triitumelemendi helendamist. Seega ei kasutata kriitilisel hetkel tühjaks saada võivaid

patareisid. ACOG on ülimalt tugeva ehitusega ja paljukiidetud sihik. Fikseeritud suurendus on küll väikeseks miinuseks, kuid enamjaolt kasutatakse militaarrakendustes neljakordse suurendusega versiooni, mille suurendus on piisavalt väike võimaldamaks mõlema silmaga sihtimist.

Sihtimisniitistik on enamjaolt kalibreeritud mingile konkreetsele kaliibrile, mistõttu kogu sihiku paikaseadmine näeb välja sihiku nulli seadmisega 100 m distantisile. See teeb sihtimise kiireks, sest kauguse või tuule kompenseerimiseks ei ole vaja midagi kruttima hakata.

Joonis 3. Tüüpiline militaarkasutuses olev sihtimisniitistik, mis on siin kalibreeritud 5,56x45 mm moonale. Noole ots vastab 100 m kaugusele, noole alumine serv 300 meetrile ja numbritega tähistatakse sajad meetrid (www.trijicon.com).

Sellest sihikust rääkides on märkimist väärt ka juhtum Iraagist, kus kuul tabas merejalaväelase relva ACOG-sihikut (väidetavalt 7,62 mm snaipripüssist ja väikeselt distantisilt). Sihik pidas kuuli kinni, mees sai vaid kergeid vigastusi ja osales edasi tulevahetuses (pikemat artiklit saab lugeda http://www.arcent.army.mil/news/archive/2004_news/december/rifle_scope.asp).

Joonis 4. ACOG-sihik pärast kuulitabamust. Kuul jäi sihikusse, andes tunnistust selle väga tugevast konstruktsioonist (kapral Miguel A. Marrasco jun).

ACOG-sihiku keskmine hind on võrreldav hea optilise sihiku omaga (militaarsihiku korral 15 000–20 000 krooni). Hind sõltub suuresti sihiku suurendusest, joonisel 2 kujutatud 4x32 sihik maksab umbes 16 000 krooni.

OPTILISED SIHIKUD

Tõsisemaks täppistööks suurematel kaugustel, st täpsuslaskurite ja snaiprite pärusmaal kasutatakse sihikuid, mida nimetatakse optilisteks sihikuteks tavamõistes. Optiline sihik on keeruline optiline seade, mis suurendab nähtavat pilti ja mida saab reguleerida vastavalt kasutatava moona ballistikale.

Nagu mainitud, olid esimesed optilised sihikud fikseeritud suurendusega, sest nende ehitus oli lihtsam. Tehnoloogia arenedes ilmusid areenile ka muudetava suurendusega optilised sihikud, mis on kasutamise seisukohast paindlikumad. Kõigepealt selgitan mõningaid mõisteid.

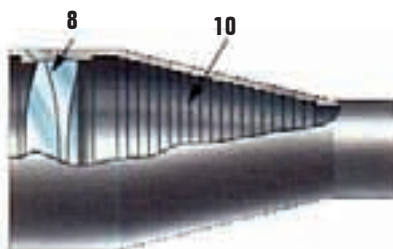
1 MOA (minute of angle). Täisring on jaotatud 360 kraadiks, iga kraad omakorda 60 minutiks. 1 minut katab iga 100 meetri kohta 2,9 cm pikuse vahemiku (umbes 1 tolli 100 jardi kohta), 200 m korral 5,8 cm jne. Selline mõõtmine on kasulik mitmel juhul: on võimalik määrata ligikaudset kaugust, teades nt jahilooma ligikaudset suurust, või märgi suurust, teades kaugust. Nurga mõõtmine on võrratult efektiivsem ja mugavam arveldamisest pikkusühikutest. Tähistatakse ka sümboliga ' , nt 3' (tuleneb nurga tähistusest

kraadides, minutites ja sekundites, nt 1° 30' 30").

1 mil. Nurk, mis katab iga 100 m kohta 10 cm (ning 1000 m kohta 1 m). Analoogiline MOA-le, ainult saamisviis on erinev. 1 mil annab laiuse, mis vastab $\frac{1}{1000}$ kaugusele, eesti keeles (suurtükiväes) kasutusel ka termin tuhandik.

OPTILISE SIHIKU SISEELU

Optiline sihik on täppistööriist ja seda tuleb käsitseda kui optilist täppistööriista. See tähendab, et sihik ei tohi saada mingeid põrutusi peale laskudega kaasnevate (levinuimateks tagajärgedeks on purunenud niitistik ja sisemehhanismide hammasrataste vigastused), samuti ei tohi sellele nõjatuda (nt toetamine puu najale), seadme paigaldamisel ja reguleerimisel ei maksa kasutada jõudu ja hooldada tuleb seda õigesti. Ainult siis saab olla kindel sihiku adekvaatsuses ja täpsuses.

Joonis 5. Sihiku läätsesüsteem (www.millettsights.com).

Esimene asi, mis silma torkab, on objektiiv, täpsemalt selle suurus. Objektiivi suurus peaks sõltuma vajadustest ja suurendusest. Suurema suurenduse puhul on mugavam kasutada ka suurema diameetriga objektiivi, sest sellest pääseb rohkem valgust läbi ja pilt on selgem. Laias laastus on objektiivi sobilikuks suureks kaugemale laskmiseks 40–56 mm, väikese (nt neljakordse) suurenduse korral võib see olla ka 20–30 mm. Kuid siin tasub olla ettevaatlik, sest odavad optilised sihikud võivad olla küll suure objektiivi läbimõõduga, aga läätse viletsa kvaliteedi tõttu on nende valguskaod üpris suured (nt osa valgust neeldub optika seinast või peegeldub läätsetelt tagasi).

Suurusest olulisem ongi läätsede kvaliteet. Nagu ka jooniselt 5 näha (ja see kehtib enamiku läätsede kohta), ei ole tegu ühe läätse, vaid läätsesüsteemiga (siin kaks läätse, joonisel 5 tähistatud numbriga 8), mis vähendab sfäärilisi ja kromaatilisi aberratsioone (läätsesüsteemi keskosa ja servast murduv valgus ei fookustu ühte punkti; erinevad lainepikkused – värvid – murduvad erinevate nurkade all, tulemusena ei fookustu kogu pilt ühte tasapinda), andes selgema ja tõetruuma pildi. Teine probleem objektiivi suurusega on see, et suure läbimõõdu korral on sihik rauast kaugemal, mis raskendab laskemoona ballistika

kasutamist ja laskmist lähidistantsidelt.

LÄÄTSED

Olulisimaid optilise sihiku kvaliteedi näitajaid on läätsed. Iga läätse tootmine on pikk, keerukas ja palju oskustööd nõudev protsess, mis on üks suurimaid optikaseadme hinna mõjutajaid. Väga olulised kriteeriumid on läätse materjali kvaliteet (puhtus ja füüsikaliste näitajate ühtlus), läätse geomeetria (mida parem, seda vähem pildimoonutusi) ning pinnakatted.

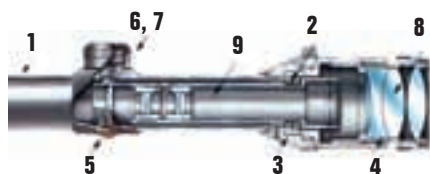
Kvaliteetsetel optilistel sihikutel on läätsed kaetud paljude (kolme kuni seitsme) filtritega (metallfluoriidid, krüoliit) – nn selgen-

davate katetega, mis vähendavad valguse peegeldumist läätse ja õhu piirpinnalt, seega suureneb ka läätse läbiv valgushulk. Kui iga katmata läätse peegeldab tagasi kuni 5% pealelangevast valgusest ja selliseid läätseid on optikaseadmes kaheksa, on valguskaod kokku kuni 34%, mis tähendab vastavalt madalamat pildikvaliteeti. (Kui üks läätse "kaotab" 5% valgusest, tähendab see, et läätse läbib 95% teemani jõudnud valgusest. Järgmise läätse jõuab 95% algsest valgusest ning sealt läheb omakorda läbi 95% tollest jne, seega saab läbilaskvust arvutada astmefunktsioonina $0,95^8=0,66$, kogukadu on seega $100-66=34\%$. Paljud tootjad aga annavad oma sihiku juurde hoopis näitaja *total light transmission*.) Filtritega läätseid peegeldavad tagasi maksimaalselt 1% (Zeiss ütleb oma parimate läätsede kohta, et kõigest 0,1%) pealelangevast valgusest, andes seega selgema ja kirkama pildi (kaheksa läätse korral on siis kaoks 8%, Zeissi parimate läätsede korral ainult 0,8%).

HELEDUS, SUURENDUS JA OBJEKTIIVI SUURUS

Enamikul moodsatel optikaseadmetel on pildi heledus päevavalguses ühtlane, kuid hämaramas tuleb märgatav vahe sisse. Kolm peamist tegurit, mis mõjutavad pildi heledust hämaramas, on läätsede kvaliteet, suurendus ja objektiivi suurus. Kiireim ja lihtsaim heleduse suurendamise meetod on suurenduse mahakeeramine (reeglina on suurenduse aste ja heledus pöördvõrdelises seoses). See on veel üheks muudetava suurendusega optilise sihiku eeliseks.

Suurem objektiiv võimaldab koondada okulaari rohkem valgust (60 mm diameetrilise objektiiviga optiline sihik kogub 30 mm diameetrilise objektiiviga sihikust neli korda rohkem

Joonis 6. Sihiku optiline süsteem (www.milletsights.com).

valgust), kuid selle miinuseks on sihiku suurem kaal. Mehaanilised tegurid panevad eelistama väiksemat objektiivi ja seda, et sihik on relvarauale lähemal.

OPTILISE SIHIKU SEADMINE VASTAVALT LASKEMOONA BALLISTIKALE

Kõige tundlikum osa sihikust on optiline süsteem, millega kompenseeritakse kõrgust ja tuult (*erector assembly*). Joonisel 6 on see tähistatud numbriga 9. Kõrgust reguleerides liigutatakse süsteemi otsa üles-alla, tuule kompenseerimisel paremale-vasakule.

Vastavad trumlid asuvad optikaseadme korpuse peal ja küljel (tähistatud numbritena 6 ja 7). Optilise sihiku valikul tuleb arvestada, mis relvale on seda tarvis (kui võimsa moonaga lastakse ja kui tihti). Seega ei maksa sihikut soetades otsida odavaimat varianti, vaid konkreetseteks vajaduseks parimat hinna-kvaliteedi suhet.

Optilisi sihikuid justeeritakse trumlite abil, seadistades neid vertikaal- ja horisontaalsuunas. Trumleid on laias laastus kaht liiki:

- reguleerimine toimub trumlist endast;
- trummel on ärakeeratavate tolmukate all ja tegu on rohkem nagu kettaga.

Ühe kliki suurus on tavaliselt trumlile peale märgitud (kas nurga või konkreetse pikkusühikuna). Kvaliteetsete optiliste sihikute trumlites kasutatakse terasest hammasrattaid, mis on kulumiskindlamad, ja ka täpsemaid mehhanisme, mis tagavad optika korratavuse. See tähendab, et ühe kliki suurus jääb ühesuguseks nii vahemiku alguses, keskel kui ka lõpus. Ka tähendab see, et kui keerame trumlit mingi arvu jagu klikke ühes suunas ja siis samapalju tagasi, sihime me täpselt samasse punkti, kuhu algul. Odavamates optikaseadmetes kasutatakse odavamaid materjale, nt plastikust või pehmest metallist

hammasrattad, mis kuluvad kiirelt. Kui trumleid ei ole vaja tihti keerata, ei ole ka pehmemast materjalist hammasrattas probleemiks, kuid kui optilise sihiku kasutamine eeldab pidevat seadmist (nt snaipritel), annab materjalivahe end tunda küll.

JUSTEERIMISTRUMLI SEADED EHK KLIKID

Justeerimistrumli klikk on väikseim kõrguse või laiuse muutus, mis määrab optilise sihiku mehhanisme kasutades väikseima märklaua, mida saab täpselt sihtida suvalisel kaugusel. Kui meil on optiline sihik 1 MOA suuruste klikkidega, on meil 400 meetri kaugusel väikseimaks reguleeritavaks kõrgusvahemikuks 11,6 cm. Seetõttu ei saa me seada õiget kõrgust 5 cm suurusele märgile – üks seade on sellest üle, teine alla.

Kliki väiksem suurus tähendab, et kõrguse reguleerimiseks tuleb trumlit rohkem pöörata. Näiteks kui on vaja muuta kõrgust 15 MOA võrra, tuleb 1 MOA pikkusi klikke teha 15, ¼ MOA suurusi aga 60. Suurema vahemikuga saab kõrgust kiiremini reguleerida, samas kaotades täppishäälestust. ¼ MOA suurusi klikke peetakse militaarrakendustes optimaalseteks. Mõnedel optilistel sihikutel on ka 1/8 MOA pikkuste vahemikega nn sportlaskmistrumlid. Need võimaldavad väga täpset häälestamist, kuid kõrguse muutmine eeldab trumli rohkemat keeramist, mis võib teha ulatuslikumad ümberseadmisel ebamugavaks.

Ka trumleid on erinevaid: kas ainult ühe täispöörde või mitmega, osa on ka 0-stopiga (*zero stop*), mille trummel peatub füüsiliselt nullkohajuures (kui laskja tahab kõrguse reguleerida nulliks tagasi, peab ta keerama trumlit nii kaua, kuni see peatub). Ühe täispöördega trumlid kasutavad pigem pikemat klikki, nt 1 MOA, olles seega kiiresti reguleeritavad. Mitme pöördega trumlid võimaldavad samas täpsemat reguleerimist, kuid soovitava näidu saamiseks tuleb neid rohkem keerata.

Kui suuruseks on märgitud nurk (nt $1 \text{ click} = ¼ \text{ MOA}$), muudab trumli

pööramine tabamispunkti sihtimis- punkti suhtes sellise nurga võrra. Antud näites liigutab ühe kliki suurune pööre sihtimispunkti 100 m distantsil umbes 7 mm. Teine variant on konkreetne pikkusühik (*1 click = 1 cm @ 100 m*), st ühe kliki suurune pööre liigutab tabamispunkti 1 cm võrra 100 m kohta (minutitesse teisendatuna tähendab see näide $\frac{1}{3}$ MOA pikkust klikki).

Kõrgustrumli saab paljudel optilistel militaarsihikutel asendada ballistilise trumli-

ga, st trummel on seatud vastavusse mingi konkreetse moona ballistikaga. Trumlile on kantud kauguse näit. Põhimõtteliselt töötab see nii, et kui keerata trumli märk kauguse peale, on sihiku niitistik ka õigel kõrgusel. Aga see süsteem toimib vaid konkreetse moonaga ja kitsas temperatuurivahemikus (sest see mõjutab kuuli algkiirust ja seega ka ballistikat). Optilist sihikut iseloomustab ka kasutatav kõrgusvahemik, mis laias laastus määrab maksimaalse efektiivse laskekauguse.

KÕRGUSVAHEMIK

Optilise sihiku sisemehhanismid ja kasutatavad kinnitused määravad suurima kauguse, millele saab sihtimispunkti kõrgust kompenseerida. Seadme andmestikus on see suurus märgitud umbes nii: 60 MOA, 80 MOA, 120 MOA jne. See on suurim kasutatav vahemik alumisest servast ülemiseni. Kui relvaraud ja optilise sihiku peatel on paralleelsed, on kõrgusvahemik nullimise korral keskel. Nt 60 MOAga sihikul on kõrgusvahemik 30 MOA juures (sihtimispunkti saab tõsta ja langetada võrdset 30 MOA võrra). See piirab oluliselt suurimat kaugust, mille korral saab kõrgust seada.

Toome piltliku näite. Kui mingi .308 laskemoon nõuab kõrguse kompenseerimist 31,5 MOA võrra 1000 m korral, ei suuda näites kirjeldatud sihik nii palju kõrgust kompenseerida. Et sihik saavutab oma lae 30 MOA juures, jääb tal 1,5 MOA puudu, st et kuuli tabamispunkt on sihtimispunktist sellise nurga võrra allpool. Seda olukorda

saab parandada, kui kasutada kallutatud kinnitusi. Sellistel kinnitustel on sisseehitatud kalle ette- ja allapoole, mis tähendab, et selliselt kinnitatud sihik vaatab juba allapoole ja seetõttu on võimalik suurendada kaugust, millel saab sihtimispunkti kompenseerida. Nt kallutatud kinnitused nurgaga 20 MOA tekitavad olukorra, kus näites kirjeldatud sihi-

kut saab adjusteerida 10 MOA võrra ülespoole ja 50 MOA võrra allapoole. Nüüd ei jookse me kõrgusvahemikust

välja, vaid meil on siis, kui sihik on 31,5 MOA peale sätitud, varuks veel 18,5 MOA – kui tekib vajadus reguleerida sihtimispunkti veel pikemate distantside peale. Teine võimalus kasuliku kõrgusvahemiku suurendamiseks on kasutada suurema läbimõõduga optilist sihikut.

KESTA DIAMEETER JA KÕRGUSVAHEMIKU MEHAANILISED PIIRID

Kui trumlit keerata, liigutab see füüsiliselt sisemehhanismi (mõned läätsed ja sihikuristik), mida kutsutakse tõstjaks (*erector*), sest see “tõstab” objektiivi läätsest tulevat kujutist. Tõstja liigutamine liigutab sihikuristiku “nulli”. Kergitusmehhanismi liikumisele seab piirid optikaseadme korpuse suurus ja suurem diameeter võimaldab loomulikult suuremat kõrgusvahemikku.

Korpuseid on tavapäraseks kasutuseks saadaval kahes mõõdus: tollise ($d = 25,4$ mm) ja 30 mm läbimõõduga. On ka suuremaid, kuid need on mõeldud ka suurematele kaliibritele (nt .338LM või .50BMG). Jämedam toru tähendab valguskiirte vähemat

painutamist ja suuremaid läätsi, seega paremat ja teravamalt pilti. Siiski on vahe üpris väike, nii et kvaliteetoptika korral suurt erinevust ei ole. Ent kui rahakott kannatab, on jämedam toru asjalikum.

OKULAAR

Joonisel 7 on kujutatud okulaari, mille osadeks on tavaliselt suurenduse seadja (kui on tegu muudeta- va suurendusega optilise sihikuga), optilise tugevuse seadja (niitristiku teravustamiseks, tavaliselt võimaldab seada ± 3 dioptrit, nii et nõrgalt lühi- või kaugelenägelikud saavad sihikut kasutada ilma prillideta) ning lõpuks lääts, mis tekitab selge kujutise parima nägemise kaugusel asuva laskja silma.

SUURENDUS

Optilise sihiku suurendus peaks vastama vajadustele, normaaltingimustes (jaht, militaar- või löbulaskmine) on hea vahemik 3–12-kordne. Väiksematel distantsidel on kasulikum väiksem suurendus, suurematel suurem. Suure suurenduse korral on väikesel distant- sil raske sihtida, sest vaateväli on väga kitsas, kümnekordse

suurendusega optilise sihiku vaateväli laius 50 meetril on ligikaudu 1,5 m, kolmekordse suurendusega sihikul aga üle kolme korra laiem (vaateväli laius ja suurendus on pöördvõrdelises seoses).

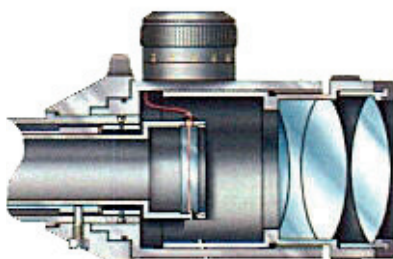
Väga suurte suurendustega (16 korda ja rohkem) on see oht, et laskja hakkab nägema ka õhuvirvendusi, mis võivad täpset laskmist segada. Suurendust valides peab silmas pidama, millisele kaugusele plaanitakse lasta. Rusikareegliks on, et optilise sihiku efektiivne kasutuskaugus on suurendus korda 100 m. Tahtes lasta 7.62x51 mm moonaga, peaks maksimaalne suurendus olema vähemalt kaheksakordne (eel- dusel, et selle moonaga efektiivne laskekaugus täpsuspüssiga on 800 m).

KATTEKORGID

Tavaliselt on optilise sihikuga kaasas ka läätsekatted, enamjaolt kahe

Justeerimistrumli klikk on väikseim kõrguse või laiuse muutus, mis määrab optilise sihiku mehhanisme kasutades väikseima märklaua, mida saab täpselt sihtida suvalisel kaugusel.

Kõige tundlikum osa sihikust on optiline süsteem, millega kompenseeritakse kõrgust ja tuult.

Joonis 7. Okulaar (www.millettsights.com).

kummipaeltega ühendatud läbi-
paistva plastikkorgi kujul. See ei
ole siiski parim lahendus, sest läbi
odava plastiku sihtides ei saa optika
võimalusi maksimaalselt ära kasu-
tada. Parem on need enne laskmist
eemaldada ja lasta nendega vaid
äärmisel hädajuhul.

Parim lahendus
on soetada ved-
ruga varustatud
klapid, mida saab
pöidlaga kiiresti
avada (need ei ole
nii varmad kaotsi
minema kui kohmakas kummipael-
tega ühendatud plastikkorgipaar).

PARALLAKS

Palju räägitakse ka sellisest nähtu-
sest nagu parallaks, mis on viga näi-
lise ja tegeliku sihtimispunkti vahel
ning tuleneb laskja silma asukoha
ja sihiku optilise telje vahelisest
nihkest. Parallaksi saab vältida õige
laskeasendiga või toimub korrigeer-
imine optilises sihikus endas.

Tavaliselt on optilisel sihikul kas
fikseeritud või seatav parallaks.
Fikseeritud parallaks tähendab, et
tehas on seatud parallaksivabaks
kauguseks nt 100 või 200 meetrit ja
laskja seda muuta ei saa, seatav pa-
rallaks tähendab seda, et laskja saab
parallaksivaba kaugust ise seada
(vastav nupp asub tavaliselt sihiku
vasakul küljel ja kannab markeerint-
gut pikkusühikutes minimaalsest
väärtusest lõpmatuseni).

Kuidas teha kindlaks, kas konkreet-
sel kaugusel eksisteerib parallaks?
Kui konkreetset kaugusel sihtida
mingit konkreetset objekti, tuleb
liigutada pead paremale ja vasakule
ning kui sihtimispunkt jääb samas-
se kohta, on sihik sellel distantsil
parallaksivaba.

VÄLJUMISPUPILL

Optilisest sihikust väljuv valgus
koondub parima nägemise kaugu-
sel teatava suurusega ringi, mida
võiks nimetada eesti keeles välju-
mispupilliks (inglise k *exit pupil*).
Selle suurust saab arvutada nii, et
objektiivi suurus jagatakse sihiku
suurendusega. Kõige erksam on

pilt siis, kui väljumispupill on sama
suur kui laskja silma pupill (1,5–8
mm, sõltuvalt valgustusest). Häma-
ras lastes on see väga oluline. Kui
objektiivi diameeter on 40 mm, saa-
dakse kõige erksam (s.o heledaim ja
selgeim) pilt viiekordse suurendu-
sega sihikuga – sel juhul on ka väl-
jumispupilli läbimõõt 8 mm.

Hämaras laskmist (st niitristiku
nägemist hämaras) parandab selle
valgustamine. Niitristik valgusta-
takse kas täielikult või osaliselt ja
valgustust saab astmeliselt seada.

See ongi üks
muudetava suu-
rendusega opti-
lise sihiku eeli-
seid fikseeritud
suurendusega

sihiku ees – muudetav suurendus
võimaldab optimeerida sihikut eri-
nevatele valgustingimustele. Õige
suurendusega kvaliteetne optiline
sihik võib olla isegi efektiivsem,
s.o selgema ja erksama pildiga kui
vanema põlvkonna (nt Gen 1) õise
nägemise seade.

NIITRISTIK

Niitristik sai oma nime sellest, et
aegade algul oligi tegu jõhvristiga.
Materjalideks kasutati hobusejõh-
vi, hiljem ämblikuniiti. Kui õpiti
ära peente metalltraatide tegemi-
ne, hakati niitristikuid valmistama
metallist, sest see materjal andis
parema vastupidavuse. Seda tehnolo-
ogiat kasutatakse ka tänapäeval
– nimelt on osal optilistel sihikutel
peenest traadist niitristik. Kõiki siin
kirjeldatud niitristikuid kasutatakse
ka tänapäeval paljudel eesmärkidel.
Siin kirjeldame enimlevinud niitris-
tikutüüpe.

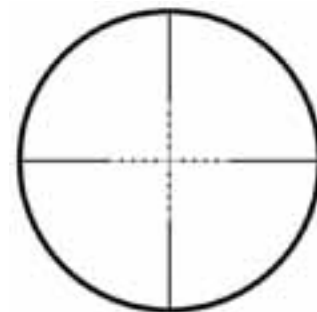
Joonis 8. Algne niitristik, duplex- (osa-
liselt paksendatud joontega) ning posti
tüüpi (siin Saksa) niitristik.

Metallist niitristik võimaldas hakata
ka niitristikuid kujundama, nt igat-
pidi ühepaksuse risti asemel tulid
kasutusse nn duplex- ja posti tüüpi
niitristikud.

Uued niitristikutüübid olid oluli-
seks edasiminekuks, sest paksemad
jooned võimaldasid seda näha ka
hämaramas. Ka saab duplex-niit-

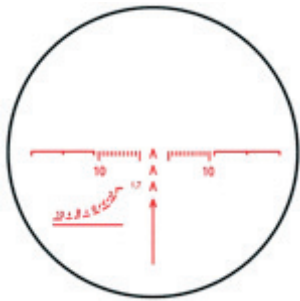
ristikut kasutada kauguse hindami-
seks, sest paksendatud osa alguse ja
niitristiku keskkoha vahe on tavalis-
elt standardne suurus (nt üks hirve
pikkus 200 m kaugusel).

Samas ei võimaldanud need eriti
hästi täpset kauguse hindamist (eri-
ti kui tegu on juba suurte kauguste-
ga), mille tulemusena loodi ülimalt
efektiivseks osutunud nurgamõõ-
teskaala punktidega (*mil-dot*) niit-
ristik. Sellest on tehtud palju edasi-
arendusi, kuid põhimõte on ikkagi
üks. Tegemine on duplex-niitristiku eda-
siarendusega, mille peentele joon-
tele on kantud võrdsete vahemike
tagant täpid. Sellest ka nimi *mil-dot*
(*MilDot*) – kahe täpi keskpunktide
vaheline kaugus on täpselt 1 *mil* (st
tuhandik kaugusest). Tavaliselt on
niitristiku keskkohast igas suunas
kantud 4 täppi (peene joone pikkus
risti keskpunktist paksema joone al-
guseni on 5 *mil*). Täppide suurus on
ka tavaliselt standardne (nt on täpi
läbimõõt ¼ *mil*). Igal juhul on sihi-
ku passis kõik olulised parameetrid
kirjas. Nurgamõõteskaala punkti-
dega niitristik võimaldab objekti
suurust teades hinnata kaugust üpr-
ris täpselt. Snaipri puhul loetakse
normaalseks, et ta määrab objekti
suuruse *mil*ides täpsusega 0,1 *mil*,
mis tähendab piisavat kauguse hin-
damise täpsust tabava lasu tegemi-
seks.

Joonis 9. Nurgamõõteskaala punktidega
(*mil-dot*) niitristik.

Osa relvade optikaseadmetes (näi-
teks SVD ja Galil Sniper) kasutatakse
nurgamõõteskaala punktidega
niitristiku asemel teistsuguse kau-
gusmõõtjaga niitristikut. Nimelt ka-
sutatakse seal kauguse määramise
abivahendina inimese torso pikkust
(1 m pikkune objekt) nii, et alumine
ots asetatakse alumisele mõõt-
joonele ja ülemine ots sobitatakse

Joonis 10. SVD niitistik. Mõõtskaala inimese kauguse määramiseks on all vasakul.

ülemisega. Ülemise joone numbriskaala järgi saab siis hinnata vastase sõduri kaugust.

Praegu kasutatakse tehnoloogilisest aspektist kaht tüüpi niitistikuid – metalltraadist ja klaasile söövitatud. Viimane on suhteliselt uus leiutis. Söövitatud niitistik muutub tasapisi ka valdavamaks, sest on vastupidavam ja võimaldab teha keerulisemaid kujundusi (või lausa kliendi erisoovidele vastava niitistiku, nt kalibreerituna mingile konkreetsele moonale).

Hämaras laskmist (st niitistiku nägemist hämaras) parandab selle valgustamine. Niitistik valgustatakse kas täielikult või osaliselt ja valgustust saab astmeliselt seada.

NIITISTIKU ASETUS SIHIKUS

Niitistiku saab optilises sihikus asetada kahte kohta, kas esimesele (s.o eespool trumleid) või teisele (s.o okulaari ees) fokaaltasandile (vastavalt EFT ja TFT). Kui sihikuristik on EFT-l, säilitab ta oma suhtelise paksuse (nagu ka muud mõõtmed) kõikide suurenduste korral (niitistik EFT-l tuleb kõne alla ainult muudetava suurendusega optilise sihiku puhul). Suurendust suurendades näib ka niitistik paksemaks muutuvat. Seda asjaolu kasutatakse mõnedel uutel snaiprivarustuse kuuluvatel optilistel sihikutel (näiteks väga hea sihiku Leupold Mark 4 mõned versioonid, mis on ka militaarkasutuses) – nurgamõõteskaale punktidega niitistiku kahe punkti vaheline kaugus jääb 1 mil suuruseks ükskõik millise suurenduse juures.

Kuidas vältida seda, et niitistik ei oleks suure suurenduse juures liiga paks? See asi korraldatakse ära nii, et niitistik on normaalse paksusega just suurima suurenduse juures, väikseima juures on see aga üpris peenike, kuid siiski veel hästi nähtav. See on väga oluline eelis snaiprile, et too ei peaks mõõtma kaugusi ühe konkreetse (tavaliselt suurima) suurenduse juures, vaid saaks seda teha ükskõik millise suurenduse korral.

Kui sihikuristik on TFT-l, säilitab see oma tegeliku paksuse kõikide suurenduste korral, st optilise sihiku suurenduse muutudes niitistiku paksus ega suurus ei muutu. See on vanem tehnoloogiline lahendus kui EFT-l asuv niitistik. Niitistik asub TFT-l ka kõikidel fikseeritud suurendusega sihikutel.

Praegu on enamikul muudetava suurendusega optilistel sihikutel niitistik TFT-l, kuid EFT-l asuva niitistikuga seadmete osa hakkab tasapisi kasvama just eespool mainitud eelise tõttu. Kui keegi kavatses soetada optilise sihiku täpsuspüssi jaoks, soovitan võimalusel eelistada sellist, millel on märged FFP (*first focal plane* ehk esimene fokaaltasand).

OPTILISE SIHIKU HOOLDAMINE

Mõtles optilisest sihikust kui kallist kaamerast. Läätsede pinnakatted on piisavalt tundlikud abrasiioonidele, seega tuleb läätsesid puhastades olla ettevaatlik ja kasutada spetsiaalset vahendeid. Parim on kasutada professionaalses fotograafias kasutatavaid läätsepuhastusvahendeid. Mitte mingil juhul kasutada abrasiivset puhastusvahendeid ja lappe. Need põhjustavad pinnakatete mahakulumist ja seega ka pildikvaliteedi langust. Mahanühitud läätsekatetele ei laiene ka tootja garantii.

Kui läätsedele on sattunud puru, nt liiva, ära pühi seda niisama maha, vaid kas puhu või kasuta pehmet pintslit. Ka sihiku korpust tuleb

puhastada mitteabrasiivsete vahenditega, vältimaks pinnakatte kulumist. Pinda tuleb hoida puhtana ja kergelt õlitatuna. Ärge võtke kunagi optilist sihikut lahti, see ei vaja sisemist hooldust, vaid ainult välimist.

Relva puhastamise ajal on soovitatav kasutada ka optika kattekorke, sest neid on purunenud läätsedest lihtsam ja odavam välja vahetada. Seda on küll ja küll juhtunud, et puhastusvarras “hüppab” ning tabab optikat.

KOKKUVÕTTEKS

Algselt avatud sihikut täiendanud lihtne optiline sihik oli tugev edasimineku täpsuslaskmises, kuid ei osutunud siiski kõikide vajaduste lahendajaks. Tehnoloogiliselt ei ole lihtne valmistada sihikut, mida võiks kasutada nii lähivõitluses kui ka üle 600 m distantsidelt laskmiseks. Paratamatult töötab iga tehniline lahendus ühes valdkonnas hiilgavalt ja teistes viletsamalt. Seetõttu ongi loodud palju erinevaid sihikuid, millest igapähele on oma kasutusala. Kasutaja ülesandeks jääb leida olukorrale kõige paremini vastav tehniline lahendus.

Kõikidel sihikuliikidel on oma tugevad ja nõrgad küljed. Näiteks holosihik on hea lähivõitlussihik, suurendusadapteriga ka keskpärane keskmaasihik. Väikese suurendusega optiline sihik on keskma jaoks parem, sest võimaldab täpsemat sihtimist, kuid on lähivõitluses kohmakam. Sellest hoolimata saab mõlemaga sama rolli täita. Kumb siis valida? Võiks ju öelda, et

Tehnoloogiliselt ei ole lihtne valmistada sihikut, mida võiks kasutada nii lähivõitluses kui ka üle 600 m distantsidelt laskmiseks.

puhtalt maitseküsimus, kuid nagu juba öeldud, tuleb läbi mõelda, mis valdkonnas sihik enamasti kasutust leiab, ning võtta see lähtepunktiks – millised tugevad küljed on vajalikud ning millised nõrgad küljed võivad osutuda kas tehnika või operaatori kriitilisteks haavatavusteks.

Kui lugejatel tekib küsimusi või on mingeid ettepanekuid, võib autorile ka kirjutada (meiliaadress reimos@ut.ee). **KK!**

Kaitseliidu lipp taas pealpool pilvi

Tekst: GERLI ROMANOVITŠ

Kaitseliidu Alutaguse malevas NATO standarditele vastavate mäeinstruktorite väljaõpetamiseks loodud mägironimiskool suutis 2007. aasta suvel jõuda teistkordselt Euroopa kõrgeima mäe Mont Blanci tippu ning viis Kaitseliidu lipugi ülespoole pilvi. Kui aasta varem käis 4810-meetrise mäe tipus neli meest, siis viimatisel retkel jõudis sinna vaid kaks mägironijat.

“Kui hakkasime üles minema, narris üks alpinist, et meil on vanaisade varustus. Vastasin, et ma olengi vanaisa,” räägib üks tipu vallutanutest Aivar Raudsepp ja tunnistab, et osatajal oli nende varustuse suhtes õigus. “Ilmselt oli mõnegi inimese varustus, mis pärast tipu vallutamist kohapeal minema visatakse, kallim kui terve meie grupi varustus,” arvab Sander Sabolotni, kelle sõnul arvestavad nemadki teele minnes sellega, et oleks võimalus suurem osa kasutatud varustusest minema visata – nii saab bussi ruumi juurde. Niigi on inimeste mahutamine pisibussi olnud problemaatiline.

TORMILE VAATAMATA TÕUSTI TIPPU

“Kui võrrelda neid kahte korda, mis me Mont Blancil käinud oleme, on need nagu öö ja päev. Kui esimesel aastal olid ilmastikutingimused väga head, siis sel korral on ime, et keegi üldse tippu jõudis,” tunnistab teist korda mäel käinud Sander Sabolotni. Kui alt Chamonix’st teele asuti, ei osanud keegi midagi hullu ennustada. Esimesed kilomeetrid läksid üsna lodusalt. Siis loobus edasiminemisest Päästeametis töötav naisterahvas ja et ta oli mäel esimest korda, läks Sander Sabolotni talle allaminekul saatjaks. Seejärel otsustas tagasi tulla grupi noorim liige, 17-aastane German Breus ja koos temaga läks alla instruktor Olev Mark.

“Mõne aja pärast pandi mägi kinni, raudtee lõpetas töö ja kedagi üles ei lastud,” rääkis Sander Sabolotni, kelle sõnul jäi eestlastele keelebarjääri tõttu arusaamatuks, mis

Kaitseliidu ja Eesti lipp jõudsid Euroopa kõrgeimas tipus olla täpselt nii kaua, kui Aivar Raudsepp (pildil) ja Rein Sabolotni nendega pildil poseerisid. Pärast seda rebis tuul lipukesed varda küljest lahti.

mäel juhtunud oli. Hiljem selgus, et varing oli alla toonud ohutusvõrgud ja kivirahe oli kohati sattunud raudteele. Ka oli halb ilm nõudnud inimelusid.

“Saatsime üles sõnumeid, et teised ülesminemise katkestaksid ja tagasi alla tuleksid. Et leviga oli probleeme, ei saanud me aru, kas hoiatussõnumid jõudsid kohale või mitte,” meenutab üleelatut Sander Sabolotni, kelle poeg Rein oli samuti mäel. Samal ajal ei saanud ülevalolijad arugi, et ilmastikutingimused on nii kehvad ja Alutaguse mägironijad otsustasid siiski edasi minna. Mäe tippu jõudis nendest kaks – Aivar Raudsepp ja Rein Sabolotni. Raudsepp tunnistab, et üleval kitsukesel mäeharjal oli tuul tõesti tugev. “Saime Kaitseliidu lipuga teha täpselt kaks pilti, enne kui tuul selle varda küljest lahti rebis,” ütleb ta.

Tee alla oli Raudsepa hinnangul raskeingi kui ülesminek. Alles siis, kui mehed all olid, said nad aru, mis vahepeal oli juhtunud.

KOOL EI SAA TOIMIMA

Õppurite vahetumise tõttu ei ole Kaitseliidu Alutaguse maleva mägironimiskool saanud seni plaanitult toimima. Kui esialgu kavatseti õpe-

tada koolis igal aastal midagi uut ja kursus kursuse järel minna Mont Blanci tippu keerukamaid teid pidi, siis seda eesmärki ei ole suudetud täita. “Põhjus selles, et õppurid vahetuvad ja uutega tuleb otsast alustada,” selgitavad Sander Sabolotni ja Raudsepp. Igal aastal enne õppetöö algust on soovijaid rohkem, kui kool jõuab vastu võtta. Saabub aga aeg koolipinki istuda, pole õpilasi kuskil. See on ka põhjus, miks võeti eelmisele mäevallutusretkele üks inimene hoopis väljastpoolt Kaitseliitu. Kui asja saaks toimima nii, et suudame samade inimeste gruppi õpetada mitu aastat järjest, oleksid ka tulemused paremad,” ütlevad mehed.

Mägironimiskooli looja ja instruktori Olev Margi soov oli, et mehed õpiksid kolm aastat ja igal aastal vallutataks Valge mäe tippu, kusjuures iga korraga muutuks ülesminek keerukamaks. Esimesel aastal liigutaks mööda kergest maastikku ja jalgradasid, teisel aastal lisanduksid jää ja kaljud ning kolmandal jääsein. Kolmanda aasta lõpus peaksid tulevased instruktorid sooritama ka eksami. Seni on mägironimiskooli õppurid saanud teoreetilisi teadmisi ja käinud suvel Mont Blancil. See, et lisaks harjutamisele maastikul on jõutud ka mäe tippu, on olnud osalejatele boonuseks. **KK!**

Kultuuriväärtuste kaitse relvakonflikti korral

**Tekst: URMAS SELIRAND,
leitnant, Kaitseliidu Lääne maleva
Hiiumaa malevkonna pealik**

Kõrgetasemeline konverents “Kultuuriväärtuste kaitse relvakonflikti korral” peeti Tallinnas 7. ja 8. veebruaril 2008. See oli esmakordne selleteemaline suurfoorum Euroopas ja ilmselt ka maailmas. Konverentsi korraldasid Eesti Vabariigi kultuuriministeerium ja kaitseministeerium, juhtiv roll oli kultuuriministeeriumil ja selle kultuuriväärtuste osakonna nõunikul Marju Reismaal, toetasid USA, Suurbritannia ja Hollandi saatkonnad Tallinnas, Rahvusvaheline Punase Risti Komitee ja Eesti kaitsejõudude peastaap. Konverentsi alateemaks oli Haagi konventsiooni 2. protokoll ja selle rakendamine. Foorumi töökeel oli inglise keel, kuid osaleda sai ka seda keelt oskumata, sest sünkroontõlge eesti keelde oli olemas.

AKTUAALNE TEEMA

Teema osutus äärmiselt aktuaalseks ja intrigeerivaks. Loomulikult tekitas see mõtteid, mida ei raatsi ainult endale hoida. Kahjuks sain osaleda vaid esimesel päeval, aga selle plenaarettekanded ja sessioon läksid täie ette.

Jättes kõrvale Haagi konventsiooni enda, mis võeti vastu 1954. aastal, ja selle 1999. aasta 2. protokolliga ratifitseerimise mitmetes Euroopa riikides käesoleval sajandil, olgu selgituseks öeldud, et need käsitlevadki kultuuriväärtuste kaitset relvakonfliktide olukorras, aga ei ole siiski suutnud palju teha. Tegelikult on kultuuriväärtuste kaitse printsiibiga relvakonflikti korral tegeldud juba 1899. ja 1907. aasta Haagi konventsioonidest lähtudes. 2003. aastast on olemas ka vaimse

kultuuripärandi konventsioon, mis jõustus 2006. aastal, kui 30 riiki selle ratifitseerisid. 20. sajandi sõdades ja juba ka sel sajandil oleme aga ikkagi kaotanud märkimisväärset hulgal olulisi kultuurivarasid.

Teema tõusis eriti aktuaalseks ja kujunes väga praktiliseks seoses Iraagi sõjaga aastal 2003, mille üks tagajärgi oli Iraagi Rahvusmuuseumi rüüstamine ja inimkonna ajaloo paljude

Kui sõjaväelase koolitus on suunatud ainult militaareesmärkide täitmisele, pole võimalik nõuda talt muud – eesmärk pühitseb abinõu.

kultuuriväärtuste kadumine. Tuhanded hindamatud Assüüria ja Babüloonia muistised ilmusid järgmise kolme aasta jooksul välja kaheksas riigis. Musta turu haare kultuuriväärtustega kaubitsemisel on rahvusvaheliselt väga lai, samuti rahastatakse nõnda mässulisi ja terroriste mitte ainult Iraagis, vaid ka Afganistanis ja laiema ltki. Kui tõmmata suur turg kokku ja rääkida Eestis toimuvast, on see kõik olemas meie minimistaapides – igasugused metallistid ning metalliotsijatega “aareteotsijad” ja “sõjaarheoloogid” teevad meiegi kultuuripärandile

tuntavat kahju. Vanavara on läinud ja läheb jätkuvalt laiali üle maailma.

Hiiumaa kujukamaks näiteks on kindlasti kahuritoru vargus Kukerabast Tahkunas ja selle rikkumine poolekslõikamisega. Analoogiliselt käituti Iraagis suurte muististega, mis saeti transpordi lihtsustamiseks lihtsalt tükkideks.

SÕJALINE VAJADUS JA SÕJALINE MUGAVUS

Tänapäevased sõjad ja relvakonfliktid leiavad suures osas aset etnilisel pinnal ja see põhjustab tegevuse, mis on suunatud vastaspoole identiteedi hävitamisele, seega on suunatud just kultuuripärandi vastu – näit Talibani hävitatud Buda kujud Afganistanis, Jugoslaavia sõjad (Dubrovnik) jms. Sõjaväelased on koolitatud hävitama ja tapma, mitte säilitama ja lohutama. Viimasega tegeldakse alles pärast sõda ja seda ei tee hoopiski sõjaväelased.

Siit johtub üks konverentsi arutlusteemasid – sõjaline vajadus (*mili-*

Kosovo serblased peavad tänaseks moslemite asuala keskel asuvat Devici kloostrit üheks oma identiteedi oluliseks osaks. Täna on kosovaride poolt kaks korda maha põletatud kuue nunn klooster NATO Kosovo-missiooni (KFOR) valve all taas restaureeritud.

tary necessity). Seda peab otsustama ja saab otsustada ainult üksuse ülem, millised on need vajadused ja kas ning kuidas neid rakendada. Kui sõjaväelase koolitus on suunatud ainult militaareesmärkide täitmisele, pole võimalik nõuda talt muud – eesmärk pühitseb abinõu. Mitmes konverentsi ettekandes rõhutati sõjaväelaste kultuuriväärtustealase koolituse vajadust.

Minu arvates oleks ideaalvariandiks ohvitser- ja sõdurkonna kõrgem intelligentsitase. Kas on aga võimalik pidada pehmet sõda, tulistada kellegi-millegi pihta leebelt, mitte vigatehes, mitte lõhkudes? Kangesti kiskus mõtlemise euroreeglite ja poliitilise korrektsuse peale, kõnekeeles *europehmole*. Saan aru, et utreerimine pole kõige parem, aga ega muidu asi selgine. Ometi tuleb selgeks saada, mis on sõjaline vajadus ja mis on sõjaline mugavus.

SINISE KILBI KAITSE ALL?

Konverentsi memovihiku kaanel on sinine kilp, rahvusvaheline kultuurimälestise sümbol, mis peaks tagama sellega tähistatud objekti puutumatusel relvakonflikti puhul. Iseasi, kas keegi seda sõjas vaatama hakkab. Siit jällegi mitme ettekande ja teisel päeval tutvustatud juhtumülesande sisu. Haagi konventsiooni nõuete kokkuvõtlikuks sõnumiks on, et “iga rahva kultuuriväärtustele tekitatav kahju tähendab kahju kogu inimkonna kultuuripärandile, sest iga rahvas annab oma panuse maailmakultuuri”. Seda aga ignoreeritakse praktiliselt iga relvakonflikti korral – enesetapupommid, sihitu tuli, elanikkonna rüüsted jms. Pealegi annavad sõjad võimaluse rahvusvahelistele aferistidele ohtlikuks, aga kiireks rikastumiseks näiteks praegu Afganistani ja Iraagi arheoloogiliselt rikastes, aga praktiliselt valveta piirkondades mälestisi röövides.

Taas toon paralleeli Eestist, kus metalliotsijatega ei käida niisama helisid kuulamas, et seal on midagi põnevat, vaid kaevatakse ilma igasuguse arusaamata segi arheoloogiamälestisi ja ajaloolisi lahingupaiku. Küllastades Militaarveti-nimelist veebilehekülge (<http://www.mili->

taar.net), saab näiteks vabalt vaadata Uus-Meremaalt tulnud, st meie ärikate poolt nendele müüdnud militaararheoloogiliste kaevamiste käigus tehtud videoid, kirjeldusi ja pilte. Jah, mastaabid on väikesed, aga ka Eesti ajalugu on ka väike.

HARITUSE SUUNAS

Mis aga konverentsi ettekandjad lahendusteks pakkusid. Esmalt jäi kõluma üldise harituse parandamine eeskätt poliitikute ja kõrgete sõjaväeametnike seas. Seal hierarhiliselt allapoole tulles on vajalik laiemalt tutvustada Haagi konventsiooni ja selle lisaprotokolle nii tsiviilistidele kui ka igat sorti sõjarditele. Kultuuriväärtustealast koolitust on vaja samuti teha Eestis nii kaitsejõudude kõigis astmes kui ka Kaitseliidus.

Haagi konventsiooni nõuete kokkuvõtlikuks sõnumiks on, et “iga rahva kultuuriväärtustele tekitatav kahju tähendab kahju kogu inimkonna kultuuripärandile, sest iga rahvas annab oma panuse maailmakultuuri”.

Seda vajadust ei ole kerge selgitada, mida kinnitas ka vähene osavõtt konverentsile eelnenud päeval peetud seminarist. Sõjaväelastele on teema esialgu võõras ja tundub tähtsusetu. Eriti rõhutati mitmes ettekandes missioonisõdurite kultuuriväärtuste ja Haagi konventsiooni alast koolitust, mis on andnud häid tulemusi ja kogemusi Austria, Poola, USA ja Suurbritannia rahutamisoperatsioonidel. Eraldi toon välja Itaalia karabinjeeride kultuuripärandi kaitsega tegeleva osakonna, kellele allub üle oma riigi 12 spetsiaalset kultuuripärandi kaitse üksust ja kes tegutsesid missioonidel Iraagis ja Kosovos. Konverentsil esines kolonel Giovanni Pastore, kes alates 1995. aastast on selle osakonna asejuht.

Esimese päeva ja ilmselt kogu konverentsi värvikaima ettekande pidas erukolonel Matthew Bogdanos, kes Iraagi Rahvusmuuseumiga juhtunu näitel tegi kuulajatele lausa “puust ja punaselt” selgeks Haagi konventsiooni ja eriti selle 2. protokollilise rakendamise ülima vajaduse tänapäeval mitte ainult konkreetsel juhul, vaid igapäevastes relvakonfliktides, ükskõik kus need ka aset ei leia. Lihtsalt väljendudes peab kultuuriväärtuste kaitset planeeri-

ma enne igasuguse sõja alustamist koos sõjaliste operatsioonide planeerimisega. Ilma selleta ei suudeta tagada kultuuriväärtuste kaitset kohaliku ega rahvusvahelise rüüste eest.

ISIKLIK VAATEPUNKT

Mis häiris mind kui muuseumidirektorit ja samas ka kaitsepolitset, oli meie riigi jõustruktuuride suhteliselt olematu osalemine konverentsi töös (seminari osas seda juba mainisin). Kindlasti oleksid pidanud kohal olema Kaitseliidu ja kaitsejõudude avalike suhete ohvitserid ja Kaitseliidu malevate propagandapealikud. On ju Kaitseliit suures osas just see militaarne organisatsioon, kes on võimeline ja kohustatud tegelema oma piirkonnas lisaks sõjalistele ülesannetele kultuuriväärtuste kaitsega, mis tänastes relvakonfliktides on samuti sõjalise iseloomu ja tähtsusega. Aeg on lisada militaarstruktuuride õppekavadesse vastav distsipliin.

Avalikkuse teavitamiseks on vähe paar intervjuud kirjutavas meedias ja raadios ning mainimine riigitelevisioonis ilma konverentsi käsitlemiseta. Ilmselt on teema nõnda tundmatu, et seda ei osata veel tähtsustada. Positiivselt haruldaseks pidasid aga kõik ettekandjad Eesti kultuuriministeerumi ja kaitseministeeriumi koostöömemorandumit, mille nii kultuuri- kui ka kaitseminister allkirjastasid 15. jaanuaril 2008 Tallinnas ja mis pole samuti saanud piisavat kajastust Eesti meedias. Lühidalt öeldes on memorandumis sisuks jõuda vastavate tegevuste abil nii kaugele, et oleks tagatud kaitseväge ja Kaitseliidu valmisolek kultuuriväärtuste kaitseks.

Kas kultuuriväärtused on relvakonfliktides *resp.* sõjas kaitsmist väärt ja millisel määral on võimalik neid kaitsta, see teema jääb sõjaliselt ilmselt mingiks ajaks veel õhku, ehkki küsimustega on asutud tegelema ja peab tegelema nii lokaalselt kui ka globaalselt. **KK!**

Eriüksus – mis see on?

Tekst: RIHO ÜHTEGI, major

Üha enam räägitakse eriüksuste (nüüd on hakatud juurutama ka sõna erivägi) tähtsusest tänapäeva asümmeetrilistes operatsioonides. Ühed ülistavad, teised teevad neid maha, kuid on selge, et nüüdisaegne relvakonflikt ei saa toimuda ilma “tavapäratu” võitlustaktika ja seda taktikat valdavate üksusteta. Näitena võib tuua nii Tšetšeenia sõdu kui ka suuremaid NATO ja USA juhitud sõjalisi operatsioone Afganistanis ja Iraagis.

Eriüksustega on alati kaasnenud teatav salapära ja võimalus ülistada inimest kui looduse tippsaavutust. Seetõttu on propagandaaparaat kasutanud patriotismile ja õigele hoiakule häälestamiseks tihti eriüksuste temaatikat, mis paraku võib jätta varju eriüksuste tegeliku ülesande ja eesmärgi. Käesoleva kirjuti-se eesmärk on kummutada mõned eriüksusega seotud müüdid ja rääkida sellest, mis tegelikult toimub.

MURRAME MÜÜTE

Mõnevõrra üllatav on taas näha kinokuulutusi, mis kutsuvad vaatama filmi John Rambost. Peaks ju see omal ajal kultuslik USA “roheline barett” olema juba eas, kus kirjutatakse memuaare mõnes sõjaveteranide vanadekodus või pleegitakse oma vanu luid Miami päikese all. Kuid ei, Sylvester Stallone’i kehastataval endisel eriüksuslasel pole mahti ra-

hulikku pensionipõlve veeta, sest maailm vajab ikka veel päästmist.

Ilmselt võib Rambo-filmide seeriat pidada eriüksuste kultuse alguseks. Eriüksustele oli mõningast tähelepanu pööratud ka varem, kuid Rambo-filmidega toodi tavainimeseni tohutu lihasmassiga üliinimene, kelle oskused ja võimed ületasid kordades tavasõduri omi. Pole oluline, kas hiljem kehastas eriüksuslast Arnold Schwarzenegger või Chuck Norris, põhiideelt jäid filmid samaks.

USA eriüksuste filmidele on assisteerinud ka teised riigid, meenutagem või Vene kehvapoolset *action*-filmi “Spetsnaz”, kus paar “kappi” koos pikajalgse blondiiniga maailma (seekord Vene presidenti) päästavad. Lõbusaks teeb filmi veel ühe muidu eriti kandilise ja kareda GRU *spetsnazniku* heapojalik-hoolitsev püüd ohtlikku elu ema eest varjata.

ESIMENE MÜÜT

Ega ma muidu seda lugu kirjutades olekski filmide teemal juttu teinud, kui eelkirjutatu ei kujundaks valetti meie arusaamist sellest, mis on tegelikult eriüksus. Oleme sageli müüdis sedavõrd kinni, et ootame eriüksuse sõdurilt mingeid ülirilisi võimeid. Veelgi hullem – meie arusaam eriüksuslasest on, et parimad neist tegutsevad üksi.

Milleks siis üldse rääkida üksusest, kui see nii oleks? Aga ikka sellepä-

rast, et tegelikult pole erioperatsioonides kohta sõnadel mina ja üksi. Erioperatsioonid olid, on ja jäävad meeskonnatöök. Just väga hästi kokkusulandunud meeskond teeb eriüksusest eriüksuse. See ongi tegelikult kogu eriüksuse kontseptsiooni võti. Jah, iga mees peab olema heade vaimsete ja füüsiliste võimetega, nutikas ja arukas, kuid neid võimeid kasutatakse ühise eesmärgi nimel. Iga mees peab tundma ja usaldama oma kaaslast, sest ainult nii võib olla kindel, et kui üks keskendub hästi oma ülesande täitmisele, teevad seda ka teised.

TEINE MÜÜT

See on seotud eriüksuste nimetuste ja bareti värviga. Roheline barett on lihtsalt villane peakate, mis on pigem jalaväelase kui eriüksuse tunnus. Väide, et Briti SAS, USA Delta Force, Vene Spetsnaz, Poola Grom jne on oma riikide sõjavägede eliit ja maailma parimad eriüksused, on jällegi vale. Pole olemas ühte parimat üksust, igal üksusel on oma kindel nišš, kus vastava ettevalmistuse saanud sõjaväelased opereerivad.

Ka eriüksustel on oma nišš, mis riigiti võib ülesannetelt pisut erineda. Eriüksuslased on oma valdkonna spetsialistid, nagu on oma valdkonnas spetsialistideks suur-tükiväelased, meedikud ja pioneerid. Piltlikult on toodud võrdluseks meditsiinivaldkonda, kus kaitseväge juhtkond on justkui paarast, kelle

Eesti kaitseväge eriüksuse ESTSOF instruktorkoosseis on üksuse väljaõpetamiseks valmistudes treeninud viimastel aastatel mitmel pool Eestis ja Eestist väljas...

...nii talvistes...

...kui ka suvistes oludes.

töovahenditeks on ambulatooriumi erinevad osakonnad. Üldvæed oleksid sel juhul haigla üldosakond, kus ravitakse haigusi väliste ravimeetoditega, eriuksusi saab aga võrrelda kirurgiaosakonnaga, kus tehakse elutähtsaid lõikusi ja otsitakse haiguskoldeid patsiendi sees sorides.

Mis puudutab eriuksuste omavahelist võrdlust, siis ka siin ei saa öelda, et üks on parem kui teine. Paljuski sõltub see konkreetse üksuse spetsiifikast, mistõttu mõnes valdkonnas võib üks üksus olla teisest parem, teises jällegi vastupidi. Võrreldakse näieks USA *rangereid* ja SF-üksusi, kes mõlemad kuuluvad *Special Forces Command*'i alluvusse – esimesel juhul on tegu kergejalgaväega, kelle ülesandeks on reidid ja lennuväljade hõivamised, teisel juhul aga on tegu spetsiifiliste “kirurgiliste” operatsioonidega.

KOLMAS MÜÜT

See on seotud kuulsuse ja auga, mis arvatakse ümbritsevat eriuksuslasi. Tegelikult on eriuksuste tegevus alati seotud teatava saladuslooriga ja nende tegevusest palju ei räägita. Seetõttu ei ole nendes üksustes teenivatel meestel oodata ka kangelase staatusesse tõstmist.

Kindlasti on paljud näinud filmi “Black Hawk Down” ning teavad seetõttu 1993. aasta sündmustest Mogadishus. Nagu filmiski näha, sai seal surma mitmeid *rangereid* ja SF-mehi. Paraku on avalikkuse ette jõudnud vaid paar nime – Gordon ja Shugart. Teisi langenuid isegi ei nimetata.

Just salastatuse tõttu jõuabki ajakirjandusse enamasti vaid nappi teavet või tõtt moonutavaid lugusid eriuksuste tegevusest. Et eriuksused sel teemal ise sõna ei võta ja “hea toon” ei luba neid kaitsta ka teistel asjasse pühendatutel, jäävad spekulatsioonid ümber lükkamata. See pärast juhtubki mõnikord, et üks või teine kõrge riigiametnik ei saa aru, mille eest partnerriigi sama kõrge ametnik teda tänab, kui räägitakse rahvusvahelisest sõjalisest koostööst – eriuksuste tegevusel on omad kaugeleulatuvad tagajärjed, kuid nende tagajärgedeni jõudmist ei afišeerita.

NELJAS MÜÜT

Üldlevinud arusaama kohaselt tekitavad eriuksused palju segadust, tulles kohale, hävitades kõik oma teel ja jättes maha kaose, mida pärast tavaüksused peavad klattima. Kuid eriuksus ei tegutse omapäi, vaid alati konsensuskes kõige kõrgema juhtkonna kavatsustega. Operatsioonilise julgeoleku põhjustel ei avaldata erioperatsioonide eesmärke isegi teistele oma üksustele, sest salastatustes peitub tihti operatsiooni edu võti. Olles sooritanud kästud “segaduse”, on eriuksus tavaliselt saatnud korda tõsise muudatuse tulevikupildis, mis võib-olla jätab ellu just sellesama sõduri, kes eriuksust hiljem kirub.

Tihti on eriuksuste üheks peamiseks ülesandeks hoopis teiste (enamasti välisriikide) sõdurite väljaõpetamine. Sellele ülesandele lisandub väi-

keüksuste taktika, mis, arvestades eriuksuste tavapärasest suurus, on enamalt jaolt seotud passiivsema tegevusega, nagu näiteks luure, vaatlus ja sihitamine. Ründava iseloomuga operatsioonid on peamiselt vastase võtmesõlmede kahjustamine või hävitamine ja vastase võtmeisikute kinnipidamine. Näiteks võib tuua rea operatsioone Afganistanis üle piiri liikuvate salakaubitsejate vastu, millega on tõenäoliselt hävitatud hulk relvi ja laskemoona, mida oleks kasutatud koalitsiooniüksuste vastu Helmandi provintsis. Seetõttu võib öelda, et tänu eriuksustele on ka meie kaitsevæelased kohanud Hel-

Eriüksustele on mõningast tähelepanu pööratud ka varem, kuid Rambo-filmidega toodi tavainimeseni tohutu lihasmassiga üliinimene, kelle oskused ja võimed ületasid kordades tavasõduri omi.

mandis vähem vastupanu, kui seda oleks võinud olla ilma eriuksuste tegevuseta. Suurte lahingute

pidamine ei ole eriuksuste operatsioonidele omane, nad ei ole selleks disainitud ega varustatud.

Tõsi, eriuksused on enamalt jaolt eriuksused seetõttu, et nad on treenitud läbi viima mittekonventsionaalseid sõjalisi operatsioone. Sellest eripärasest tingituna on üksuste koosseis tavaliselt väike ja muutuv ning relvastus varieerub. Meeskond treenitakse konkreetse ülesande täitmiseks, vastavalt sellele valitakse ka relvad ja varustus.

Et lisada piltlikkust, kasutan ennist toodud meditsiinilist näidet: kas usaldaksime end kirurgi kätte, kes seni on tegelnud vaid kulinaarias liha lõikumise ja kelle tööriistaks

on lauanuga? Vaevalt, sest eeldame, et opereerija on aastaid ülikoolis arstiteadust õppinud inimene, kellel on kirurgilised töövahendid. Nii on see ka eriuksusega, mis aga muudab üksuse suhteliselt kalliks. Kuid isegi sel juhul jääb ta hind alla tanki hinnale. Samas on tank ainult taktikaline element, eriuksuse operatsioonid annavad aga tulemusi operatiiv- ja strateegilisel tasandil.

VÄHE KUULSUST JA PALJU TÖÖD

Niisiis pole tõi väide, et eriuksuses teenides saab "palju rännata, huvitavate inimestega kohtuda ja neid tappa" (see ütlemine pärineb pilareklaamist, mis kutsub ameeriklasi sõjaväega ühinema). Niisamuti ei pea paika väide, et eriuksuses teenides saad kiiresti palju kuppe pagunitele ja aurahasid rinda, rikkaks ning lugupeetuks. Eriüksustes pole auastmetes tõus sugugi kiire ja ka metallrahasid rinda saab seal suhteliselt harva – ennekõike sellepärast, et nad tegelevad tihti operatsioonidega, millest aurahade jagajad eelistavad vaikida või mitte midagi teada. Kes tahab kiiret karjääri teha, peab minema kuhugi nähtava koha peale. Ajalooline paradoks on, et kõige enam aurahasid saavad hoopis need, kes kõige osavamalt staapide ja võimukoridoride parketti lihvivad.

Rahvusvahelistes konfliktides on eriuksuste osalus viimastel aastakümnetel oluliselt kasvanud. Mittekonventsionaalsetes relvakonfliktides, kus sõditakse tihti varjatud vastasega keset tsiviilelanikkonda, omandavad aina rohkem tähtsust üksused, kes on võimelised teostama "kirurgilisi" operatsioone, sihitama täpsusrelvade tuld ja välja õpetama konflikti osapooli. Üha rohkem on vaja kasutada väikeste ja hea relvastusega kiiresti ümber paigutuvate üksuste taktikat.

EESTI JA ERIÜKSUSED

Kuid eriuksused pole olulised vaid kaugetel sõjatandritel. Analüütikutel on piisavalt palju põhjust arvata, et kui Eesti peaks sattuma tulevikus relvakonflikti, võib kaitseväge eriük-

suse olemasolu olla konflikti teatud etappides määrava tähtsusega.

Eestis pole eriuksustelembus väiksem kui mujal. 1991. aastal loodi Kaitseliidu eriuksus, mis osales peaaegu kõigis suuremates Kaitseliidu operatsioonides aastatel 1991–1992. Samal ajal loodi oma eriuksused ka politseis ja hiljem piirivalves.

Tegelikult pole eriooperatsioonides kohta sõnadel mina ja üksi. Erioperatsioonid olid, on ja jäävad meeskonnatöök.

1990. aastate jooksul eriuksuste maastik selgines, sest on ju tegu mitteformaalset taktikat kasutavate üksustega, mille

ülalpidamine pole odav ning mille ohjamiseks on vaja küpset ja korraliku kontrollimehhanismiga süsteemi. Sellest ajast ongi enim tuntud eriuksused Kaitseliidu SOG ja Politsei ameti K-komando. Viimane tegeleb edukalt tänaseni, kuid SOG saadeti laiali raskuste tõttu üksuse tegevust kontrolli all hoida.

Eriüksuste vähendamist on mõjutanud riigi korrastav õigussüsteem, mille üks ülesanne on tagada, et repressiivaparaat ei oleks suurem, kui nõuab hädavajadus. Seepärast ongi palju aastaid domineerinud üldine arvamus, et Eesti-sugusel riigil pole vaja enam kui ühte-kahte väikest eriuksust ja neidki politseisüsteemis.

Põhimõtteliselt on nii läinudki.

Kuid nagu eelmise aasta aprillirahutusedki näitasid, on hetki, mil ühest-kahest väikesest eriuksusest jääb väheks. Seetõttu on eriuksused asunud tegema tihedat koostööd ja otsivad partnereid, kellega koos vajadusel mahukamates operatsioonides tegutseda. Tahes või tahtmata pöörduvad siin pilgud kaitseväge kui organisatsioonile, kellel on olemas potentsiaalne võimekus ja vahendid. Seni on siin aga takistuseks seadused, mis lubavad sõjaväge kaasata siseriiklikesse aktsioonidesse vaid erakorralise seisukorra tingimustes.

MIS ON ESTSOF?

Kaitseväge struktuuris on kaugluure-diversiooniüksus figureerinud

juba 1995. aastast, kuid pikka aega oli see struktuur vaid paberil. Reaalselt hakati esimesi samme tegema 2002. aastal, kui loodi ettevalmistusgrupp. Täna on olemas nii NATO-poolne soov, et me vastavat võimekust omaksime, kui ka instruktorkoosseis, kes on saanud üsna hea väljaõppe maailma erinevaid paigus. Niisamuti on enamikul üksuse meestel ka väikeüksuste taktika kogemus missioonidelt.

Kuigi tegu on Luurepataljoni ühe allüksusega, on projektile antud koodnimetus ESTSOF (*Estonian Special Operations Force*). Seni on projekti rahastamine olnud puudulik, põhiliselt on seda tehtud teiste valdkondade arvelt. Kuid nagu ajakirjandusestki mõne kuu eest lugeda võis, on 2008. aastaks ette nähtud kopsakam rahasüst, mis peaks aitama projekti käima lükata.

Veel sel aastal tehakse sarnaselt 2005. aastale selektsioon (tookord otsiti sobivaid instruktorikandidaate), mis peaks looma eeldused, et 2011. aastaks oleks meil olemas esimene täisvereline üksus, mida saab koos alliansi teiste liikmetega ka missioonile saata.

Kui kedagi temaatika rohkem huvitab, võib saata e-kirja aadressil estsof@mil.ee, mis oli algse värbamiskampaania kontaktaadressiks ja toimib ka praegu.

Eriüksusse liikmete värbamine ja uute liikmete koolitus on järjepidev protsess ning valdkonna minimaalne kajastamine meedias ei tähenda seda, et sellega rohkem ei tegelda. Nimetatud e-posti aadressile kirjutades saavad huvilised kindlasti rohkem informatsiooni selle kohta, mis toimumas on.

Kuid neile, kes tahaksid ESTSOFi projektis kaasa lüüa, soovitan enne põhjalikult järele mõelda, miks nad seda teha tahavad, sest eriuksuse sõduriks olemine ei too endaga kaasa rikkust, kuulsust ega au. Üksusesse peaksid ennekõike kogunema need, kes on valdkonna entusiastid ning valmis hinge ja pühendumisega seda ala arendama. **KK!**

Paarkümmend kilomeetrit admiral Pitka mälestuseks

Tekst: KÄRT OJALA,
Kaitseliidu Järva maleva liige
Foto: TAIVE KUUSE

Kaitseliidu Järva malev korraldas 17. veebruaril – kaks päeva enne Kaitseliidu rajaja admiral Johan Pitka 136. sünniaastapäeva ning ühtlasi päeval, mil Kaitseliidu taasloomisest Järvakandis täitus 18 aastat – teise Pitka mälestusrahvamatk.

MATKASAMMUL LOODUSESSE

Matk pikkusega 19,7 km sai alguse Jalgsema külast Pitka sünnitalu juures. Pärast Pitka auks peetud mälestuskõne kuulamist asus teele 184 inimest, kellest 41 oli osalenud samalaadisel üritusel ka aasta tagasi. Matkajate seas olid Järva maa vanem Üllar Vahtramäe, Piirivalve kadetid, Järva-Jaani Tuletõrjeselts oma auto ja vahva käruga, Kaitseliidu peastaabi esindus ning Harju naiskodukaitsjad. Matkajaid saatis rajal Kaitseliidu buss, mis pakkus meditsiiniabi ja oli valmis ka väsinud matkajaid peale võtma (kuid seda ei vajanud õnneks keegi).

Järva-Jaani oli esimeseks peatuspaigaks ning sealse Vabadussõja ausamba juures peeti mälestusremoonia. Päraste lühikest peatust aga jätkati teed Peetri poole, kusjuures matkaseltskond jagunes kaheks, sest esimeste ette tehtud tempo ei sobinud kõigile.

Hoolimata sellest, et ilm kohati trikke tegi ning matkajaid lumesaju ja tuuleilidega kostitas, jätkus aega loodust nautida. Järva maleva kaitseliitlane Janek Tšeljadinov ütles korduvalt, et kodumaast ilusamat kohta ei ole, ja tõmbas kopsud värsket õhku täis. “Sellist lõhna juba Soomes ei tunne,” ütles Soomes tööl käinud mees. Lõhna all pidas ta silmas orase ja mulla lõhna, mida põllu ääres läbi lumesaju siiski tugevalt tunda oli.

Johan Pitka mälestuseks korraldatud matkal tervitavad fotograafi käeviipega Piirivalve kadetid.

Ilus oli vaadata üle pikkade põldude tumedate metsade poole või kiigata kõrvale metsa ja näha tugevaid puid, mis seal kasvavad, ning mõelda, et tavaolukorras sellisesse kohta ju ei satu. Seega oli matkale tulek üks hea mõte.

RASKED LÕPUKILOMEETRID

Täpselt poolel teel pakkusid Järva-maa naiskodukaitsjad matkalistele kosutuseks pirukaid ning kuumat teed ja puljongit, mis mõjusid energiat ja jõudu andvana kõigile. Pärast lühikest puhkust ja kehakinnitust jätkati teed Peetri poole. Nii mõnelgi andsid juba jalad tunda ja avastati ka esimesed villid, kellel kandadel, kellel päka all, nagu siin-kirjutajal.

Paar-kolm kilomeetrit enne lõppu tuli matka kõige raskem osa. Keha oli küll juba väsinud, ent lõpp nii ligidal, et alla anda oli juba hilja. Paremini oli vapralt lõpuni vastu pidada. Matkati seltskonnas, tuju hoiti üleval üksteisele nalju rääkides. Väsinumad võeti käevangu ja veidi kurnatult, kuid rõõmsatujuliselt jõutigi viimaks Peetrisse.

Seal ootas matkalisi soe supp. Karenda vallamajas oli avatud näitus admiral Pitka elust ja tegevusest. Uutele matkajatele jagati matkakaarte ja koos eelmisel matkal osalenutega said ka nemad sellele templi, mida tulevastelt admiralimatkadelt juurde koguda, et auhindu võita. Soovijatel oli võimalus ka võidusamba rajamiseks annetusi teha. **KK!**

OSALEJATE MULJED

RAIMO MERILO, Kaitseliidu Järva maleva liige:

Korraldus oli hea. Et olin üritusel esmakordselt, ei osanud oodata nii toreid elamusi. Olen harjutanud ennast mõttega, et kui lähed, seljakott seljas, välja, siis kas treenima või rännakule. Pelgasin algselt nn rahvamatk tempo, arvates, et see on liialt aeglane. Tegelikult saab igast väljas viibimisest, mis on hästi organiseeritud, teha endale põneva ja meelde jääva ürituse. Täna Naiskodukaitses väga maitsva kehakinnituse eest.

MAIT ALTKÜLA, Noorte Kotkaste Paide I rühma pealiku abi:

Matk oli super, sest oli palju rahvast ja palju sõpru, kellega aega veeta ja värskes õhus seigelda. Ja lõpus hernesupp oli fantastiline, sest kõht oli suhteliselt tühi. Mulle meeldis ja järgmisel aastal osalen kindlasti.

Naiskodukaitse instruktorite read täienesid

Tekst: LIISA ARU,
Naiskodukaitse Lõuna piirkonna vanem

Naiskodukaitse on uuendamas oma baasväljaõpet, mis koosneb nüüd neljast moodulist: organisatsiooniõpetus, esmaabi, välitoitlustamine ja sõdurioskused. Muudatuste eduka elluviimise huvides koolitatakse ka instruktorid, et tagada ühtlaselt kõrgel tasemel väljaõpe üle kogu Eesti.

ÕPPIMAS OLII ORGANISATSIOONI ELIIT

8.–10. veebruarini õppisid Kaitseliidu väljaõppekeskuses Kirnal naiskodukaitsjad erinevatest ringkondadest Naiskodukaitse organisatsiooniõpetuse instruktoreteks. Uue ainekava kohta jagati teadmisi võimalikult mitmekesiselt: lisaks ainekava tutvustamisele süüviti iga tunni eesmärkidesse ja pakuti ka lahendusi, kuidas teostada õpet aktiivõppemetoditega. Kogu koolituse vältel andsid osalejad suure panuse, jagades oma rikkalikku kogemustepagasit teistega.

Koolitusel osales tõeline organisatsiooni koorekiht: 15 osaleja seas oli üheksa endist ja praegust ringkonna esinaist ning ülejäänudki eeskujulikult tegusad naiskodukaitsjad ja

ringkondade või jaoskondade juhatuste liikmed. Vanadele kaladele ehk kogunud instruktoritele esitati omaette väärikas väljakutse: nad pidid kodus ette valmistama näidistunnid, mis oleksid teistele eeskujuks. Tunnid viidi loomulikult kohapeal läbi ja pärast analüüsi üheskoos, mida väärtuslikku saab kõrva taha panna.

TASEMEL KOOLITAJAID

Õppijaile vastavalt olid ka kursuse läbiviijad suurte kogemuste ja kõrge tasemega. Instruktorioskuste analüüsi juhtis Maret Kommer Pärnu ringkonnast, kellel on sellealane ammendamatu kogemustepagas Kaitseliidu Kooli koosseisuvälise staažika instruktoriga. Ainekava tutvustasid ja selle

sisulist analüüsi juhtisid Tartu ringkonna liikmed Kristiina Abel (Naiskodukaitse keskrevisjonikomisjoni liige), Leane Morits (endine ringkonna esinaine) ja kursuse ülem Liisa Aru (endine keskjuhatuse liige).

Tagasiside näitas, et vastavalt ootustele jagati koolituse käigus väärtuslikke teadmisi, oskusi ja kogemusi. Osalejad olid motiveeritud ja tänu sellele ka huvitatud

Kuidas põhjendada üldise sõjaväekohustuse eeliseid?

edasisest kogemuste jagamisest. Lubati jätkata omavahelist suhtlust ja anda tagasisidet edusammudest. Võib loota, et Kirnal veedetud teine nädalavahetus löi aluse kvaliteetse organisatsiooniõppe läbiviimisele Naiskodukaitse baasväljaõppe raames.

Koolituse kordaminekule aitas kaasa ka õnnestunud kohalik – Kirna väljaõppekeskus. Õppimisvõimet aitasid suurendada maitsvad toidud ning abivalmis ja vastutulelik köögipersonal. **KK!**

Koolitusel osales tõeline organisatsiooni koorekiht: 15 osaleja seas oli üheksa endist ja praegust ringkonna esinaist ning ülejäänudki eeskujulikult tegusad naiskodukaitsjad ja ringkondade või jaoskondade juhatuste liikmed.

Osalejad olid motiveeritud ja tänu sellele ka huvitatud edasisest kogemuste jagamisest.

Ka nii võib tutvustada toitlustamist.

Kuidas toimib Naiskodukaitse juhtimine?

Iseseisvuspäeval pühitseti ringkondade lippe

Rohkem kui pooltel Naiskodukaitse ringkondadel pühitsetud lipp

Tekst: TAIVE KUUSE

Rapla ja Põlva maakonna keskuste kirikutes peetud teenistustel õnnistati 24. veebruaril Naiskodukaitse Rapla ja Põlva ringkonna lipud. Vastsetel lipudel on kujutatud naiskodukaitse sümbolit liiliaristi, mille sees on Rapla või Põlva maakonna vapi kujutis. Lippude esialgsed kavandid töötas välja tunnustatud heraldik Priit Herodes.

PÕLVA NAISED PINGUTASID LIPU NIMEL

Naiskodukaitse Põlva ringkonna esinaine Karmen Kevvai ütles, et sündmus oli ilus. "Lipu õnnistamine oli oluline sündmus kõigile Põlva ringkonna naiskodukaitsjatele, selle nimel pingutasime kõik," ütles Kevvai. Lipu valmistamiseks kasutati liikmemaksuna laekunud ja Kait-

seliidu Põlva maleva poolt kingitud raha.

Ringkonna lipu õnnistamise tseremoonial Põlva Püha Neitsi Maarja kirikus löid mälestusnaelad lipu sisse Naiskodukaitse Põlva ringkonna auliige Helmi Visnapuu, ringkonna esinaine

Karmen Kevvai, Naiskodukaitse esinaine Airi Neve, Põlva maavanem Priit Sibul, Kaitseliidu Põlva maleva pealik major Tarmo Sütt, Kodutartide Põlva ringkonna vanem Karmen Kukk ja Noorte Kotkaste vabatahtlik juht Urmas Kukk.

Põlva kirikus oli Põlva ringkonna lipu pühitsemine juba teine Naiskodukaitse lipu õnnistamine. 2002. aastal, kui Põlvas korraldati võidupüha paraad, õnnistati sealses kirikus Naiskodukaitse üldlipp.

RAPLA NAISED ON LIPULE UHKED

Ka Rapla ringkonna esinaine Kairi Baumer kinnitas, et naised on uhked, et viieteistkümne tegutsemisaasta järel on Rapla ringkond saanud lipu. Rapla lipu õnnistamise pidulik tseremoonial Rapla Maarja-Magdaleena kirikus löid lipuvardasse naelad Rapla maavanem Tõnis Blank, Kaitseliidu Rapla maleva pealik major Peeter Tani, Naiskodukaitse keskjuhatus liige Sirle Baldesport, Rapla ringkonna esinaine Kairi Baumer ning Naiskodukaitse Rapla ringkonna taastaja ja esinaine aastail 1992–1996 Lea Leopard.

Lipu õnnistamine oli oluline sündmus kõigile Põlva ringkonna naiskodukaitsjatele, selle nimel pingutasime kõik.

Naiskodukaitse esinaine Airi Neve sõnul on Rapla ja Põlva

lisandumisega nüüd lipu omandanud kaheksa ringkonda. Varem on lipu saanud Sakala, Viru, Jõgeva, Alutaguse, Järva ja Tallinna ringkonnad. **KK!**

Naiskodukaitse Põlva ringkonna lipule kinnitab mälestusnaela ringkonna auliige Helmi Visnapuu. Foto: Aare Plakk, Põlvamaa ajaleht Koit

Eesti Evangeelse Luteri Kiriku Rapla Maarja-Magdaleena koguduse õpetaja Mihkel Kukk pühitsemas Naiskodukaitse Rapla ringkonna lippu. Foto: Taive Kuuse

Naiskodukaitsjad õppisid koos külarahvaga

Tekst ja foto: SVETLANA MUSTKIVI, Naiskodukaitse Lääne ringkond

Kaks päeva pärast sõbrapäeva oli Läänemaal Piirsalu rahvamajas Piirsalu Küla Seltsi eestvedamisel ning koostöös Naiskodukaitse Lääne ringkonnaga huvitav ja õpetlik avalike suhete õppepäev. Ettevõtmise viis läbi naiskodukaitsja Tiina Leesik.

ESINEMISTARKUSI IGAÜHELE

Miks Naiskodukaitse Lääne ringkond üritusel osales? Miks just Tiina Leesik õpetusi jagas? Piirsalu külaelu edendaja on Naiskodukaitse Lääne ringkonna tubli ja aktiivne tegevliige naiskodukaitsja Lea Lai. Ta on seadnud eesmärgi, et kutsuda külla esinema võimalikult palju Risti vallaga (kus Piirsalu küla asub) seotud inimesi ja Tiina Leesik on andnud oma panuse sealse elu paremaks muutmisel.

Ikka ja jälle tuleb ette, et on vaja näiteks sünnipäevalapsele midagi ilusat öelda või mõnel muul tähtpäeval sõna võtta. Reeglina tekib soov keelduda, sest on suur hirm ja

paanika esinemise ees. Tiina Leesikut vaadates ja kuulates ei saa küll aru, et ta kardaks või ei oskaks midagi mõistlikku ja päevakohast öelda. Tiina Leesik rääkis, mis põhjustab esinemishirmu ja kuidas seda vältida. Saime teada, kuidas edukalt suhelda meediaga ja mida teha, kui ajakirjandus on meile liiga teinud. Selged on nüüd ka esineja kuldreeglid ning see, kuidas võita ja hoida kuulajate tähelepanu.

ÕPETAJAGI ÕPIB

Hea õpetaja on ise ka hea õpilane. Tiina Leesiku ütlust mööda sai temagi õppepäeval palju vajalikku teada, näiteks Kullamaa kirikuõpetajalt Kaitseliidu kaplanilt Ants Leedjärvelt nõuandeid matusekõnede koostamiseks ja pidamiseks. Teemaks olid veel tervitus-, õnnitlus- ja tänukõned. Loodame, et selgemaks said ka ühe hea ja hästi müüva pressiteate koostamise saladused. Kogu päev möödus teadmisi ammutades ja teiste kogemusi kuulates linnulennult. Oligi aeg öelda lõpusõnad. Osalejate silmist võis välja lugeda rahulolu ja tänutunnet.

Naiskodukaitsja Tiina Leesikul on rikkalik esinemiskogemus ja ta oskab oma oskusi ka teistele õpetada. Pildil esineb ta Läänemaal Piirsalu küla rahvale ja naiskodukaitsjatele.

Naiskodukaitse Lääne ringkonna sõprus ja koostöö Piirsalu Küla Seltsi rahvaga on edukalt sujunud juba peaaegu aasta. Selle aja jooksul viidi koos läbi mitmeid Naiskodukaitse õppusi ning teisi vajalikke ja harivaid koolitusi. Tiina Leesik aga on üks tublidest ja julgetest naistest, kes taastas 1996. aastal Lääne ringkonna tegevuse. Temast sai siis meie ringkonna esinaine. **KK!**

Naised, märk rinda!

Naiskodukaitse ridadesse kuulumise võib nüüd ära tunda ka väikesest märgist (pildil), mida organisatsiooni liige oma erariietel kannab. Vaevalt sentimeetrise läbimõõduga Naiskodukaitse liiliaristi kujutava märgi võivad Naiskodukaitse esinaine Airi Neve sõnul omandada kõik naiskodukaitsjad.

Tema ütlust mööda tulid Hiiumaa naiskodukaitsjad juba aastaid tagasi mõttele luua märk, mis näitaks organisatsiooni kuuluvust. "Et oleks äratundmisrõõm, kui näed kuskil inimest, kes kannab samasugust sümbolit nagu sa ise," selgitas Neve.

Naiskodukaitse keskjuhatuse haaras mõttest kinni, tegi vastavad otsused ja

nüüd on kõigil soovijatel võimalik Priit Herodesse kujundatud märk 80 krooniga osta. Neve kinnitusel võivad naiskodukaitsjad märki ka kinkida organisatsioonist väljapoole. "Seda siis eesmärgiga tänada organisatsiooni toetajaid, kaasamõtlejaid. Ennekõike on märk mõeldud isikutele, kes on Naiskodukaitsega seotud ja organisatsioonist lugu peavad," lisas Neve.

Naiskodukaitsjad, kes tahavad märki saada, peavad pöörduma palvega oma ringkonna juhtide poole. **KK!**

Instruktor-noortejuhid seadsid tulevikuplaane

Kaitseliidu palgaliste noorsootöötajate kogunemisel mõeldi 2009. aasta tegevusele, õpiti tundma uut tehnikat ning uudistati noorsootöötaja kutsestandardi tingimusi ja saamisvõimalusi.

See, mis inimestes on ühist, on midagi rohkemat ja olulisemat kui see, mis on igapähele omaette ja mille poolest ta teistest erineb.

Hermann Hesse

Tekst ja foto: ANU ALLEKAND, Kaitseliidu ülema nõunik

Jõgeva maakonna Utsali külla Kirna õppekeskusesse kogunesid 12. ja 13. veebruaril 2008 Kaitseliidu malevate instruktor-noortejuhid, et plaanida ühiselt 2009. aasta tegevusi nii kodutütartele kui ka noorkotkastele. Kõik Kaitseliidu malevad olid esindatud. Planeerimistegevuse kõrval mahtus kahe päeva sisse muudki. Ürituse peavastutajad olid Kodutütartele peavanem Angelika Naris ja Noorte Kotkaste peavanema kt Silver Tamm. Instruktor-noortepäevade plaanilised õppepäevad on traditsioonilised üritused, mis korraldatakse kord poolaastas.

TRADITSIOONE ON PALJU

Kirjutamata traditsioon on, et õppepäevadel tutvustatakse mõnd uut instruktorit. Seekordne üritus murdis sellest mallist välja ja tõi kokku hoopis kõik vanad olijad. Õppepäevade kohalalik oli tingitud soovist, et kõik instruktorid näeksid ja kogeksid, millised võimalused on ürituste korraldamiseks Kirna uues õppekeskuses. Õppekeskust tutvustas Jõgeva valverühma ülem ja endine malevapealik Ants Nurk.

Instruktorid jagasid end kaheks grupiks – Noorte Kotkaste ja Kodutütartele omaks – ning asusid kohe töö kallale. Neil oli käes järgmise aasta kalender ning silme ees arutelu juhtiv ja arengukava käes hoidev peavanem. Nii sukelduti planeerimistegevusse. Mõne aja pärast koondusid grupid üheks. Ja tegevused, ideed ja tegijad said välja hõigatud ning kirja pandud:

kokku tähendati üles 25 üleriigilise tähtsusega ettevõtmist.

Väga paljud üritused saavad teoks igal aastal. Nii on suusatamise, matkamängude ja aastapäevade tähistamisega, selliste ettevõtmiste hulka kuuluvad instruktorite õppepäevad, vabatahtlike rühmajuhtide koolitused. Aga kavas on ka palju uut. Nii soovivad

Noorte Kotkaste juhid organiseerida mitme spordivõistluse ühendamisega Olümpia 2009. Kodutütartele aga jõudsid tõdemuseni, et Kodutütartele oskuste võistlust võib igal aastal täita uue sisuga, mis on seotud kodutütartele järgunõuetega. Järgmisel aastal võetakse ette loodushoiu- ja keskkonnateema, aga üldpealkiri jääb ikka hästi kõlama, tegu on Kodutütartele oskuste võistlusega. Pandi paika ka vabatahtlike juhtide koondamiseks olulised juhtorganite kokkusaamisajad: Noorte Kotkaste

pealike keskkogu ning Kodutütartele vanematekogu liikmed teavad juba, mil on vaja end organisatsiooni asjade otsustamiseks muust tegevusest vabaks võtta.

Loodan, et ühtset mõistmist instruktorite hulgas on suurendanud nii omandatud kogemused kui ka arengukava arutelud, sest seekordne planeerimisfaas kulges sujuvalt. Oli olukordi, kus korraldajaks pürgis lausa mitu malevat. See näitab instruktorite head valmisolekut, asjatundlikkust ja üldistatult võttes tähendab see ka organisatsioonide võimekuse kasvu. Ülesannetega tulakse toime ja nendele lähenetakse loominguiliselt, kasutatakse vabatahtlikega koos omandatud teadmisi ning see kokku annab lootust 2009. aasta ürituste senisest parema tasemelisemaks korralduseks.

ÕPPIDES JA LÕÖGASTUDES

Silver Tamm õpetas GPS-seadme kasutamist nii õppeklassis teoreetiliselt kui ka väljas maastikul praktilise ülesandena. Allakirjutanu selgitas Kaitseliidu töötasustamise

Instruktor-noortejuhid Mare Hendrikson, Aive Ott ja Eve Täht uudistavad GPS-seadet, mis peaks muutma maastikul orienteerumise palju lihtsamaks. Teadmised omandatud, antakse need edasi noortele.

ja tööaja arvestuse kehtivaid ja arutelu all olevaid aluseid. Täna on paljud tutvustatud põhimõtted vormitud Kaitseliidu 2008. aasta palgajuhendiks.

Aga liiga palju tööst tööd ka päeva ei mahu, aeg-ajalt tuleb leida aeg lõõgastuseks. Õhupoolikul oli selleks viktoriin. Instruktorid pidid teadma ja tundma eriorganisatsioonide põhikirju, klassikalist kirjandust ja olema valmis loomingu- ja lähenemisteks igapäevaelu puudutavatele küsimustele. Hea näide oli vastuses küsimusele, millised konnad ei krooksu. Tavapäraselt pakutavate ülikonna ja seltskonna

Kodutütred jõudsid tõdemuseni, et Kodutütarde oskuste võistlust võib igal aastal täita uue sisuga, mis on seotud kodutütarde järgunõuetega.

kõrval laiendasid noortejuhid õigete vastuste ringi organisatsiooni spetsiifikast tulenevate terminitega ning lisasid malevkonnad, ringkonnad ja jaoskonnad. Võitsid kõik hinnega osavõtjad ja jagati ka mõned võistkondlikud eriauhinnad.

Järgmise päeva sisse mahtus kü-

lalislektori ettekanne riikliku noorsootöötaja kutsestandardi teemal. Ande Magus Eesti Noorsootöö Keskusest rääkis, kuidas kutsestandardi loomine kulges, kuhu on tänaseks jõutud ja kuidas on võimalik endale kutsetunnistust saada. Kui internetist Kutsekoja kodulehelt (<http://www.kutsekoda.ee>) teemaga seo-

tud infot lugeda, võib palju jääda ebaselgeks. Seepärast oli hea küsida asjatundjalt üle, mida ja kuidas on seda kõike ette valmistatud ja mõeldud. Et kutsetunnistus on instruktor-noortejuhi kvalifikatsiooni tõend, on selle saamine üksnes soovituslik, kuid see paber annab aluse taotleda töötasu tõstmist.

Sõnaga, mõeldi kaasa ja taheti teha, instruktor-noortejuhid seltskonnana tundsid end hästi ja häälestasid üksteist tulevikutegevustele. Õppepäevade järel ei jäänud looduslikult kauni Utsali puhtasse õhku rahulolematust. Oma osa selles oli toitlustamisel: kokk tegi viimaseks lõunasöögiks imemaitsva ja imetaselt suure šnitliga prae. **KK!**

Tartumaa noorte talveta talilaager

Tekst: MARILIIS ÕUN, ANNIKA JUFKIN

Jaauanuarikuu 26. päeva varahommikul, kui korralikust talvest polnud ühtki silmaga nähtavat märki, kogunes 35 Tartumaa kodutütart ja noorkotkast Tartusse Lehola tänavasse, et sõita kahepäevasesse laagrisse. Ühiselt laaditi kogu laagriavarustus – alustades suurtest köetavatest Rootsi telkidest ning lõpetades õhupüsside ja toidunõudega – Unimogile, meie asendamatu abilisolele väljaõppe ajal. Laagrilisedki mahutasid end Unimogi ja Renault' peale ning sõit laagripaika võis alata.

LAAGER KUI NOORTEJUHI LÕPUTÖÖ

Laagripaik asus Tartumaal Roiu lähisel Ageorus ja oli ühe artikli autori Mariliis Õuna üleriigilise noortejuhtide koolituse lõputöö ehk praktikalaager. Õõbiti köetavates Rootsi telkides. See oli hea võimalus kodutütardele omal nahal tunda metsas olemise võlu ja valu. Sõit laagripaika kulges ootusärevuses.

Kohale jõudnud, rivistati laager üles ja praktikant Mariliis Õun rääkis lähemalt, mis laagris kahe päeva

jooksul tegema hakatakse. Laagrilised jaotati kolme rühma, iga rühma etteotsa määrati vanemad ja tublimad kodutütred ja noorkotkad. Rühm püstitas endale telgi ja juba seegi tekitas laagrilistes ärevust, sest ühe telgi kinnitusvardad olid Tartusse ununenud. Probleemi lahendasid osavad noorkotkad, kes üsna kiiresti puidust vaiad valmis meisterdasid.

Saanud telgid püsti, suundusid rühmad esimesse õppepunkti, milleks oli ajutise varjualuse ehitamine. Tegevuse õppepunktis viisid läbi noorkotkad Alo Ollisaar ja Veiko Kõiv, kellest viimane on hetkel ka Tartumaa aasta noorkotkas. Poisid olid juba ühe varjualuse näidiseks püsti pannud ja juhendasid nüüd teisi. Tasapisi hakkasid poiste õpetuste saatel ehitised kerkima ja tunni möödudes võis metsa alt leida neli korralikult valmistatud ajutist varjualust.

Selleks ajaks oli Tartust kohale jõudnud ka toit ning laagrilised asusid maitsva lõunasöögi kallale. Kui keha oli kinnitatud ja esimesed muljed vahetatud, asuti teele järgmistesse õppepunktidesse. Enne õhtusööki oli vaja veel viis õppepunkti läbida.

Nüüd oli aga iga rühm eraldi õppepunktis.

ENESEKAITSE, TOPOGRAAFIA, MASKEERIMINE...

Käidi enesekaitsepunktis, mille tegevust juhendas noor judoka ja aktiivne noorkotkas Karl Pleksner. Seal õpiti kukkuma nii, et end mitte vigastada, ja harjutati ka mõnd lihtsamat heidet, mida saab kasutada agressiivse vastasega võideldes. Tund oli lõbus ja lõppes teemakohase kullimänguga, kus üksteise päästmiseks pidi kaaslasel heite tegema.

Ühes õppepunktis õpiti õhupüssist laskmist, sedda korraldas Sten Svetljakov. Seal harjutati erinevaid laskuasendeid ja lasti nii märklauda kui ka tuule käes liikuvaid purgikaasi. Selles tunnis üllatas teisi – ja võib-olla iseennastki – nii mõnigi kodutütar oma suurepärase laskmisoskusega.

Üks lõbusamaid punkte oli maskeerimine, mida juhendas Oliver Kalf. Laagrilised said teadmisi, kuidas end metsas varjata ja isegi täpsemal vaatlemisel märkamatuks jääda. Tutvustati erinevaid abivahendeid

Tartu laagris lasti õhupüssist märklehte...

maskeerimisel ja maskeerimispulga said kõik omal nahal ära proovida. Tulemuseks oli laagritäis roheliselaiguliste nägudega õnnelikke noori.

Kõige rangema teadmistekontrolli korraldas noortele Aleksander Murre topograafiatunnis. Kõik, kes asja oskasid, said oma teadmisi korrata, aga need, kes ei osanud, said kaardi ja kompassi lugemise ning kasutamise korralikult selgeks.

Kõige meeldejäävamaks punktiks osutus riviõpe, kust kõik laagrilised lahkusid rivis rõõmsalt lauldes ning nalja heites. Rividrilli tegi endine noorkotkas Erki Rosenthal. Mõnelegi kodutüttele oli see esimene riviõppus, kuid Erki juhendamisel järgnes kartlikule ootusele meeldiv kogemus. Harjutati nii lihtsamaid käsklusi, mida kasutatakse laagrites tihti, kui ka harvemini esinevaid. Sellest õppepunktist tulnud rühmad olid kõik ühel meelel, et rivi-punkt peaks olema kindlasti kõigis laagrites.

RIVILAULU SAATEL

Pärast kosutavat õhtusööki hakkasid rühmad ette valmistama oma rühma iseloomustavat rivilaulu, mida hiljem lõkke ääres esitada. Enne rivilaulude võistlust sai teoks rühmadevaheline luuremäng. Õhtuhämaruses peitis üks telgitäis inimesi end metsa piiratud alale ja

...ja õpiti maskeeruma nii, et jääda metsas märkamatuks.

teine rühm suundus neid otsima. Ja ikka nii, et kõik grupid saaksid korra peita ja korra otsida.

Peitmiseks kasutati erinevaid tehnikaid. Maskeeriti end lehtedesse ja roniti isegi kõrgete puude latvadesse. Peitmisel tulid kasuks ka noorte laiguliseks võõbatud näod, mis aitasid jääda märkamatuks.

Kui lõkke äärde toodi küpsetamiseks vorste, meisterdasid laagrilised endale kiiresti küpsetusvardad ja vorstisöömise kõrval kuulati rivilaule. Laulud olid humoorikad ning tihedalt rühmade liikmete ja nende välimuse-iseloomuga seotud. Parima selgitamine oli keeruline.

MATKAPÄEV NÕUDIS VAEVA JA TEADMISI

Hommikune ärkamine oli raske, kuid siiski oli mõned minutid pärast äratust näha telkidest välja ronivaid laagrilisi, kes end hommikujooksuks ja -võimlemiseks üles rivistasid. Pärast kosutavat hommikusööki ja -kohvi oli unisus kadunud. Kiiresti pakiti asjad ja langetati telgid. Asuti laagri viimasele ettevõtmisele – matkale. Kaartidele oli märgitud umbes 7 km pikkune matkarada, mille rühmad läbima pidid. Rajal ootasid mitmesugused ülesanded, mis testisid kodutütarde ja noorkotkaste teadmisi. Võistkonnad pidid tundma taimi ja loomajälgi, kirjeldama oma pidulikku vormi, tegema sõlmi, tundma leppemärke kaardil ja oska-

ma vastata organisatsiooni ajalugu puudutavatele küsimustele.

Rajal tegutses ka kahest noorkotkast koosnev vastutegevus, kes võttis võistkondadelt vajadusel punkte maha ning pani neid lahendama keerulisi, peaaegu võimatuid ülesandeid. Näiteks pidid rühmad ehitama lumemme, kuigi lund leidis metsa all imevähe, või tuli ühel noorkotkal käed nii kinni siduma, et neid lahti ei saaks. Viimase ülesande täitmine osutus võimatuks, sest köidikute lahtisaamiseks ei kasutatud nuga, vaid nõõrid hoopis põletati läbi.

Matkalt naasnud noored kuulsid lõpurivistusel tänusõnu, mida öeldi ka kõigile abistajatele.

Laager oli täis põnevaid tegevusi ja igati meeldejääv. Selle lõppedes jaotati osavõtjatele küsimustikud, mille vastuste põhjal võib öelda, et muljed olid ainult positiivsed ja noored jäid laagriga väga rahule. Üritus pakkus nii teadmisi, oskusi kui ka meelelahutust. Tore oli, et kodutütardega liitus hulk noorkotkaid, kelle varasemad laagrikogemused kulusid marjaks ära. Mitmed kodutütred olid välilaagris esimest korda, aga juba jõudsid nad laagripisikust nakatuda ning pärisid tulevaste laagrite kohta. Ja kui laagrit võtta praktikatööna, paneksid osalejad ja juhendaja selle hindeks kindlasti 5+. **KK!**

Cēsises kinnitati koostöövalmidust

Tekst: HANNES REINOMÄGI,
Kaitseliidu Viru maleva propagandapealik

Cēsisesse Läti kaitseväge allohvitseride kooli kogunesid 8. veebruaril Balti riikide piirkondliku koostööprotokollide vormistamiseks ja kinnitamiseks Läti Jaunsardze, Leedu Šaulių Sajunga ning Eesti Kodutütarde ja Noorte Kotkaste esindajad. Ürituse korraldajaks olid Läti Jaunsardze Vidzeme üksus ja selle ülem vanemleitnant Egils Kaimiņš. Eestist olid koostöölepingut kinnitama tulnud Aive Ott Kaitseliidu Viru malevast, Heimar Põld Saaremaalt, Maire Juus Sakala malevast, Pille Veitmaa Harju malevast ja Renee Kark Läänemaa malevast ning bussijuhiks allkirjutanu. Lisaks seitsmele Läti esindajale oli kohal ka kolm leedulast.

Läti kaitseväge instruktorite kool jättis suurepärase mulje: avarad ja puhtad ruumid, sobiv sisseade ning meeldiva olemisega laigulistest mundrites kursandid löid pildi hästi funktsioneerivast õppeasutusest. Koolil on suur raamatukogu, oma muuseum ja kabel. Kool asub Gauja Rahvuspargis ning kõik polügoonide kasutused tuleb kooskõlastada sealsete töötajatega.

Kohtumisel oli kõigil võimalus tutvustada koostööks pakutavaid üritusi. Tundus, et kodutööd olid hästi tehtud ja üsna pea algas ürituste detailne fikseerimine kuupäevade, kellaaegade, kohanimede ja muu vajaliku info lisamisega. Öhtusöögi lõpuks oli koostööprotokoll valmis pidulikuks allkirjastamiseks. Välklampide sähvimise saatel anti allkirjad ja koos sõbraliku käitlemisega sooviti peatset kohtumist oma plaanide elluviimisel. *KK!*

MATK ON PARIM OSA LAAGRIST

Kaitseliidu Valga maleva 70 noort kogunes märtsi alguses Koorküla koolimaja talvelaagrisse. Esimesel öhtul jagati laagri rahvas kaheks suureks rühmaks – üks rühm jäi saali kaardi ja kompassiga orienteerumise õppima ja teine läks välja maastikumängule. Mäng põhines öisel orienteerumisel. Vahepunktides lisasid põnevust erinevad tegevused.

Hommikul ootas ees matkapäev. Matkaraja pikkus oli veerandsada kilomeetrit. Rännak oli õpetlik. Harjutada sai käemärke, roomamist ja õppida tundma puid. Sai ka kaaslastega tutvumaks ja oli võimalus end proovile panna. Teekond pakkus toredaid elamusi ja uude ööbimiskohta Metsniku laagripaika jõuti rõõmsa tujuga. Telgid said kähku püsti. Seejärel saadeti kes skautlust, kes sidet õppima. Veel olid kavas meditsiiniõpe ja linnalahingumäng. Öhtul algas omapärane luuremäng: moodustati hästi pikk rivi ja selle riviga liiguti pimedas metsas ja kraavides.

Kõige rohkem meeldis Valgamaa noorkotkastele ja kodutütardele matk. *KK!*

Enne teooriaõpet ja siis matkama – Valga noored õpivad orienteerumist.

Valga noored võtavad talvelaagri muljed kokku lõkke ümber juteldes.

Pikk matk Valga lastelaagri uude ööbimiskohta Metsnikule viis naha jalataldadelt, kuid ei suutnud viia naeratust matkajate näolt.

Kodutütarde aastapäev Läänemaal

Tekst: KAIDI SITS,
Kaitseliidu Lääne maleva instrktor-noortejuht

Läänemaa kodutütred tähistasid Altmõisa külaliskeskkonnas 20. jaanuaril Kodutütarde 76. aastapäeva. Ringkonnavanema Piret Kollo vastuvõtule olid kutsutud kodutütred, kes said hoolsuspaela, peavanema tänukirja ja kingituse oma tubliduse eest. Kutsutud olid ka kõik vabatahtlikud juhid, kes tegelevad kodutütarde ja noorkotkastega. Kodutütre piduliku töötuse andsid kolm kodutütart, kes on organisatsioonis tegutsenud juba pikka aega. Tervituskõne pidasid Kaitseliidu Lääne maleva pealik kapten Arnold Juhans, Kodutütarde Lääne ringkonna vanem Piret Kollo ja Svetlana Mustkivi Naiskodukaitse Läänemaa ringkonnast.

Sündmuse tegi eriliseks see, et kodutütred olid vastuvõtule oodatud koos vanematega. Seni on olnud töö lapsevanematega üks nõrgimaid külge. See üritus aga on samm edasi, et vanemaid rohkem tegemistesse kaasata. Perekond Esko Lihula vallast oli kohale saabunud täies koosseisus. Põhjast selleks oli piisavalt. Tütar Heli sai hoolsuspaela, tütar Imbi peavanema tänukirja ja pesamuna Maris andis kodutütre töötuse. Jääb vaid oodata, millal isa Jaan ja ema Inna Kaitseliitu astumiseks avaldused kirjutavad. **KK!**

Töötuselehele annab allkirja kodutütar Elina Märtn Rukkililede rühmast. Kaitseliidu Lääne maleva instrktor-noortejuht Kaidi Sits: "Elina tulek jääb kauaks meelde. Möödunud aastal astus ta lihtsalt ühel kenal päeval minu kabinetti ja ütles: ma tahan kodutütreks hakata. Temasarnast on raske leida. Vaid aasta kodutütar olnud, aga juba on ta osalenud sõjalis-sportlikel rännakutel, juhib koos rühmakaaslase Teelega kodutütarde rühma, laagrites on läbi viinud tööühenduste tööd. Igati tubli ja toimekas noor." Foto: Madis Mintel

SAAREMAA TÜDRUKUD MÄNGISID VÕIDU

Veebruari eelviimasel laupäeval tulid kokku Saaremaa kodutütred, et mängida sõbrapäevajärgses meeleolus mitmesuguseid mänge: lisaks kabele esmakordselt ka koroonat ja lauatennist. Laimjalas peetud mängude võistlusel osalesid kaheksa rühma kodutütred: Orissaarest, Kaarmalt, Kuressaare Gümnaasiumist, Kuressaare Vanalinna Koolist, Astest, Kärlalt ja Leisist.

Parim kabetaja on Kaile Puusepp Kaarmalt. Teiseks tuli Merlin Laua Kuressaare Vanalinna Koolist ja kolmandaks Maris Õispuu Kärlalt. Lauatennist võitis Signe Saar Laimjalast, teiseks jäi Kaisa Maimann Kuressaare Gümnaasiumist ja kolmandaks Laura Särel Orissaarest. Koroonamängus oli teistest üle Inger Antsaar Laimjalast, talle järgnesid Kai Lumera Orissaarest ja Stella Soosaar Kuressaare Gümnaasiumist. Päeva lõpul ootas osalejaid puuvilja-jogurti-kringlilaud, mille eest oli hoolitsenud Kaitseliidu Saare maleva instrktor-noortejuht Ingrid Paiste. **KK!**

Saaremaa kodutütarde mängude päev on juba vana tava, kuid koroonat lisandus mängude nimekirja alles tänavu.

SAKALA KODUTÜTARDE RIVI TÄIENES

Sakala Kodutütarde ringkond võttis 18. veebruaril Kaitseliidu Sakala maleva saalis peetud pidulikul koondusel vastu uusi kodutütred. Hümnitõlme ja piduliku küünalde süütamise järel andis töötuse 17 kodutütart Paistu, Viljandi Maagümnaasiumi ja Paalalinna Gümnaasiumi rühmadest. Värskeid kodutütred tervitas Kaitseliidu Sakala maleva pealik major Ülar Vomm. Koonduse viis läbi ringkonnavanem Tiina Türk. Koonduse lõpus ootas kodutütred kingiel. Ka kevadine tulbiõis jäi kaunist päeva meenutama. Viljandimaal on praegu 256 kodutütart. **KK!**

MÄNGUNURK

KASSID-HIRED!

Aasta läbi korraldatakse malevates noortelaagreid, kus koos on palju lapsi ja neil kõigil kindlasti vajadus üksjagu joosta. Jooksumäng "Kassid-hiired!" eelkõige jooksurõõmu pakubki. Lisaks nõuab see osavust ja tähelepanelikkust. Ja mis kõige toredam: keegi ei pea enne mängu lõppu mängust väljakukkjana istuma minema, vaid kõik saavad koos lõpuni lustida.

Ettevalmistus: Mängus saab osaleda 20–50 inimest, vaja on mängujuhti ja suurt ruumi. Mängijad jagatakse kahte rühma: ühed on kassid, teised hiired. Ruumi põrandale joonistatakse (soovitavalt kriidiga, sest siis saab jooned pärast mängu kergesti eemaldada) kaks teineteisest kaugel asetsevat paralleelset joont, mille vahele jääb tühi ala. Kassid ja hiired seisavad selle tühja ala keskele kahte, umbes meetrise vahega viirgu, näod vastamisi.

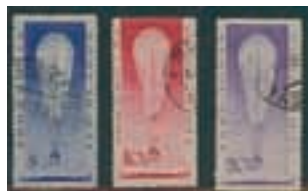
Mängu käik: Mängujuht hüüab omal valikul "Kassid!" või "Hiired!". Kui ta hüüab "Kassid!", peavad kassideks olijad põgenema enda selja taga asuva piirjoone taha. Hiirte ülesanne on aga kassid kinni püüda. Kätesaadud kassid liituvad hiirte võistkonnaga. Rivistatakse uuesti saali keskele ja mängujuht hüüab uuesti kas kasse või hiiri. Kui ta hüüab nüüd "Hiired!", on olukord vastupidine – hiired põgenevad ja kassid püüavad. Lõpuks peaksid kõik mängijad olema koondunud ühte võistkonda. Enne mängujuhi hüüdu startida ei tohi ja joone tagant püüda ka ei tohi.

Mäng on võetud Maria Tammingu noortemagistratöö kavandist "Õpime läbi mängu".

Lõbusat mängimist!

VIKTORIIN: VIIS KÜSIMUST

1. Pildil olev kala (ladina keeles *Lota lota*) on külmalibene magevee röövkala. Ta kasvab harilikult 50–80 cm pikkuseks, suurimad isendid on olnud kuni meeter pikad ja 24 kg rasked. Sellel kalal on ümar keha, mis tagapool saleneb, kaks seljauime, millest tagumine on peaaegu poole keha pikkune, peaaegu sama pikk on ka pärakuuim. Selle kala kudemisperiood on tavaliselt jaanuaris ja 15–16 °C juures jääb ta juba "suveunne" ega toitu. Eestis on see kalaliik laialdaselt levinud enam-vähem kõigis merega ühenduses olevates suuremates vooluveekogudes, samuti sisemaa järvedes ja jõgedes. Mis kala see on?

2. Neid isikuid ühendab sünnikoht Rakke, ühine perekonnanimi ja ühised vanemad. Rohkem on siiski seda, mis neid lahutab. Üks vendadest oli 1945. aastal kahekordne Nõukogude Liidu kangelane, teine aga lasti samal aastal maha kui sõjakurjategija. Üks vendadest teenis aastatel 1915–1917 tsaari armees, hiljem Punaarmees ja õppis 1925–1929 Leningradi Kõrgemas Lennukoolis ning oli pärast samas õppeasutuses õppejõud. Teise maailmasõja lõpuks oli ta ülendatud Punaarmee diviisikomandöriks, pärast sõda tegutses lennundusinstruktorina. Teine vend oli aga Eesti Vabariigi Meleski klaasivabriku hinnatud tööline ja aktiivne Kaitseliidu liige. Saksa okupatsiooni ajal sai ta aga kurikuulsaks eriti aktiivse omakaitsemehena, kes andis ka süütuid inimesi sakslastele välja. Kes olid need vennad? Millise maailmarekordi püstitamisel osales lendurist vend? Pildil on selle rekordi puhul välja antud postmargid.

3. 1984. aasta juuli lõpul ja augusti esimesel poolel muutus Tallinn erakordselt populaarseks tollase NSV Liidu tippsporlaste, peatreenerite ja spordijuhtide seas. Selleks ajaks planeeriti Tallinna kiiresti õppe-treeningukogunemisi ning spordijuhid ja peatreenerid võtsid Tallinna kahenädalasi komanderinguid, mille ametlikud põhjused olid absurdid ja suisa koomilisedki (Eesti jäähoki abistamine, Eesti korvpallurite mängukindluse parandamine jms). Tegelik põhjus aga oli kõigil üks. See põhjus oli tollal peaaegu kõigile teada, kuid massiteave vaikis sellest. Mis oli see põhjus? Kui tunnete ära, mis on lisatud pildi, peaks ka vastus teada olema.

4. Eelmise aasta aprill assotsieerub enamikule eestlastele Pronksiooga, mille põhjustas Tõnismäel asuva pronksmehe teisaldamine. Kuid 85 varem, 29. aprillil 1922 löi Venemaal ning siinsete venelaste seas laineid ühe pronkskuju mahavõtmine. Kui läinud aasta aprillis reageeriti teisaldamisele hüsteerilise märatsemisega, siis toonase kuju mahavõtmise võtsid siinsed venelased vastu pigem depressiivse nutuga. Aga Venemaa pahameel polnud tollalgi teps mitte väiksem. Kuju (pildil) oli püstitatud 1909. aastal ja selle autor oli Amandus Adamson. Mis monument see oli ja kus ta asus?

KÜSIMUSED KOOSTAS ÜLIÕPILASTE MÄLUMÄNGU KLUBI

VASTUSED

1. Luts. 2. Lendurist vend, kes püstitas 30. septembril 1933 strateegia meeskonna liikmena koos Georgi Prokofjevi ja Konstantin Godunoviga kõrgsuistennu maailmarekordi 19 000 m oli Ernst Birnbäum (pildil olev margiseeria anti samuti välja 1933. aastal), omakaitsemees aga Ewald Birnbäum. 3. Et vaadata Soome televisiooni vahendusel 1984. aasta Los Angelese 23. suveolümpiamängude otseülekannet (teatavasti NSV Liit ja ena-mik sotsialismilmaid boikoteerisid neid mängu), pildil on Los Angelese olümpiamängude maskott kotkas Sam. 4. Peeter I monument, mis asus Tallinnas Vabaduse väljakul. 5. Lihavõttepühad on esimesel pühapäeval pärast kevadise pöörpäeva järgset esimest päev on alati seitse nädalat enne lihavõttepühi, on vastlapäev noore kuu ajal. See on võimalatu lasta vastlaliigu täiskuul valgel.

							LAUR 1203	↓	Sõjalaev miinide avastamiseks	Andres Saali jutustus	Ühe-sugused tähed	Küla Koonga vallas	Kõmri	Lahingu juhtimise õpetus	
							Põhikiri	→							
							Riik Aafrikas	→							
							Sööma inglise k.	→			Lind	→			
							Kõrbe-saar	→			Haveli lisajõgi	↓	Järjest. tähed	→	
							Endine suurriik (lühend.)	→			Keemiline element	→	Noot	↓	
							Ketšupi-mark	→			Ehmatus-hüüe	↓			Spordi-relv
							Haigus	→							
<i>Ruma</i>	Sõja-väeline auaste Venemaal	Mehe-nimi	Saksa maali-kunstnik	Inglise k. eessõna	Ivo Eensalu	Erupt-sioon	→					Vanuse	→	↓	
	Leegioni allüksus V-Rooma sõjaväes									Vimka	→	Piima-talitus	↓		
	Üksi inglise k.					Naise-nimi	→			Limited	↓			Armujumal	
						Annus	→					Ühes. tähed	→	↓	
	Loom				Eskaadri-miinilaev	→	↓					SHARIF	↓		
					Aasia riigi elanikud	→									
<i>Ruma</i>		Loomad	→									Asesõna	→	Mehe-nimi	
		Arapp	↓									Teekannu hääl	↓		
	Inglise k. asesõna				Kuritegu	→				Kurja-tegija	→				
					Lehekülg	→				Keeld	↓				
	Ühe-sugused tähed			Soome jooksu-kuulsus, eesn. Eksteatri-meis	→									Talu-hoone	
	Koera-tõug					Naise-nimi	→					EVER	→	↓	
						Näkk	→					Rooma 505	↓		
<i>Ruma</i>	Ühes. tähed	→			Sõjakooli õppurid	→								Imestus-hüüe	
	Nurga-tempel	→			Alevik Ida-Virus	→									
	Alevik Jõgeva-maal	→								Üliõpilas-organ. Raske koorem	→				
	Tänav	→		Akro-baatiline hüpe	→										
				Maletaja	↓										
	Naise-nimi	→								Argoon	→				
										Rooma 501	↓				
<i>Ruma</i>			Silmi-pimes-tavad	→											
	Mehe-nimi	→												Üle jäänud ruut	

Ristsõnad kogenud lahendajatele

RAVIMTAIMED

Tekst: REIN SANDER, bioloog, Kubja ürditalu peremees

JÄNESEKAPSAS

Ülastega ühel ajal õitseb metsas veel üks tagasihoidliku välimusega taim, jänesekapsas. Ta on natuke varjukamate kuusikute taim, millele meeldib veidi hapukam muld kui ülastele. Õrnad valkjad, roosakate triipudega õied tunneb kergesti ära, jänesekapsa valget ristikut meenutavaid lehti ei aja naljalt ühegi teise taimega segi. Päikese käes, aga ka halva ilmaga ja öösel laseb taim lehed longu. Soojal kevadel õitseb jänesekapsas juba mai alguses.

Jänesekapsa lehed sisaldavad üsna palju C-vitamiini ja neid võib süüa paljalt, natuke võileiva peale või salati sisse hakkida. Meeldiva hapuka maitse annavad lehtedele oksaalhape ja selle soolad. Lehtedes on ka mineraalaineid ja vitamiine, mis mõjuvad toniseerivalt. Liiga palju ei tohiks jänesekapsast korruga siiski süüa, see teeb maomahla happeliseks ja kutsub esile kõrvetisi. Köhtu temast nangunii täis ei saa, vastupidi, ta suurendab söögiisu.

Palaviku korral on hea kuum jänesekapsatee. Teeks võetakse paras peotäis lehti kruusi keeva vee kohta, lastakse mõni minut tõmmata, kurnatakse. Teed juuakse piimaga, metsamatkal on loomulikult käepärane kondenspiim.

KÕRVENÕGES

Vitamiinide ja mineraalainete poolest kõige rikkam taim on kevadel kõrvenõges. Nõgeselehtedes on C-, B2- ja K-vitamiini, karotiini, orgaanilisi happeid, rohkesti raua- ja räniühendeid. Nõgest leiame tihti viljakate lehtmetsade servas, põõsastikes ja kraavikallastel.

Nõges on tuntud veretugevdaja: ta suurendab veres hemoglobiini ja punaliblede hulka. Noortel nõgeselehtedel pole kõrvekarvad veel välja arenenud, lehti võib julgelt lisada supile või salatile. Salatisse kõlbavad veel raudruhu, nurmenuku, kortslehe ja võilille lehed. Nõgeselehti on hea enne tarvitamist minut või paar kuumas vees kumatada – mida vanemad lehed, seda kauem. Maitstva supi saame nõgesest koos noorte naadi- ja oblikalehtedega.

Tervislik on kevadine nõgesemehu. Noored värsked lehed peenestatakse mikseris või lastakse läbi mahlapressi. Kui saadud massi jääb jämedamaid varretükke, siis kurnatakse. Paks rohekas mahl säilib külmikus 2-3 päeva. Mehu lahjendatakse veega – paarist supilusikatäiest saab klaasi jooki. See on ka paras päevane annus.

Külmetuse korral saab abi nõgesevihast. Nõgesega vihtlemine aitab ka liigesevalude vastu.

SUMMARY

WAR PILOTS AND OWL WITH A BOMB

Hendrik Arro, chairman of the Association of Estonian Wartime Military Pilots, introduces the managed organisation of war veterans – men wearing a shield shaped mark on the chest with a stylized owl holding a bomb in nails. Those veterans are former pilots who did their service in Estonian units of German air forces during the Second World War, and who after the new independence, on the 17th of April 1993 formed the Association of Estonian Wartime Military Pilots that is also a part of Tallinn Unit of Estonian Freedom Fighters. The members are former pilots, cannon snipers and also men having belonged to the terrestrial personnel, including members living abroad. Symbol of an owl with a bomb was designed in summer 1944 taken after the emblem of wartime of the 3rd air troop of the 11th Night Air Group. Pp. 13-15.

SECTION OF SOCIAL AND PSYCHOLOGICAL SUPPORT IS STARTING IN PEACE OPERATIONS CENTER

Lieutenant Marge Sillaste introduces the background and activities of the creation of the section of social and psychological support. Stable presence of Estonian armed forces in militarily active regions created a need for a structural unit offering psychological and social support, and coordinating the work of various specialists. In January 2008, the section of psychological and social support was created as a part of Peace Operation Center. It has a purpose to warrant a support for the soldiers and their family during the whole mission cycle. During the mission or pre-mission period, the main stress is focused on the psychological preparation and informing of soldiers. Special consultancy and counselling are provided during the mission. After the mission, the recovery of soldiers is assessed and in case of problems, all kind of psychological support is offered. There are separate activities oriented to the kinsfolk of soldiers. The necessary competence and know-how for the work of the section are obtained on the principle of coordination network. Pp. 26-27.

SPECIAL UNIT – WHAT IS IT?

Major Riho Ühtegi disproves the legends formed on the basis of Rambo films about the members of a commando as glorious musclemen and supermen. He explains that their work is a tough team work whereas they generally remain unknown to the public for safety reasons and they receive medals relatively rarely. However, one can not state that they are the best soldiers of the world as they are just specialists in their area like artillerymen, medics and pioneers. Unit of indirect intelligence and diversion exists in the structure of Estonian Defence Forces already since 1995, although it remained only on paper a long time. The real first steps were made in 2002. Today there is a wish of NATO that we would have this capacity and instructors. Most of members of the unit have also an experience of the tactics of small units at missions. Although it is one of the subunits of Reconnaissance Battalion, the project is titled as ESTSOF (Estonian Special Operations Force). Pp. 44-46.

*Pärnu mnt 555
Laagri 76401
Harjumaa
tel 650 3965
fax 650 3900*

Hotellis Salzburg on Kaitseliidu liikmetele toitlustus, majutus ja konverentsiteenus tavahinnast 10% soodsam

Banketid Sünnipäevad Pulmad

Küsi hinnapakumist

piano@salzburg.ee

***Majutuse
hinnad
alates 450
kroonist***

***Pakume
Teile***

konverentsiruumi ja -teenuseid ning igakülgset abi ürituste korraldamisel.

Uuri lähemalt www.salzburg.ee või info@salzburg.ee

* Hinnasoodustus kehtib Kaitseliidu tunnistuse esitamisel

KAITSERESSURSSIDE AMET

Kaitseressursside Amet on Kaitseministeeriumi valitsemisalas olev valitsusasutus. 2008. aasta jaanuarist alustab Kaitseressursside Ameti koosseisus tööd värbamiskeskus asukohaga Tallinnas ja Tartus. Värbamiskeskuse põhiülesandeks on personali värbamine kaitseväele ja Kaitseleidule ning Kaitseväge Ühendatud Õppeasutuste õppimisvõimaluste tutvustamine.

OTSIME OMA MEESKONDA

VÄRBAMISKESKUSE PEASPETSIALISTI (VÄRBAMISSPETSIALISTI)

**KAITSERESSURSSIDE
AMET**

Tööülesanded

Kavakohaste värbamisprojektide ja ürituste planeerimine ning läbiviimine
Sobivate kandidaatide leidmine erinevate värbamiskanalite kaudu
Sooviavalduste analüüs, vastamine ja kandidaatide eelvalik
Tööintervjuude läbiviimine
Suhtlemine soovitajatega, esitatud dokumentide kontroll
Sobivate kandidaatide esitlemine tööandjale

Nõudmised kandidaadile

Teadmised personali värbamisest
Väga hea suhtlemisoskus
Korrektus
Stabiilsus ja pingetaluvus
Koostöövalmidus
Valmisolek viibida teenistuslähetestes

Kasuks tuleb

Eelnev töökogemus kaitseväes või Kaitseleidus, välismissioonidel osalemine
Autojuhilubade olemasolu

Omalt poolt pakume

Huvitavat ja vastutusrikast tööd
Eneseteostusvõimalusi
Täiendkoolitust
Konkurentsivõimelist töötasu

Asukoht: TALLINN, TARTU

Saada oma CV: Maneeži 3, Tallinn

Kontaktisik: Lauri Kurvits, värbamiskeskuse juhataja

Lisateave telefonidel: 717 0821, 508 6355

Kodulehekülj: <http://www.kra.ee>

